

**Jaarstukken
2017**

Gemeente Bedum

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Algemeen	7
2.1 Samenstelling Bestuur	7
2.2 Kerngegevens	8
3. Jaarverslag	11
3.1 Programmaverantwoording	13
3.1.1 Programma 0: Algemeen Bestuur	15
3.1.2 Programma 1: Openbare orde en veiligheid	20
3.1.3 Programma 2: Verkeer, vervoer en waterstaat	23
3.1.4 Programma 3: Economische Zaken	28
3.1.5 Programma 4: Onderwijs	31
3.1.6 Programma 5: Cultuur en recreatie	34
3.1.7 Programma 6: Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening	38
3.1.8 Programma 7: Volksgezondheid en milieu	44
3.1.9 Programma 8: Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting	48
3.1.10 Programma 9: Financiën	52
3.1.11 Algemene dekkingsmiddelen	55
3.1.12 Onvoorzien	58
3.1.13 Vennootschapsbelasting	58
3.2 Paragrafen	59
3.2.1 Lokale heffingen	60
3.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	64
3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	74
3.2.4 Financiering	77
3.2.5 Bedrijfsvoering	79
3.2.6 Verbonden partijen	83
3.2.7 Grondbeleid	93
3.2.8 Gemeentelijke subsidies	100
3.2.9 Interbestuurlijk toezicht (IBT)	101
3.2.10 Controle en Onderzoek	107
3.2.11 Sociaal Domein BMWE	109
4. Jaarrekening	121
4.1 Inleiding	123
4.3 Balans per 31 december 2017	128
4.4 Toelichting op de balans	130
4.5 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	148
4.6 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	150
4.7 Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (Single Information Single Audit (Sisa-bijlage))	158
4.8 Overzicht bezoldiging topfunctionarissen	163
5. Controleverklaring	164
6. Vaststellingsbesluit	169
7. Bijlagen	173
Overzicht begrotingswijzigingen	175
Over te hevelen budgetten	176

1. Inleiding

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. In het jaarverslag leggen wij verantwoording af over het gevoerde beleid en beheer in 2017. Deze verantwoording vindt per programma plaats. Daarnaast wordt in de paragrafen ingegaan op diverse verplichte onderwerpen.

In de jaarrekening komt o.a. het financieel resultaat aan de orde. Daar waar nodig wordt een toelichting gegeven op de posten. De wijze van presenteren sluit grotendeels aan bij de begroting 2017 en de jaarstukken 2016.

De jaarrekening 2017 geeft een voordelig saldo van € 1.233.567. Op 28 maart jl. heeft u reeds besloten een deel van dit resultaat te bestemmen voor nog uit te voeren werkzaamheden die waren gepland voor 2017, maar nog niet zijn uitgevoerd. Deze zogenaamde budgetoverheveling betreft een bedrag van per saldo € 1.167.655. Na aftrek hiervan komt het resultaat uit op € 65.912. In de onderstaande tabel valt te zien dat het overschot is opgebouwd uit verschillende voor- en nadelen. Tevens is te zien dat de afwijkingen grotendeels een incidenteel karakter hebben. Het gepresenteerde overschot is dan ook niet structureel van aard.

Het resultaat kan in grote lijnen als volgt worden uitgesplitst:

Resultaat 2017			€ 1.233.567
1 Overheveling budgetten (doorlopende posten, raad 28-3-2018)	€ 1.167.655		
Resultaat excl. overheveling budgetten			€ 65.912
2 Verwacht resultaat na najaarsnota			-253.984
Resteert te verklaren:			€ 319.896
<i>Voordelig:</i>			
3 Wmo (hulpmiddelen en woningaanpassingen)	€ 169.000		
4 WWB	€ 197.600		
5 Huurinkomsten en onderhoud pand De Vliet	€ 52.000		
6 Algemene Uitkering	€ 199.500		
7 Leges omgevingsvergunning	€ 292.300		
8 Dorpshuizen en verenigingsgebouwen	€ 50.000		
9 Huisvesting	€ 54.000		
Totaal voordelen:		€ 1.014.400	
<i>Nadelig:</i>			
10 BTW rioolheffing	€ 223.000-		
11 BTW afvalstoffenheffing	€ 84.300-		
12 Vorming voorziening verliezen grondexploitatie	€ 71.000-		
13 Huishoudelijke hulp en vervoer	€ 47.000-		
14 Eigen bijdragen WMO	€ 53.000-		
15 Kapitaallasten (t.o.v. raming Voorjaarsnota)	€ 100.000-		
16 Overige verschillen per saldo	€ 116.204-		
Totaal nadelen:		€ 694.504-	
Saldo			€ 319.896
			€ -

Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de verschillen van de realisaties met de begroting verwijzen wij u naar de verschillende programmaverantwoordingen in de jaarrekening.

Naast de reguliere jaarlijks terugkerende werkzaamheden zijn er ook activiteiten ontplooid en projecten ontwikkeld die in het oog springen. Enkele belangrijke staan hieronder weergegeven:

- Herindeling 'Het Hogeland';
- Bevingsproblematiek;
- Versteving/nieuwbouw scholen;
- Voortgang in de ontwikkeling van het centrumplan/nieuwbouw Bederawalda;
- Uitvoering decentralisaties (Wet werken naar vermogen, AWBZ en Jeugdzorg);

Wij stellen u voor:

1. het jaarverslag en de jaarrekening 2017 met een resultaat van € 1.233.567 vast te stellen.
2. het resultaat voor een bedrag van € 1.167.655 te bestemmen voor nog uit te voeren werkzaamheden 2017;
3. het resterend resultaat van de punten 1 en 2 ad € 65.912 toe te voegen aan de (vrij aanwendbare) algemene reserve;

Bedum, 25 juni 2018

Burgemeester en wethouders van de gemeente Bedum,

De secretaris,

R. Wiltjer

De burgemeester,

drs. E. van Lente

2. Algemeen

2.1 Samenstelling Bestuur op 31-12-2017

De samenstelling van de raad is als volgt geweest:

Leden van de raad	Namens
J. Heres	PvdA
W. Rus	PvdA
R.G. Kuiper	PvdA
A.R. Wijnstra	CDA
K. Rutgers-Swartjes	CDA
B.P. Koster	CDA
R. van Bruggen	CDA
J. Berghuis	ChristenUnie
T.G. Doesburg	ChristenUnie
B. de Jong	ChristenUnie
S. Journée-Schuiling	VVD

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 zijn 4 raadszetels niet ingevuld.

drs. E. van Lente	Voorzitter
-------------------	------------

drs. H. P. Reijsoo	Griffier
--------------------	----------

De samenstelling van het college van burgemeester en wethouders is als volgt geweest:

Leden van het college van burgemeester en wethouders	
drs. E. van Lente	Burgemeester
drs. J.W. van de Kolk	PvdA
J. de Vries	CDA
M. van Dijk	ChristenUnie

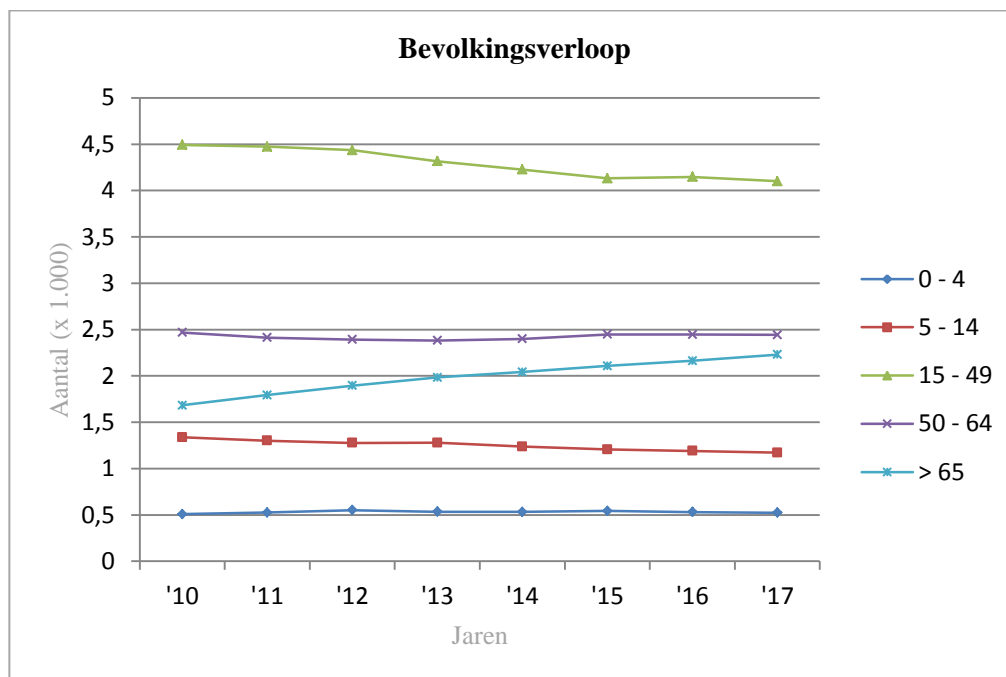
R. Wiltjer	Gemeentesecretaris
------------	--------------------

2.2 Kerngegevens

	31-12-2016	31-12-2017
Sociale structuur		
Aantal inwoners	10.479	10.468
waarvan:		
Jonger dan 20 jaar	2.395	2.370
65 jaar en ouder	2.163	2.231
Clënten in de WWB	160	168

Bevolkingsverloop (per 31 december)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aantal inwoners	10.491	10.507	10.550	10.494	10.438	10.433	10479	10468
Waarvan:								
0-4 jaar	509	525	551	534	532	542	531	524
5-14 jaar	1.338	1.301	1.277	1.278	1.238	1.206	1190	1171
15-49 jaar	4.493	4.473	4.435	4.316	4.227	4.131	4147	4100
50-64 jaar	2.468	2.414	2.392	2.382	2.399	2.447	2448	2442
65 jr. & ouder	1.683	1.794	1.895	1.984	2.042	2.107	2163	2231

Fysieke structuur per 31 december

	2016	2016 (opp.)	2017	2017 (opp.)
oppervlakte gemeente		4.496 ha		4.496 ha
waarvan: binnenwater		39 ha		39 ha
historische kern		0 ha		0 ha
Woonruimten	4.787		4.787	
lengte van de wegen	92,9 km	419.704 m ²	92,9 km	419.704 m ²
waarvan: wegen buiten de bebouwde kom	43,9 km	159.751 m ²	43,4 km	159.751 m ²
wegen binnen de bebouwde kom	50,1 km	259.953 m ²	50,1 km	259.953 m ²
lengte fiets / ruiter- en wandelpaden	14,0 km	31.547 m ²	14,0 km	31.547 m ²
rest verharding (trottoirs / parkeerplaats)		160.859 m ²		160.859 m ²
totaal verharding		612.110 m ²		612.110 m ²
lengte waterwegen	12,0 km		12,0 km	
aantal m ² openbaar groen		330.901 m ²		330.901 m ²
aantal m ² sportaccommodaties		155.530 m ²		155.530 m ²
aantal m ² begraafplaatsen		61.178 m ²		61.178 m ²

3. Jaarverslag 2017

3.1 Programmaverantwoording

Inleiding

Op de volgende bladzijden zijn de programma's opgenomen. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten om bepaalde maatschappelijk gewenste effecten te verwezenlijken.

Het programma is voor uw raad een handvat om op hoofdlijnen te kunnen besturen. Het is kaderstellend, budgetbepalend en biedt mogelijkheden om te kunnen controleren. Hiervoor wordt per programma in de begroting aangegeven:

- wat we willen bereiken;
- wat we er voor gaan doen;
- wat het mag gaan kosten.

Na afloop van het jaar leggen wij verantwoording af door opnieuw de programma's te presenteren en daarbij aan te geven:

- wat hebben we bereikt;
- wat hebben we er voor gedaan;
- wat heeft het gekost.

NB: in deze jaarrekening verantwoorden we op basis van het bestuursprogramma 2014 – 2018, zoals vastgesteld door uw raad op 8 mei 2014.

Na de programma's is een hoofdstuk "Algemene dekkingsmiddelen" opgenomen. De presentatie sluit aan bij de presentatie zoals die is gegeven in de begroting 2017.

Ten slotte treft u een hoofdstuk aan met de onderbouwing van de post "Onvoorzien".

De voorschriften geven tevens aan dat bij het onderdeel "programmaverantwoording" ook moet worden ingegaan op het verloop van de post onvoorzien gedurende het rekeningsjaar.

3.1.1 Programma: 0 Algemeen Bestuur

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

Op initiatief van het provinciaal bestuur is het onderwerp herindeling op de bestuurlijke agenda gekomen. Dat initiatief wordt gesteund door meerdere gemeentebesturen. De eerste voorkeur van Bedum is zelfstandigheid én samenwerking met de buurgemeenten. Zelfstandigheid is de beste optie voor een nabij en benaderbaar gemeentebestuur. Samenwerking is nodig om de taken in het sociale domein goed te kunnen uitvoeren maar zelfstandigheid biedt stevig invloed op het beleid. Wij willen dat het gemeentebestuur de komende tijd de ingezette lijn blijft volgen. Wij wachten de resultaten van onderzoeken naar de (on)mogelijkheid van een 'G7-gemeente' af, in lijn met het raadsbesluit van 3 december 2013.

Betrokkenheid van onze inwoners versterkt het beleid van onze gemeente. Om burgerparticipatie te stimuleren willen wij in de komende jaren:

- burgerinitiatieven stimuleren en faciliteren;*
- het idee van een vrijwilligersprijs voor jongeren uitwerken;*
- themagerichte wijk- en dorpenrondes organiseren;*
- de wijkaanpak uitbreiden over de gehele gemeente;*
- burgers actief uitnodigen als 'Gast van de Raad';*
- Inventariseren welke andere vormen van burgerparticipatie er zijn en inzichtelijk krijgen hoe burgerparticipatie kan bijdragen aan het behoud van onze leefbaarheid en ons voorzieningenniveau in het licht van een terugtrekkende overheid.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma en andere onderwerpen, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Herindeling

Op 27 juni 2017 heeft GS besloten het herindelingsontwerp Hogeland met een positieve zienswijze door te sturen naar de Minister. De Ministerraad heeft op 17 november 2017 besloten om het wetsvoorstel door te sturen naar de Tweede Kamer. Naast het wetgevingstraject is de programmaorganisatie ingericht en wordt alles in werking gezet om op 1 januari 2019 de fusieorganisatie gereed te hebben voor de dienstverlening aan de inwoners van de nieuwe gemeente Het Hogeland. Gelijk andere fusies moet er enorm veel werk worden verzet en dat betekent keuzes maken. Tegelijk betekent dit voor de eigen organisatie dat we af maken waar we mee bezig zijn en de organisatie voorbereiden op een soepele overgang naar de fusiegemeente Hogeland. Merkbaar is dat het veel van mensen vraagt, maar tegelijkertijd is ook energie waarneembaar om de nieuwe gemeente een goede start te geven en de oude gemeente goed achter te laten.

Bedum over de grenzen 2017

In 2017 bestond de uitwisseling met onze Poolse partnergemeente 25 jaar. Vanwege dit jubileum is in september met een aansprekend programma stil gestaan bij dit feit. Vanuit de Bedumer gemeenschap is in Polen een aansprekend programma afgewerkt eindigend met jubileumactiviteiten in Zbaszynek. Ook de gebruikelijke uitwisselingen tijdens de 4/5 mei viering in Bedum en het Fischerfest in het Amt Peitz hebben in 2017 plaats gevonden.

Elektronische overheid/Antwoord

De eerder in gang gezette ontwikkelingen zijn gecontinueerd maar waar nodig, vanwege de herindeling, getemporeerd. Wel is in 2017 het twitteraccount geopend. Daarnaast heeft de dorpencoördinator een Facebookaccount.

Burgerparticipatie

Wanneer het om samenwerken met inwoners gaat kennen we verschillende vormen:

- Burgerparticipatie: de overheid is initiatiefnemer en/of opdrachtgever, burgers worden uitgenodigd om mee te denken/doen.
- Overheidsparticipatie: de burger/ondernemer/organisatie is initiatiefnemer, de gemeente sluit aan daar waar nodig.

Beide vormen hoeven elkaar niet uit te sluiten. Ze vragen echter wel om een andere werkwijze: van binnen naar buiten en van buiten naar binnen.

De dorpencoördinator heeft een spilfunctie als het gaat om initiatieven rond de thema's welzijn, zorg en leefbaarheid binnen de gemeente Bedum en werkt als een laagdrempelige contactpersoon, die zich begeeft tussen de driehoek inwoners – (maatschappelijke) organisaties – gemeente. De dorpencoördinator werkt op informele wijze samen met de verschillende partijen en vormt de verbinding tussen de leefwereld van de burger en de systeemwereld van de gemeente. De dorpencoördinator heeft een faciliterende rol en werkt vanuit de vraag van inwoners. Sleutelwoorden die passen bij deze werkwijze zijn: maatwerk, sensitiviteit, ondernemerschap en flexibiliteit. In 2017 zijn, mede dankzij de dorpencoördinator, veel initiatieven vanuit de samenleving verder ontwikkeld.

Wijkaanpak

In 2014 en 2015 heeft de SW&D in opdracht van de gemeente Bedum de wijkaanpak in de wijken Bedum Oost en West uitgevoerd. Vanuit deze wijkaanpak is een inventarisatie gedaan van behoeften en wensen van wijkbewoners. De informatie die via de wijkaanpak aan het licht is gekomen, is waardevol: het zijn initiatieven, ideeën, maar ook problemen die direct van invloed zijn op de leefomgeving van inwoners. Echter de manier zoals de wijkaanpak is uitgevoerd (op straatniveau, met een extern ingehuurd opbouwwerker) vraagt veel tijd en inzet en levert verhoudingsgewijs te weinig op. Daarom is gekozen om de wijkaanpak, zoals deze in 2014 en 2015 is uitgevoerd niet voort te zetten. Wel is gekozen voor de inzet van een dorpencoördinator, die een spilfunctie op initiatieven rond de thema's welzijn, zorg en leefbaarheid heeft in de dorpen van de gemeente Bedum. De dorpencoördinator staat met 1 been in de leefwereld van de burger en met 1 been in het gemeentehuis en heeft een verbindende en faciliterende rol richting zowel inwoners als de gemeentelijke organisatie (zowel horizontaal als verticaal). Een integrale en verbindende aanpak die werkt.

Kindergemeenteraad

In 2017 zijn de voorbereidingen gestart voor een, begin 2018, te organiseren kindergemeenteraad. Twee scholen hebben zich aangemeld.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Inspraakverordening, vastgesteld d.d. 29 januari 2004;
- Nota jeugd en veiligheid, d.d. 29 januari 2004;
- Integriteitscode, vastgesteld d.d. 19 februari 2004;
- Regeling burgerinitiatief, vastgesteld d.d. 25 maart 2004;
- Algemeen Plaatselijke verordening, vastgesteld (wijzigingen) d.d. 8 juli 2010;
- Handhavingsbeleidsplan en handhavingsuitvoeringsprogramma 2011 – 2014, vastgesteld d.d. 22 september 2011;
- Handhavingsbeleidsplan Omgevingsrecht 2011 – 2015 BMW-gemeenten, vastgesteld d.d. 28 juni 2011 (B&W);
- Organisatiebesluit, d.d. 1 juli 2008;
- Regeling faciliteiten voor studie en persoonlijke ontwikkeling d.d. 1 januari 2008;
- Communicatienota, vastgesteld d.d. 23 april 2009;

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	6,65	NB	NB
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	6,57	NB	NB
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 512	NB	NB
Externe inhuur	%	36%	NB	NB
Overhead	%	10%	NB	NB

Wat heeft het gekost?

Programma Algemeen bestuur -exclusief overhead-				
	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	215.304	190.808	189.107	24.496
Lasten	1.440.153	1.496.729	1.370.405	56.576
Saldo van baten en lasten	-1.224.849	-1.305.921	-1.181.298	81.072

Programma Algemeen bestuur -overhead-				
	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	247.904	222.186	67.135	25.718
Lasten	3.170.698	3.155.382	2.467.184	-15.316
Saldo van baten en lasten	-2.922.794	-2.933.196	-2.400.049	10.402

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

Programma Algemeen bestuur – excl overhead

	Baten	Lasten	
Budgetoverheveling			
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.	0	144.444	V
Te verklaren verschillen			
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasteren (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Fictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.		66.031	N
- Doordat vier zetels niet zijn ingevuld, vallen de vergoedingen voor raadsleden lager uit dan geraamd. Hierdoor ontstaat er een voordeel op dit programma ter hoogte van € 22.000.		22.000	V
- De herijking van de voorziening wethouderspensioenen valt hoger uit dan geraamd.		13.000	N
- Het budget voor onderhoud software is overschreden door live gang van I Burgerzaken (Burgers krijgen toegang vanuit huis voor het doen van aangiften)		14.500	N
- De secretarieleges vallen per saldo iets hoger uit dan begroot.	16.049	12.700	N
- Overige kleine afwijkingen	8.447	3.637	N
Totaal	24.496	56.576	

Programma Algemeen bestuur – overhead

	Baten	Lasten	
Budgetoverheveling			
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.	0	134.870	V
Te verklaren verschillen			
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasten (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Overheadkosten dienen daarbij apart te worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Frictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat. De salariskosten vallen hoger uit dan geraamd, met name door inhuur personeel ivm de herindeling en aardbevingsdossier		225.974	N
- Ons aandeel in de samenwerking P&O valt hoger uit dan geraamd		45.247	N
- Doordat de interimcontrole over 2016 is uitgevoerd in 2017 en de interimcontrole over 2017 ook deels in 2017 is uitgevoerd en gefactureerd, is een overschrijding ontstaan op het budget van accountantscontrole.		10.115	N
- De overige personeelslasten zijn lager dan begroot.	0	63.000	V
- Door lagere fractievergoedingen is een voordeel ontstaan.		9.000	V
- De kosten van representatie zijn hoger uitgevallen dan geraamd door het afscheid en de installatie van de burgemeester. Ook is op deze post de bijdrage voor de wederopbouw van St Maarten verantwoord, welke wordt gedekt uit de begrote post 'onvoorzien'.		11.250	N
- De energiekosten van de huisvesting zijn lager dan geraamd.		16.600	V
- Door niet geraamde huuropbrengsten van de brandweerkazerne is een voordeel ontstaan op de huisvesting van de buitendienst.	21.300		V
- De kosten van telefonie vallen lager uit dan geraamd.		16.000	V
- De kapitaallasten van de huisvesting zijn lager dan begroot.		10.180	V
- De kosten van voorlichting- en promotieactiviteiten, inclusief de informatierubriek vallen lager uit dan geraamd.		21.000	V
- De kosten voor onderhoud tractie zijn per saldo hoger uitgevallen dan begroot door onvoorziene reparaties aan voertuigen en extra inhuur van een voertuig ivm de samenwerking met Ability.	1.184	6.262	N
- Overige kleine afwijkingen	3.234	12.882	V
Totaal	25.718	-15.316	

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017, het volgende krediet beschikbaar gesteld:

	Krediet	Uitgaven	Restant
Gebouw buitendienst – 8b overheaddeuren	€ 49.616,00	22.350,18	€ 27.265,82

Activiteiten die onder dit programma vallen

600001 Overhead: salaris- en ov. pers. kn. binnendienst
600002 Overhead: salaris- en ov. pers. kn. buitendienst
600003 Overhead: bijkomende personeelskosten
600004 Overhead: huisvesting binnendienst
600005 Overhead: huisvesting buitendienst
600006 Beheer overige gemeentelijke gebouwen
600007 Overhead: kantoorbenodigdheden, inventaris, archief
600008 Overhead: kosten tractie
600009 Overhead: automatisering
600100 Raad en commissies
600200 College van burgemeester en wethouders
601200 Bestuursondersteuning
601300 Voorlichting algemeen
601400 Kabinetszaken
601450 Representatie
602000 Rij- en reisdocumenten
602100 GBA/Burgerlijke stand/Naturalisatie
602700 Verkiezingen
602850 Secretarieleges
602910 Internationale contacten
602950 Rekenkamerfunctie
602970 Ondersteunende activiteiten raad

3.1.2 Programma: 1 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Veiligheid is een basisvoorwaarde in onze samenleving. Het garanderen van veiligheidsgevoel onder de inwoners is één van de kerntaken van de overheid. Toch is veiligheid primair een verantwoordelijkheid van burgers zelf. Door regels én elkaar te respecteren kan iedereen bijdragen aan een veilige samenleving. Daar waar meer nodig is om veiligheid te bevorderen, treedt de overheid op

De gaswinning en de effecten daarvan doen ons beseffen dat het veiligheidsgevoel is geschaad. Wij willen dat onze inwoners zich weer veilig voelen in hun eigen huis. Ook willen wij waken over de leefbaarheid van onze regio. Daarom heeft de gemeente een rol bij de verdeling van het geld dat vanuit Rijk en NAM beschikbaar wordt gesteld. Bedum moet dit samen met de omliggende gemeenten oppakken. De uitgangspunten van de commissie Meijer worden onderschreven.

In de komende jaren willen wij vanuit onze verantwoordelijkheid en onze positie:

- behoud van de leefbaarheid in onze regio ondanks aardbevingen;*
- dat burgers zich weer veilig voelen in hun eigen huis;*
- de nota Veiligheidsbeleid opnieuw vaststellen, concretiseren en implementeren;*
- bevorderen dat wordt toegezien op de naleving van de snelheid in 30 km/u zones.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Integrale veiligheid

In de raadsvergadering van september 2015 is het Integraal Veiligheidsbeleid vastgesteld. Dit is een gezamenlijk product van de gemeenten in het basisteam Ommelanden – West. Voor de jaren 2017/2018 is geen uitvoeringsplan opgesteld. Wel is er uiteraard uitvoering gegeven aan diverse onderwerpen uit het Veiligheidsbeleid. Te denken valt aan de bewustwordingsacties “Voorkom woninginbraken” en evenementenbeleid. Verder is in 2017 gestart met het houden van toezicht op de Drank- en Horecawet en is de Wet woonoverlast doorgevoerd in de Apv. Uiteraard is ook op andere onderdelen van het Veiligheidsbeleid uitvoering gegeven.

Rampen en calamiteiten

Met de instelling in 2014 van een team Bevolkingszorg in de gemeentelijke kolom onder de Veiligheidsregio is een einde gekomen aan de lokale rampenbestrijdingsorganisatie. Alhoewel nog niet alle functies evenredig zijn bezet en evenwichtig verdeeld over gemeenten, kan toch gesproken worden van een professionalisering die zijn vruchten afwerpt. Zowel regionaal als lokaal zijn de medewerkers met een functie in de crisisbeheersing in 2017 getraind. In 2018 wordt hieraan verdere uitvoering gegeven.

Sociale veiligheid

In de tweede helft van 2017 zijn de plannen uitgewerkt voor de vervanging van de lichtmasten en armaturen die gepland stonden in 2015 en 2016. De uitvoering start in maart 2018.

Daarnaast zijn in 2017 alle lampen vervangen die aan het eind van hun technische levensduur waren.

De vervangingen die gepland stonden in 2017 worden in 2018 voorbereid en uitgevoerd. Daarmee is in 2018 de achterstand op het gebied van vervanging openbare verlichting weggewerkt.

Huiselijk geweld

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de aanpak van huiselijk geweld. De uitvoering hiervan ligt in de provincie Groningen in handen van Veilig Thuis. Deze organisatie (een samenvoeging van het voormalig Advies en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld) is het meld- en adviespunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Er is actief ingezet op het door-ontwikkelen van intensief casemanagement en het verbeteren van de uitvoeringspraktijken van kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel geweld. In 2017 is één huisverbod opgelegd geweest.

Aardbevingen/leefbaarheid

Het dossier aardbevingen vraagt onverminderd inzet op een breed scala van onderwerpen die moeten bijdragen aan herstel van vertrouwen. Dat begint met instrumenten die de veiligheid van onze inwoners beter moeten garanderen, bijvoorbeeld door versterking van huizen, scholen en zorgcentra. Omdat Bedum inmiddels grotendeels buiten de 0.2 contour ligt geldt voor de versterking primair aandacht voor woningen in Loppersum, Ten Boer en Appingedam. Ons scholenprogramma wordt daarentegen onverkort doorgevoerd. Volgens planning zijn de Walfridusschool en de Schilderschool versterkt. De afhandeling van schades kost een flink aantal van onze inwoners zeer veel tijd en energie. Mede naar aanleiding van de rapporten van hoogleraar Postmes is duidelijk geworden dat dit ook grote effecten heeft op gezondheid en welzijn. Onze inzet is erop gericht deze inwoners waar mogelijk te steunen. Het versterken van sociale cohesie is hierin ook een belangrijk aandachtspunt.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018, vastgesteld op 17 september 2015;
- Notitie ‘Groninger aanpak van (huiselijk) geweld in afhankelijkheidsrelaties’, november 2010.

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	72 (2016)	113 (2016)	137 (2016)
Jeugdcriminaliteit	%	0,93 (2015)	1,31 (2015)	1,45 (2015)
Harde kern jongeren	Aantal per 1.000 inwoners 12 t/m 24 jaar	0,0 (2014)	0,6 (2014)	1,3 (2014)
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,5	2,7	2,2
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	1,4	5,8	5,0
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2,4	2,1	2,9
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	1,9	5,8	4,8

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	0	0	0	0
Lasten	563.882	648.623	570.974	84.741
Saldo van baten en lasten	-563.882	-648.623	-570.974	84.741

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten	Lasten	
Budgetoverheveling			
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.		60.000	V
Te verklaren verschillen			
- Bij de Voorjaarsnota was 16.349 bijgeraamd op basis van de begrotingsactualisatie 2017 van de Veiligheidsregio; de gemeentelijke bijdrage zo hoger uitvallen. Uit de realisatie blijkt echter dat dit niet noodzakelijk was.		16.349	V
- Overige kleine afwijkingen.		8.392	V
Totaal	0	84.741	

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 geen kredieten beschikbaar gesteld.

Activiteiten die onder dit programma vallen

604300 Regionale taken brandweer
604400 Rampenbestrijding
606000 Uitvoering bijzondere wetten
606500 Openbare orde en veiligheid

3.1.3 Programma: 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid staan bij alle partijen hoog in het vaandel. Het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer wordt gestimuleerd. Renovatie van het stationsgebied ligt daarmee in lijn.

Speciale aandacht is er voor verkeersveiligheid. Wij willen een onderzoek naar de veiligheid van de schoolomgeving. Daar waar nodig willen wij veiligheidszones instellen rondom scholen.

Gestreefd wordt naar uitbreiding van het project aanpak buitenwegen: de buitenwegen die nog niet zijn verbeterd en waarvan de berm nog niet structureel is verhard, blijven onze aandacht houden. Wij streven ook hier naar verbetering.

In de komende jaren willen wij:

- speciale aandacht besteden aan de veiligheid rondom scholen;*
- het huidige voorzieningenniveau van het openbaar vervoer in stand houden;*
- vervoerstromen beter op elkaar afstemmen, zoals OV en doelgroepen-vervoer;*
- het stationsgebied vernieuwen. Uitbreiding van de parkeergelegenheid moet daarbij speciale aandacht krijgen;*
- het niveau van het onderhoudsbudget voor de openbare ruimte, zoals in de bezuinigingsvoorstellen is opgenomen, als minimumbasis nemen;*
- voortvarend invulling geven aan de oostelijke ontsluiting van Bedum, met daarbij speciale aandacht voor de gevolgen van de aanleg van die weg voor de verkeerssituatie in Onderdendam;*
- aandacht blijven vragen bij de provincie voor de verdubbeling van de Eemshavenweg tot aan de Sint Annerweg;*
- onderzoek naar de mogelijkheden van reconstructie van De Vliet en Waldadrift;*
- speciale aandacht voor de fietsveiligheid op de Waldadrift;*
- onderzoek naar uitbreiding van bermverharding in het buitengebied;*
- onderzoek naar de mogelijkheden van verdere uitbreiding van recreatieve fiets- en wandelpaden;*
- een schuilvoorziening voor fietsers bij de rotonde bij de Nije Klap in Bedum;*
- onderzoek naar de staat van kademuren en beschoeiingen.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Bermverharding buitengebied

In 2017 is bermverharding aangebracht langs de Beijumerweg in Zuidwolde en een deel van de Oude Dijk in Bedum. De NAM heeft gewerkt aan de voorbereidingen voor de aanleg van passeerstroken aan De Wolddijk zodat deze weg geschikt wordt als aan- en afvoerroute naar de boorlocatie aan De Wolddijk. De uitvoering is voorzien in 2018. Gelijk met deze uitvoering zal bermbeton langs de Wolddijk en de Pijpsterweg worden aangebracht. De financiering is voorzien uit de afkoopsom die ontvangen is van de NAM voor de overname van de buiten bedrijf gestelde gasleiding.

Onderhoud infrastructuur

Boterdiep Oz

In de 2^e helft van 2017 is de reconstructie van Boterdiep Oz aanbesteed. Omdat de voorbereiding van de reconstructie meer tijd heeft gekost dan was voorzien bleef er te weinig tijd over om de werkzaamheden nog voor het eind van 2017 af te kunnen ronden. In overleg is toen besloten de werkzaamheden te starten in april 2018.

Reconstructie Waldadrift

In 2017 is verder gewerkt aan de voorbereidingen voor de reconstructie van de Waldadrift. Bij deze voorbereidingen hebben we samen gewerkt met bewonerswerkgroepen voor verkeersveiligheid en groeninrichting. Na besluitvorming in de raad is gewerkt aan de planologische voorbereidingen van de noodzakelijke wijziging van het bestemmingsplan voor het vrij liggend fietspad, het flora en fauna onderzoek, de grondaankoop van Staatsbosbeheer en afstemming met waterschap Noorderzijlvest omtrent waterhuishouding in het gehele gebied.

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling de reconstructie uit te voeren in 2017 maar vanwege de relatie met het centrumplan en de uit te voeren werkzaamheden aan De Vlijt die hoge prioriteit hebben, is de uitvoering van de reconstructie van de Waldadrift doorgeschoven naar 2018. Als De Vlijt weer kan worden vrijgegeven voor het verkeer, wordt gestart met de werkzaamheden aan de Waldadrift. De afronding van de werkzaamheden is voorzien eind 2018.

De Vlijt

In 2017 is, ter voorbereiding op de bouwactiviteiten voor het centrumplan, de riolering aan De Vlijt (t/m de Bazuinslaan) en het Kerkplein verlegd en vervangen door grotere diameters. Aansluitend is de riolering vervangen in het deel van De Vlijt van de Bazuinslaan tot de Waldadrift.

Groningerweg

In 2017 is op de Groningerweg een Pentack emulsie aangebracht. Dit is een preventieve maatregel waarmee de levensduur van de bestaande deklaag wordt verlengd.

Diverse straten in Zuidwolde

In 2017 is gewerkt aan de voorbereiding van herstraatwerkzaamheden in de Sickinghestraat, Lewestraat, Van Starkenborghstraat, Van Berumstraat en de Pastorielaan in Zuidwolde. Voorafgaande aan deze werkzaamheden worden reparaties aan de riolering uitgevoerd.

In de School- en Tuinbouwstraat moet de riolering worden vervangen.

De in de School- en Tuinbouwstraat aanwezige bestrating heeft het einde van de levensduur bereikt en ten gevolge van (hemel) water problemen en het tekort aan parkeervoorzieningen zijn we voornemens om de rioolvervanging te combineren met een herinrichting van deze straten. De uitvoering van deze werkzaamheden is voorzien in 2019/2020.

Kademuren en beschoeiingen

In de eerste helft van 2017 is de inventarisatie en inspectie van de kademuren en beschoeiingen uitgevoerd. Deze gegevens zijn verwerkt in een rapport en aan de hand hiervan is een beheerplan kademuren en beschoeiingen 2017-2021 opgesteld. Dit beheerplan is op 14 december 2017 door de raad vastgesteld. Het herstel van kademuren en beschoeiingen vraagt de komende jaren om forse investeringen.

Bij de inspectie is ook gekeken of er mogelijk sprake is van aardbevingsschade of schade als gevolg van de waterpeilverlaging in relatie met de bodemdaling als gevolg van gaswinning.

Veiligheid rondom scholen

De aanpak van de veiligheid in de omgeving van scholen wordt op 'natuurlijke' momenten uitgevoerd; dus bijvoorbeeld in combinatie met (onderhouds-)werkzaamheden. Gezien de aanpak van de scholen uit de versterkingsopgave, wordt dit nu gecombineerd.

Afstemming vervoerstromen

In 2017 is er een aanbestedingstraject doorlopen voor het Wmo- en leerlingenvervoer. Dit is uitgevoerd door Publiek Vervoer Drenthe & Groningen. De provincies Groningen en Drenthe en de 12 Drentse en 23 Groningse gemeenten zijn aangesloten bij dit project.

Het doel van deze gezamenlijke aanbesteding is om de huidige vormen van gemeentelijk doelgroepenvervoer en het kleinschalig openbaar vervoer te benutten om te komen tot een efficiënte integratie en optimalisatie van deze vormen van vervoer in 2018 in relatie tot het regionaal aan te besteden openbaar vervoer. Met de nieuwe aanbesteding wordt een ontwikkelrelatie met de vervoerder opgezet, zoals die ook bij openbaar busvervoer in onze provincies gebruikelijk is. Dankzij die ontwikkelrelatie kan er gedurende de looptijd van de contracten doorgewerkt worden aan een constante verbetering van het aanbod, afgestemd op de vraag.

Upgrading stationsgebied en uitbreiding parkeergelegenheid

Voor het herinrichtingsplan van het stationsgebied, wat onder andere behelst een herinrichting van het voorterrein en uitbreiding van de parkeergelegenheid, is een bijdrage van € 300.000 toegezegd vanuit het Regiofonds van de Regio Groningen-Assen. De grondverwerving is afgerond en de uitvoering start in 2018.

Oostelijke Ontsluitingsweg Bedum

In 2016 is besloten de aan te leggen ontsluitingsweg het spoor te laten kruisen middels een tunnel. De uitwerking van die keuze, evenals andere ontwerpgegevens, hebben geleid naar een realisatiebesluit door uw raad (15 december 2016) en Provinciale Staten eind 2016. In 2017 is de benodigde planologische procedure (bestemmingsplan) gestart; deze zal doorlopen tot in 2018. Tevens is met de provincie en ProRail gewerkt aan de uitwerking van de tunnel. In 2017 is de anterieure overeenkomst met de provincie en FrieslandCampina ondertekend. Voor de oversteek van het Zevenbruggetjespad over het spoor en de nieuwe ontsluitingsweg wordt nog een oplossing uitgewerkt. De huidige situatie -niet beveiligde spoorovergang- wordt veilig gemaakt vanuit het programma NABO (niet automatisch beveiligde spoorovergang); van de gemeente wordt een bijdrage gevraagd van ongeveer € 100.000 (zijnde 25% van de totale verwachte kosten).

Verdubbeling Eemshavenweg

In de Provinciale Omgevingsvisie 2016-2020 is een mogelijke verdubbeling van deze provinciale weg niet opgenomen. In de Omgevingsvisie is ten aanzien van de N46 opgenomen dat dit één van de wegen is waardoor de provincie goed en veilig bereikbaar is en onderdeel is van de goede verbindingen die er moeten zijn. Dit houdt onze aandacht.

Fiets- en wandelpaden

We hebben besloten een visie te ontwikkelen op het fietsverkeer: een zogenaamde nota Fietsstrategie. Hieraan wordt gewerkt, wij verwachten deze in 2018 aan u voor te leggen.

Verkeersveiligheid

Bij alle reconstructies en herinrichtingen zijn en worden de uitgangspunten en aanbevelingen van het Gemeentelijk Verkeersveiligheidsplan meegenomen. Voorlichting en educatie naar de verschillende doelgroepen gebeurt onder de paraplu van het Verkeer en Vervoerberaad van de provincie Groningen.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Verkeersveiligheidsplan, vastgesteld 20 september 2012;
- Beheerplan wegen 2014-2018, vastgesteld 18 juni 2014;
- Beheerplan bruggen 2016-2020, vastgesteld 24 maart 2016;
- Beheerplan kademuuren en beschoeiingen 2017-2021, vastgesteld 14 december 2017.

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Verkeersongevallen met een motorvoertuig	%	5% (2015)	6% (2015)	8% (2015)
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	5% (2015)	9% (2015)	9% (2015)

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	118.006	102.041	102.029	15.965
Lasten	1.656.526	1.741.771	1.571.480	85.245
Saldo van baten en lasten	-1.538.521	-1.639.730	-1.469.451	101.209

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten		Lasten	
Budgetoverheveling				
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.	0		140.700	V
Te verklaren verschillen				
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasteren (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Frictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.			94.200	N
- Het wegenonderhoud heeft een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Onderhoud wegen'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op de bestemmingsreserve 'Onderhoud wegen'. In de rekening is dit onderhoud dus budgettair neutraal verwerkt. Van het APB is 10.000 ontvangen voor verbreding van de paden in het Bedumerbos	10.000	V	92.000	N
Voor het wegenonderhoud is er tevens een voordeel te zien in de kapitaallasten. Dit komt door de onderuitputting in 2016 als gevolg van later uitgevoerde investeringen. Dit effect is reeds bij de voorjaarsnota verwerkt, maar geeft op dit programma wel weer een voordeel.			113.305	V
- Het onderhoud van de bruggen laat een overschrijding zien van 16.070. Deze wordt gedekt uit de bestemmingsreserve 'Bruggen'. De kapitaallasten vallen 5.000 lager uit. De te ontvangen vergoeding van ProRail en de provincie valt hoger uit dan geraamd (6.400).	6.400	V	11.070	N
- Er is een voordeel te zien op de activiteit Openbare Verlichting (OVL). Dit voordeel bestaat uit lagere energielasten en een lager uitvallende kapitaallast. De kapitaallasten hebben in totaal in deze rekening geen effect en zijn bij de voorjaarsnota reeds in zijn totaliteit neerwaarts bijgesteld als gevolg van de onderuitputting in 2016, maar geeft in dit programma wel een voordeel.			26.050	V
- De kosten van gladheidsbestrijding vallen hoger uit dan geraamd.			8.000	N
- Overige kleine afwijkingen.	435	N	10.460	V
Totaal	15.965		85.245	

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 de volgende kredieten beschikbaar gesteld:

	Krediet	Uitgaven	Restant
Vervanging citroen Jummy (nu 06-VXT-7)	€ 19.118,00	€ -	€ 19.118
Vervanging busje (nu 8-VBL-91)	€ 21.612,00	€ -	€ 21.612
Openbare verlichting 2017	€ 127.500,00	€ -	€ 127.500
Reconstructie Boterdiep Oz Bedum	€ 340.000,00	€ 28.675	€ 311.325
Extra Krediet Waldadrift	€ 1.305.754,15	€ 149.166	€ 1.156.588
<i>(rest. oude kred. 1.055.754,15 + nieuwe 250.000)</i>			

Activiteiten die onder dit programma vallen

607050 Wegen
607102 Gereedschappen wegen
607200 Onderhoud wandelpaden
607350 Goten/bermen/sloten
607500 Onderhoud en bediening bruggen
607600 Openbare verlichting
607700 Straatmeubilair enabri's
607800 Gladheidbestrijding
608000 Inritvergunningen
608100 Overige zaken (binnen bebouwde kom)
608200 Onderhoud duikers
609000 Bewegwijzering en straatnaamborden
609100 Verkeer en verkeersveiligheid
609500 Openbaar vervoer en verkeer
610000 Onderhoud kade, kademuur en beschoeiing

3.1.4 Programma: 3 Economische Zaken

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

Juist in tijden van economische crisis willen wij een gezonde, dynamische en toekomstgerichte lokale economie. Daarom speelt de gemeente tijdig in op ontwikkelingen, die de plaatselijke economie kunnen versterken. Dat geldt ook voor de uitbreidingsplannen van de plaatselijke vestiging van FrieslandCampinaDomo. Wij staan daar in beginsel positief tegenover, vooropgesteld dat die uitbreiding planologisch en milieutechnisch haalbaar is.

Bedum is een plattelandsgemeente. Wij willen dan ook ruimte voor een sterke agrarische sector. Groei van deze sector is mogelijk, zolang die groei in balans blijft met het landschap en de omgeving.

De ontwikkeling van de centrumplannen staat goed op de rails. Wij willen voortvarend aan de plannen blijven werken, samen met betrokken ondernemers en organisaties. De overeengekomen uitgangspunten blijven overeind. De ondernemers zijn nu aan zet. In deze periode verwachten wij, samen met hen, tot uitvoering te kunnen komen. Het einddoel is een aantrekkelijk, leefbaar en toekomstbestendig dorpscentrum.

De contacten met de lokale bedrijven en ondernemers gaan we nog verder intensiveren. Het algemene overlegorgaan is daarvoor de bedrijvenvereniging. Wij hebben afgesproken het huidige beleid van de winkelpenstelling te continueren en geen koopzondagen toe te staan.

In de komende jaren willen wij:

- de rol die lokale ondernemers kunnen spelen in de bestrijding van de jeugdwerkloosheid met hen verkennen en bespreken;*
- de kansen voor het midden- en kleinbedrijf stimuleren;*
- het goede contact tussen het gemeentebestuur en de bedrijvenvereniging handhaven;*
- samen met ons bedrijfsleven de deelname aan de bedrijvencontactdagen in Groningen continueren;*
- mogelijkheden voor groei van de agrarische sector benutten en daarbij oog voor landschap en omgeving houden;*
- de vitaliteit van het buitengebied versterken door het tegengaan van ‘verrommeling’ en leegstand;*
- verder gaan met de ontwikkeling en uitvoering van de centrumplannen;*
- onderzoek doen naar de verbetering en verfraaien van de entree van Bedum;*
- onderzoek doen naar de mogelijkheden van de aanleg van een glasvezelnetwerk.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Stimulering kansen voor midden- en kleinbedrijf

Hiervoor hebben wij geen speciale maatregelen genomen. Vanzelfsprekend gaan we naar aanleiding van een verzoek van een bedrijf in nauw overleg om te bezien of we, en zo ja hoe, kunnen ondersteunen; dit is onder meer gebeurd bij verzoeken om eventueel te vestigen op het Bedrijvenpark Boterdiep. Overigens is de rol van de gemeente vooral faciliterend.

Contact lokale ondernemers

De gemeente voert circa vier keer per jaar structureel overleg met de Bedrijvenvereniging van de gemeente Bedum (BvgB). Daarnaast organiseert de BvgB jaarlijks een aantal bedrijfsbezoeken, waarbij in principe het voltallig college aanwezig is. Ook met winkeliersvereniging Koopcentrum Scheve Toren vindt regulier overleg plaats.

Op de Promotiedagen voor het Bedrijfsleven in Martiniplaza was de gemeente, evenals voorgaande jaren, samen met verschillende bedrijven uit de gemeente vertegenwoordigd op het Plein Bedum.

Vitaliteit buitengebied

Er zijn geen ontwikkelingen tot herbestemming van voormalige boerderijen geweest.

Ontwikkeling en uitvoering centrumplannen

De planvorming voor het gezondheidscentrum en het centrale bouwblok aan De Vlijt (commercieel met appartementen) leidt naar besluitvorming in 2018. In vervolg op de in 2017 gestarte werkzaamheden aan de infrastructuur, zal de bouw van gebouwen starten in 2018/2019. De weekmarkt is gesitueerd op een tijdelijk terrein aan De Vlijt. Voor het centrumplan hebben we bijdragen ontvangen uit het Regiofonds Groningen-Assen (substantieel project) en uit het programma Leefbaarheid van toen nog de Dialogotafel (nu NCG); deze bijdragen zijn en worden ingezet t.b.v. deze plannen.

Entree Bedum

De alternatieve invulling voor de gronden in het bestemmingsplan Boterdiep langs het Boterdiep (van 'kantoren' naar 'werken en wonen' is planologisch geregeld in het in 2016 vastgestelde bestemmingsplan Bedrijvenpark Boterdiep. De laatste bedrijfskavels zijn in 2017 verkocht, alleen aan Noordwolderweg is nog een aantal kavels woon-werk beschikbaar. Hiermee zijn alle bedrijfskavels verkocht. Voor de groenstrook langs het bestaande bedrijventerrein hebben we een plan opgesteld en dit wordt in 2018 uitgevoerd.

Glasvezelnetwerk

Door de Provincie Groningen is dit opgepakt; dit moet leiden tot een provincie dekkend netwerk waarbij de zogenaamde onrendabele gebieden ('witte adressen') worden aangesloten.

Uitbreidingsplannen FrieslandCampina Domo (FCD)

In maart 2015 hebben we met de provincie en FrieslandCampina een intentieovereenkomst ondertekend. Gewerkt is aan de ruimtelijke inpassing, waarbij vanzelfsprekend ook andere aspecten, zoals milieutechnisch, en flankerende inpassingsmaatregelen zijn betrokken. De directe relatie met de ontsluitingsweg is daarbij steeds in ogenschouw gehouden. In 2017 hebben we met de provincie en FrieslandCampina de anterieure overeenkomst ondertekend. De Planologische procedure zal starten als alle daartoe benodigde bescheiden gereed zijn; hieraan wordt gewerkt. De planologische procedure start in 2018 en loopt daarmee niet meer parallel aan die van de oostelijke ontsluitingsweg.

Bestaand beleid

- Gemeentelijke marktverordening, vastgesteld d.d. 22 september 2005;
- Notitie Economisch Beleid in de gemeente Bedum, vastgesteld d.d. 17 december 2009;
- Verordening Winkeltijden, vastgesteld d.d. 15 december 2011.

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Funciemenging*	%	39,6%	49,9%	52,4%
Vestiging (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	101,1	101,1	122,4
Banen	Aantal per 1.000 inwoners (15 tot en met 64 jaar)	453,4	707	758,2

* De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	172.729	79.148	94.191	93.581
Lasten	164.062	126.956	91.662	-37.106
Saldo van baten en lasten	8.667	-47.808	2.529	56.475

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten		Lasten	
Budgetoverheveling				
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.	0		0	
Te verklaren verschillen				
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasten (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Fictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.			3.760	N
- Op de activiteit Economische zaken zijn de ontvangen huren hoger uitgevallen dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het aangekochte pand aan de Vliet. Deze wordt nu aan de bestaande ondernemers verhuurd. Deze tijdelijke extra huurinkomst was nog niet begroot. De kosten van onderhoud, energie en belastingen zijn hoger uitgevallen.	101.000	V	49.000	N
- De kosten voor promotieactiviteiten zijn lager uitgevallen dan geraamd.	0		3.800	V
- Overige afwijkingen	7.419	N	11.854	V
Totaal	93.581		-37.106	

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 geen kredieten beschikbaar gesteld.

Activiteiten die onder dit programma vallen

612000 Straatmarkten
612100 Economische zaken: fysieke bedrijfsinfrastructuur
612200 Economische promotie
612300 Economische zaken: bedrijvenloket&bedrijfsregelingen
612500 Marktgelden

3.1.5 Programma: 4 Onderwijs

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

Onderwijs is cruciaal voor de toekomst en de ontwikkeling van onze jeugd. De eerste verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de ouders. Wij streven naar ondersteuning waar dat nodig is en willen zorgen voor goede voorzieningen. Wij wachten daarbij niet af maar zijn proactief.

In de komende jaren willen wij:

- keuzevrijheid voor ouders in het onderwijs voorop laten staan;*
- schoolgebouwen multifunctioneel inrichten, mede in het kader van te realiseren kind voorzieningen;*
- de samenwerking tussen scholen en het CJG verder intensiveren.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Samenwerking tussen scholen en CJG

In 2017 is veel geïnvesteerd in het voorbereiden van een aantal pilots die tot doel hebben om de samenwerking tussen scholen en CJG te verbeteren (en daarmee ervoor te zorgen dat ondersteuning thuis en op school zo optimaal mogelijk aansluit). Deze initiatieven vinden voor een groot deel plaats in DAL/BMWE-verband. In 2017 hebben we de start van de Taskforce Thuiszitters voor de BMWE-regio voorbereid. Dit is een samenwerking tussen onderwijs, leerplicht en jeugdhulp. Met als doel om leerlingen die thuis zitten, weer naar school te krijgen, of om te voorkomen dat zij uitvallen op school. Ook hebben we een nieuwe werkwijze voor ziekteverzuim ontwikkeld. Hiermee gaan we in 2018 op een beperkt aantal scholen in de BMWE-regio experimenteren. Bij succes wordt deze werkwijze op alle scholen (basis- en voortgezet) in de provincie Groningen ingevoerd. Daarnaast hebben we in 2017 de pilot School als Wijk voorbereid. Dit houdt ondersteuning aan MBO-studenten op school in (bij niet-leergebonden problematiek). Ook deze pilot is in 2018 gestart. Buiten de bovengenoemde pilots hebben we de reguliere zorgroutes tussen VO-scholen in de BMWE-regio en het CJG Noord-Groningen verder verbeterd.

Leerlingenvervoer

Afgelopen jaar heeft er een aanbestedingsprocedure gelopen ten aanzien van de inkoop van doelgroepenvervoer. Hieronder valt ook het leerlingenvervoer.

Het aantal leerlingen is in het schooljaar 2017/2018 iets gestegen ten opzichte van het schooljaar 2016/2017, nl. van 50 leerlingen naar 53 leerlingen.

Boekstart en Boekenpret

Het doel van Boekenpret is om ervoor te zorgen dat ouders en kinderen meer plezier gaan beleven aan (voor)lezen en dat kinderen zich gaan ontwikkelen tot goede en enthousiaste lezers.

De taalontwikkeling wordt structureel gestimuleerd, in elk gezin is immers elke week een boek waaruit de kinderen één of meerdere malen per week worden voorgelezen en waarover met de kinderen wordt gepraat. Hierdoor wordt ook de aansluiting bij het (lees) onderwijs vergemakkelijkt. Kinderen die jong worden voorgelezen starten met een voorsprong op de basisschool en deze voorsprong behouden zij gedurende hun hele schoolperiode.

Alle scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen lenen wekelijks boeken uit aan alle kinderen.

De intentie van het project: Elk kind telt mee in Bedum waarbij de gemeente Bedum, Bibliotheek Bedum en alle scholen en voorschoolse instellingen samenwerken, wordt landelijk gepromoot als voorbeeld.

Programmaplan huisvesting onderwijs

De Walfridus en de Horizon zijn in de zomer 2016 verhuisd naar de tijdelijke school aan Ter Laan. De Walfridus heeft gedeeltelijke nieuwbouw terug gekregen en om de Horizon aardbevingsbestendig te maken was gehele nieuw gebouw nodig. In de kerstvakantie 2017 zijn beide scholen terugverhuisd naar hun eigen school. De Regenboog is in diezelfde vakantie verhuisd naar de tijdelijke school aan Ter Laan. Deze school is in afwachting van gedeeltelijke nieuwbouw bij hun monument.

De Togtemaarschool krijgt een nieuwe aardbevingsbestendige huisvesting op de plaats waar nu het skatebaantje ligt. Totdat deze nieuwe huisvesting klaar is blijft de Togtemaar gehuisvest in het huidige gebouw.

De scholen De Akker en Venhuisschool in Zuidwolde zijn gefuseerd tot de nieuwe school 't Groenland. Lopende het schooljaar 2016/2017 zijn plannen ontwikkeld voor de nieuwbouw voor de huisvesting van deze school op de locatie van De Venhuisschool. 't Groenland is voorlopig gehuisvest in de oude school van De Akker met de hierbij in 2017 geplaatste tijdelijke units. Op de plaats van De Venhuisschool komt nieuwbouw voor 't Groenland.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeenten BMW 2015;
- Verordening leerlingenvervoer gemeente Bedum 2015;
- Regionale notitie "Sluitende aanpak voortijdig schoolverlaters";
- Statuten "Stichting openbaar primair onderwijs Appingedam, Bedum, Delfzijl, Loppersum en Ten Boer".

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Absoluut verzuim*	Aantal per 1.000 leerlingen	3,71	1,26	1,82
Relatief verzuim**	Aantal per 1.000 leerlingen	25,34	29,6	26,58
Voortijdig schoolverlaters	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,1% (2016)	1,7% (2016)	1,7% (2016)
Leerplichtwet relatief verzuim	Aantal	44 (2016)	2.468 (2016)	68.262 (2016)
Leerplichtwet absoluut verzuim	Aantal	0 (2016)	116 (2016)	5.101 (2016)

*Dit is het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school per 1.000 leerlingen.

** Dit is het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is per 1.000 leerlingen.

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	38.957	25.655	25.482	13.302
Lasten	1.735.323	696.978	571.757	-1.038.344
Saldo van baten en lasten	-1.696.366	-671.323	-546.275	-1.025.043

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten		Lasten	
Budgetoverheveling				
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.	0		25.780	V
Te verklaren verschillen				
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasten (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Fictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.			31.500	N
- Door desinvesteringen vallen de lasten van huisvesting van onderwijs hoger (1.029.000) uit. Dit komt doordat de boekwaarden van de gesloopte (delen van de) scholen geheel moeten worden afgeboekt. De afboeking van deze boekwaarden is gedekt tlv de Algemene Reserve. De overige kosten van onderwijshuisvesting vallen 12.800 lager uit dan geraamd.			1.016.200	N
- Door hogere huurinkomsten in verband met het gebruik van de sportzalen voor het gymonderwijs vallen de baten uit huuropbrengsten hoger uit dan geraamd. Door hogere vergoeding voor het gymonderwijs aan de scholen, lagere kapitaallasten en energiekosten zijn de kosten per saldo 20.500 hoger dan geraamd.	15.500	V	20.500	N
- De kosten van leerlingenvervoer vallen hoger uit dan geraamd; de eigen bijdragen lager.	2.000	N	12.000	N
- De subsidie aan de peuterspeelzalen is lager dan geraamd.			6.400	V
- Overige kleine afwijkingen	198	N	9.676	V
Totaal	13.302		-1.038.344	

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 geen kredieten beschikbaar gesteld.

Activiteiten die onder dit programma vallen

615000 Onderwijsbeleid en leerlingzaken
615150 Huisvesting basisonderwijs
615200 Gymnastiekonderwijs
621100 Leerplichtwet
621200 Overige voorzieningen onderwijs
621300 Leerlingenvervoer

3.1.6 Programma: 5 Cultuur en recreatie

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

Het voorzieningenniveau in onze gemeente is hoog. Dat willen wij ook zo houden. Wij streven naar behoud van onze culturele voorzieningen, zoals de muziekschool en de bibliotheek. Ook onze sportvoorzieningen moeten qua kwaliteit op het huidige niveau behouden blijven.

In de komende jaren willen wij:

- de bibliotheek en het muziekonderwijs in stand houden;*
- uitvoering geven aan de sportnota;*
- onderzoek naar een meer efficiënte inzet van middelen in zwembad, de sporthal en overige sportvoorzieningen;*
- stimulering van het toerisme op een op de mogelijkheden van Bedum toegesneden schaal. Dit doen we samen met ondernemers;*
- verdere uitwerking van de recreatie en toerisme nota;*
- onderzoeken of onze inwoners en onze bedrijven meer bij het beheer van het openbaar groen kunnen worden betrokken;*
- het groenbeleids- en groenbeheerplan als uitgangspunt nemen.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Behoud culturele voorzieningen

Muziekschool Hunsingo

Het bestuur van de Stichting Muziekschool Hunsingo bestaat conform de statuten minimaal uit vijf leden en maximaal uit zeven leden.

In het bezuinigingsscenario dat de Stichting Muziekschool Hunsingo voor heeft gesteld, wordt de bezuiniging over een langere periode uitgesmeerd, waarbij er in de eerste jaren geen gedwongen ontslagen zijn en afvloeiing via natuurlijke weg plaatsvindt. De Muziekschool heeft een sluitende begroting ingeleverd.

Bibliotheek

Met de gemeentelijke herindeling in het vooruitzicht bestaat er behoefte om inzichtelijk te maken hoe en met welke budgetten de afzonderlijke gemeenten invulling geven aan de Bibliotheekvoorziening. Alle vier gemeenten hebben voor de Bibliotheekvoorziening de keuze gemaakt om samen te werken met Biblionet Groningen. Deze organisatie heeft met alle vier gemeenten al een jarenlange samenwerking die juridisch gebaseerd is op een subsidierelatie.

De vier gemeenten bepalen in de jaarlijkse begroting welk bedrag wordt ingezet voor de Bibliotheekvoorziening. De inzet van deze subsidie heeft als doel om samen met Biblionet uitvoering te geven aan de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). De Wsob biedt een wettelijk kader, maar laat de gemeenten alle ruimte om daarbinnen hun eigen bibliotheekbeleid in te vullen. Volgens artikel 5 van de Wsob moeten er in ieder geval vijf functies vervuld worden:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat;
- laten kennis maken met kunst en cultuur.

Sport/Sportvoorzieningen (efficiënte inzet middelen)

Er is voorzien in de vervanging van de wegens Fpu vertrokken sporthalbeheerder, waarmee tevens de bezuinigingstaakstelling is gehaald. Voort is in samenwerking met partners vorm en inhoud gegeven aan het sport- en bewegingsbeleid. Het verlengen van het contract van de combinatiefunctionaris met twee jaar tot 1 januari 2020 speelt daarbij een belangrijke rol. Samen met de lokale sportaanbieders en het Huis voor de Sport Groningen is succesvol een subsidieverzoek voor de interventie “Be Fit” ingediend. Dit is een sport- en beweeginterventie voor jongeren die tevens gericht is op een gezonde leefstijl. Met een delegatie van de s.v. Bedum en de Stichting Ontwikkeling MFA Bedum wordt overleg gevoerd omtrent een mogelijke (ver)nieuwbouw van het huidige clubgebouw/kleedkamers. Een nadere detaillering rondom uitvoering en resultaat van het sport- en beweegbeleid wordt de gemeenteraad met een raadsbrief uitvoerig toegelicht.

Behoud niveau sportvoorzieningen

Ook brengt de gemeente Bedum lokale sportaanbieders via de digitale weg op de hoogte van andere (financiële) sportstimuleringsprogramma's, zoals bijvoorbeeld de “Sportimpuls”, een landelijk sportstimuleringsprogramma dat open is gesteld voor lokale sportaanbieders.

In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om het westelijk gelegen wedstrijdvoetbalveld in Noordwolde te voorzien van verlichting om deze ook voor trainingsdoeleinden te kunnen gebruiken. Uitvoering staat gepland voor het eerste kwartaal van 2018.

Recreatie en toerisme

Het bestuur van de VVV Bedum opteert voor het versterken van de lokale betrokkenheid van ondernemers bij de VVV. Men profileert zich als “Poort van Noord Groningen” om onder andere via internet de bekendheid verder op te voeren. Hiertoe zoekt men verbindingen met lokale recreatie- en toeristische aanbieders.

In het kader van toerisme en recreatie is ingespeeld op ontwikkeling van het Routebureau Groningen die zich bezig houdt met het ontwikkelen van route gebonden recreatie, als fiets- en wandelpaden. Het Routebureau Groningen is ondergebracht bij Landschapsbeheer Groningen. De gemeente Bedum heeft zich hierbij aangesloten. Het wandelknooppuntensysteem is in 2017 verder in uitvoering genomen onder andere met het fabriceren van een eenduidig bebordingssysteem.

Wat hebben we in 2017 nog meer gedaan

Nadrukkelijk is de aandacht uitgegaan naar de inventarisatie van het sport- en beweegbeleid in BMW-verband. Dit zal in 2018 zijn vervolg krijgen.

Beheer openbaar groen

In 2017 is uitvoering gegeven aan de omvormingsplannen van het groen aan de Ommelanderdift. Aan De Lijnbaan starten deze werkzaamheden in het voorjaar van 2018. De plannen zijn tot stand gekomen in samenwerking met de bewoners. Voor de reconstructie van de Waldadrift is in overleg met een bewonersgroep een plan uitgewerkt voor het openbaar groen, inclusief de bosrand. In aansluiting op de reconstructie van de Waldadrift wordt ook een plan uitgewerkt voor het verbeteren van de zichtbaarheid en beleving van de vijvers aan de Waldadrift en het Geert Reinderspark. In 2017 is vanuit de plannen in de dorpsvisie Zuidwolde het wandelgebied Noord- en Zuidwolde aantrekkelijker gemaakt. Samen met een werkgroep groen uit Zuidwolde en landschapsbeheer zijn deze plannen tot stand gekomen. We hebben nog steeds te maken met de essentaksterfte. Ook in 2017 is weer een groot aantal zieke essen gekapt. De VTA keuring van de gemeentelijke bomen is uitgevoerd. Op diverse plekken zijn kleinschalig gemeentelijke groenvakken omgevormd. In het Geert Reinderspark wordt de overstortvoorziening (bergbezinkzak) opgeruimd. Hiervoor zullen ook rioleringswerkzaamheden in het park uitgevoerd worden. In 2017 is gestart met het maken van een plan voor het aantrekkelijker maken van het Geert Reinderspark en verbetering van de waterkwaliteit. Dit geldt ook voor de vijvers aan de Waldadrift bij de Ommelanderdift. De uitvoering is voorzien in 2018. In 2017 is onderzoek gedaan naar het aanbrengen van een ander type verharding op de grindpaden op de begraafplaatsen. Gezocht is naar een type verharding die minder onkruidgevoelig is, beter begaanbaar dan grind en toch past bij de uitstraling van een begraafplaats. Er is gewerkt aan de voorbereidingen om dit type verharding toe te passen op de hoofdpaden van begraafplaatsen in Bedum, Zuid- en Noordwolde en Onderdendam. Dit in combinatie met het laten vergrassen van zijpaden die minder gebruikt worden. De start van de uitvoering is voorzien in het 2^e kwartaal van 2018.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Convenant “Groninger Sport Model”(ondertekend);
- Notitie Stimulering Vrijwilligerswerk gemeente Bedum (vastgesteld);
- Subsidieverordening gemeente Bedum, vastgesteld op 9 juni 2011;
- Projectplan BOS-impuls;
- Beleidsplan Wmo 2015-2018, vastgesteld op 4 december 2014;
- Beleidsnota “Sport en bewegen 2013 – 2019 “Samenwerken, vernieuwen, binden en boeien”, vastgesteld op 19 september 2013;
- Groenbeleidsplan, vastgesteld op 21 januari 2010;
- Groenbeheersplan vastgesteld op 17 oktober 2013.

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Niet sporters	%	51,3%	53,0%	49,9%

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	227.633	202.945	201.693	24.688
Lasten	2.147.636	2.077.011	2.147.770	-70.625
Saldo van baten en lasten	-1.920.003	-1.874.066	-1.946.077	-45.937

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten	Lasten	
Budgetoverheveling			
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.		12.200	V
Te verklaren verschillen			
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasten (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en overschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Fictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of overschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.		57.500	N
- Door o.a. de inzet van de combinatiefunctionaris, die wordt gedekt uit een bijdrage van de stichting Marenland, is er zowel aan de baten als aan de lastenkant op het product Sportzaken algemeen een overschrijding te zien.	18.600	V	18.300 N
- Door hogere lasten voor waterverbruik en belastingen en lagere energiekosten zijn de lasten op de posten Sporthal en Zwembad De Beemden per saldo hoger uitgevallen dan begroot.			9.500 N
- De huurprijzen van de sportveldcomplexen en tennisbanen zijn hoger dan geraamd.	3.000	V	
- Op de activiteit kunst&cultuur is een voordeel ontstaan door een overschrijding op de subsidies en lagere onderhoudskosten van kunstwerken.			12.600 V
- Door de verstekte subsidie tbv de kerk in Onderdendam (€ 10.000) is per saldo een overschrijding ontstaan op monumentenzorg. Dit is gedekt tlv de bestemmingsreserve monumentenbeleid.			8.110 N
- Op de activiteit Volkstuinen is een overschrijding ontstaan door asbestsanering volkstuinen De Kamp ivm stormschade.			8.650 N
- Overige kleine afwijkingen per saldo.	3.088	V	6.635 V
Totaal	24.688		-70.625

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 geen kredieten beschikbaar gesteld.

Activiteiten die onder dit programma vallen

623000 Openbare bibliotheek
624000 Stichting Muziekschool
624100 Welzijnsactiviteiten
625000 Sportzaken – algemeen
625100 Sportveldencomplex Bedum
625200 Sportveldencomplex Onderdendam
625300 Sportveldencomplex Noordwolde
625400 Tennisbanen Bedum
625500 Tennisbanen Zuidwolde
625700 Sporthal De Beemden
625800 Zwembad De Beemden
627200 Kunst en Cultuurbeleid
629000 Natuurbescherming
630000 Plantsoenen, parken en ander openbaar groen
630200 Volkstuinen
630300 Overige openluchtrecreatie
632000 Speeltoerren

3.1.7 Programma: 6 Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

De jaren 2014 tot en met 2018 staan in het teken van de introductie van veel nieuwe taken voor de gemeente als gevolg van de decentralisaties. De gemeente wordt verantwoordelijk voor de jeugdzorg, de begeleiding en dagbesteding uit de AWBZ (die overgaat naar de WMO) en de invoering van de Participatiewet. De WSW verdwijnt grotendeels waardoor de gemeente ook verantwoordelijk wordt voor de arbeidsbemiddeling van mensen met een beperking.

In deze veranderingen blijft de gemeente Bedum samen optrekken met de gemeenten De Marne, Winsum en Eemsmond, maar ook op provinciaal niveau. Lokaal zal de gemeente Bedum de komende jaren invulling geven aan de basiszorg, die aansluit bij de vraag van de inwoners van onze gemeente.

Wij willen iedereen die aangewezen is op voorzieningen en die onvoldoende op ondersteuning uit de eigen omgeving kan terugvallen, ondersteunen in zelfstandige en volwaardige deelname aan de samenleving. Uitgangspunten daarbij zijn de menselijke maat en het persoonlijk contact. Ook in tijden van krapte willen wij zwakkeren zo veel als mogelijk ontzien.

In de komende jaren hanteren wij daarvoor de volgende uitgangspunten:

- *de inwoners van de Bedum zijn zelfstandig en zelfredzaam. Ze voeren zelf de regie op hun eigen leven en organiseren de verschillende aspecten in het sociale domein (inkomen, wonen, vrije tijd, werk, etc.). In dit kader past het ontwikkelen van een zorgconcept waarbij onze inwoners in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen;*
- *de inrichting van de basiszorg en informele zorg realiseren we in samenspraak met de inwoners en de instellingen in Bedum;*
- *inwoners die zijn aangewezen op professionele ondersteuning en die niet voldoende op ondersteuning uit de eigen omgeving kunnen terugvallen, wordt zorg op maat geboden;*
- *de belangen van jongeren, mensen met een beperking en sociaal zwakkeren worden bij de vernieuwing voorop gesteld;*
- *doorgaan met het investeren in de zorg voor de jeugd, zoals die onder meer door het CJG vorm wordt gegeven;*
- *de aanvraag van extra zorg of ondersteuning wordt op een laagdrempelige manier georganiseerd;*
- *het beleid wordt zo vorm gegeven dat de ketenpartners aanvullend werken op de zelfredzaamheid waardoor kinderen en jeugdigen optimaal kunnen opgroeien en hun veiligheid is geborgd;*
- *de decentralisaties worden bij voorkeur budgetneutraal uitgevoerd.*

Uitvoering bestuursprogramma

De ontwikkeling en doelstellingen aangaande het sociaal domein, welke per 1 januari 2015 aan de gemeenten zijn overgedragen, worden besproken in de paragraaf Sociaal Domein BMW, omdat deze werkzaamheden in samenwerking met de gemeenten de Marne, Winsum en Eemsmond worden uitgevoerd..

Het betreft de:

- WMO 2015;
- de jeugdwet;
- de participatiewet (inclusief de BUIG).

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van de overgebleven onderdelen uit het bestuursprogramma, zoals opgenomen in de begroting 2017.

WMO/Jeugd/Participaties

Overzicht decentralisaties financieel

In onderstaand overzicht hebben we de financiële resultaten weergegeven van het sociaal domein. Dit betreft zowel 'oude' (WMO<2015) als nieuwe taken. Ten opzichte van de begroting wordt binnen het sociaal domein € 260.000 meer uitgegeven dan geraamd. Het tekort betreffende de nieuwe taken, ad € 299.000 wordt gecompenseerd door een onttrekking aan de bestemmingsreserve "Sociaal Domein". Zoals het overzicht laat zien blijft het lastig om een inschatting te maken van het structurele effect van deze afwijkingen.

	Totaal primitief	Mutatie Begroting	Totaal na wijziging	Totaal realisatie	Resultaat tov begroting
Participatie/WMO <2015					
Sociale werkvoorziening	1.409.035	-199.668	1.209.367	1.225.549	-16.182
Re-integratie en participatievoorzieningen	215.191	50.471	265.662	281.721	-16.059
Maatwerkvoorziening natura materieel WMO	288.800	-	288.800	224.304 ¹	64.496
HH (ZIN), vervoer en begeleiding	561.415	5.500	566.915	644.630 ²	-77.715
HH PGB	62.000	-	62.000	19.081	42.919
Algemeen maatschappelijk werk	100.235	3.234	103.469	115.717	-12.248
Totaal uitgaven	2.636.676	-140.463	2.496.213	2.511.000	-14.787
WMO deel Algemene uitkering	860.753	-	860.753	860.753	-
Totaal Participatie/WMO<2015	1.775.923	-140.463	1.635.460	1.650.247	-14.787
¹ betreft met name woonvoorzieningen en hulpmiddelen					
² betreft met name vervoer en huishoudelijke hulp					
WMO>2015/Jeugdzorg					
Saldo raming Sociaal domein	534.138	103.393	637.531	-	637.531
Opvang en beschermd wonen WMO	15.999	-	15.999	19.131	-3.132
PGB WMO	430.088	-	430.088	587.380	-157.292
Begeleiding/Clientondersteuning	575.879	-	575.879	664.679	-88.800
Algemene voorzieningen WMO/Jeugd	44.408	-	44.408	24.086	20.322
Jeugd en Gezin	234.335	-	234.335	320.853	-86.518
PGB Jeugd	644.916	-	644.916	230.719	414.197
Individuele voorzieningen natura Jeugd	1.595.369	-	1.595.369	2.630.661	-1.035.292
Totaal uitgaven	4.075.132	103.393	4.178.525	4.477.509	-298.984
Saldo WMO>2015/Jeugdzorg	4.075.132	103.393	4.178.525	4.477.509	-298.984
Integratieuitkering sociaal domein					
Participatiebudget	1.624.226	-191.899	1.432.327	1.432.327	-
WMO 2015	1.538.433	46.949	1.585.382	1.585.382	-
Jeugdzorg	2.426.604	56.444	2.483.048	2.483.048	-
Totaal integratieuitkering	5.589.263	-88.506	5.500.757	5.500.757	-
Totaal Participatie/WMO>2015/Jeugdzorg	-1.514.131	191.899	-1.322.232	-1.023.248	-298.984
Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang	154.219	-	154.219	100.921	-53.298
Totaal inkomsten	154.219	-	154.219	100.921	-53.298
Totaal Sociaal domein	107.573	51.436	159.009	526.079	-260.474

Voor een uitgebreid verslag wordt verwezen naar paragraaf 3.2.11 Sociaal Domein BMW.

Kinderopvang

Inspecties: Jaarlijks worden de locaties van de kinderopvang, peuterspeelzalen en gastouders door de GGD geïnspecteerd. De GGD controleert of deze locaties voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen. In de gemeente zijn geen tekortkomingen geconstateerd, waardoor er niet gehandhaafd hoeft te worden. De gemeente heeft de A-status behouden.

Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE): Naast het reguliere peuterspeelzaalwerk biedt Kids2b vanaf maart 2012 ook de mogelijkheid van extra opvang in een VVE groep aan in de gemeente Bedum. De toeleiding naar de VVE dagdelen verloopt in goede samenwerking met de coördinator van de JGZ Bedum en de Interne begeleider. Voor doelgroepkinderen is er de mogelijkheid voor het bezoeken van een derde en vierde dagdeel peuterspeelzaal. Tijdens deze VVE dagdelen wordt er gericht gewerkt aan de ontwikkeling van het kind. De VVE dagdelen hebben als doel om vroegtijdig ontwikkelingsachterstanden te signaleren en te bestrijden, zodat doelgroepkinderen gemakkelijker in het basisonderwijs kunnen instromen. Om segregatie zoveel mogelijk tegen te gaan bezoeken de doelgroepkinderen, behalve de VVE dagdelen ook de reguliere dagdelen. Dit kan naast de peuterspeelzaal ook de kinderdagverblijven binnen de gemeente betreffen.

De gemeenten Bedum, De Marne en Winsum hebben gezamenlijk de beleidsnotitie “Doelgroepen bepaling en toeleiding Voor en Vroegschoolse Educatie (verder VVE)” opgesteld. Het speerpunt van deze beleidsnotitie is het vroegtijdig signaleren en terugdringen van taal- en ontwikkelingsachterstanden. In het kader van deze beleidsnotitie is door Biblionet een aanbod opgesteld om VVE te implementeren op de basisscholen (groepen een en twee), de peuterspeelzalen en in de kinderopvang in de gemeente Bedum. Het project heeft de titel gekregen “Elk kind telt mee in Bedum!”. Het project verloopt volledig naar wens en is helemaal ingebed in de deelnemende organisaties

Harmonisatie kinderopvang: De aanleiding is de intreding van de nieuwe Harmoniseringswetgeving in het peuterspeelzaalwerk (en kinderopvang) per 1-1-2018.

Het doel van de harmonisatie is om verschillen tussen peuterspeelzalen en kinderopvang weg te nemen en te zorgen voor een betere afstemming tussen kinderopvang, peuterspeelzaalwerk en onderwijs. De harmonisatie van voorschoolse voorzieningen berust op drie pijlers, namelijk

1. het versterken van de pedagogische kwaliteit,
2. een beleidskader voor peuterspeelzalen en kinderdagverblijven en
3. één financieringsstructuur voor werkende ouders.

De financiering voor werkende ouders, die gebruik maken van kinderopvang en van peuterspeelzalen wordt gelijkgeschakeld. Het gelijktrekken van de financieringsstructuur stimuleert een eerlijker speelveld tussen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Werkende ouders kunnen straks kinderopvangtoeslag aanvragen voor opvang in een voorschoolse voorziening van hun keuze. Nu kunnen alleen nog werkende ouders kinderopvangtoeslag (KOT) aanvragen voor kinderopvang.

Door eerder te harmoniseren dan 1-1-2018 hebben de gemeente en kinderopvangorganisaties meer tijd gegenereerd om de overgang in goede banen te leiden en de ouders te laten wennen aan de nieuwe financieringssystematiek.

Werk/minimabeleid/sociale werkvoorziening

De inhoudelijke verantwoording van dit beleidsveld is in paragraaf 3.2.11 “Sociaal Domein BMW” toegelicht.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

Algemeen

- Visie sociaal domein en startnota 3D BMW, vastgesteld door de raad op 20 februari 2014;

Wmo

- Wmo beleidsplan 2015-2018 BMW, vastgesteld op 4 december 2014;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning BMW gemeenten 2017, vastgesteld op 27 juni 2017;
- Besluit maatschappelijke ondersteuning 2017 BMW-gemeenten;
- Wmo-Beleidsregels BMW gemeenten 2017;

Jeugd

- Beleidsplan jeugdhulp BMW 2015-2018, vastgesteld door de raad op 4 december 2014;
- Verordening jeugdhulp gemeente Bedum 2017;
- Nadere regels jeugdhulp gemeente Bedum 2017;

Sociale Zaken

- Verordening tegenprestatie Participatiewet BMW 2015, vastgesteld door de raad op 22 januari 2015;
- Verordening individuele studietoelage Participatiewet BMW 2015, vastgesteld door de raad op 22 januari 2015;
- Verordening re-integratie Participatiewet BMW 2016, vastgesteld door de raad op 10 december 2015;
- Verordening individuele inkomensvoet Participatiewet BMW 2015, vastgesteld door de raad op 22 januari 2015;
- Verordening afstemming Participatiewet, IOAW en IOAZ BMW 2016;
- Verordening Cliëntenparticipatie Participatiewet BMW 2016, vastgesteld door de raad op 10 december 2015;
- Verordening Loonkostensubsidie Participatiewet BMW 2016, vastgesteld door de raad op 10 december 2015;
- Handhavingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ;
- Wijzigingsverordening Participatiewet BMW 2017;
- Plan schuldhulpverlening 2016-2019;
- Nota Mee Doen! 2017-2019;
- Vergoeden eigen risico voor chronisch zieken en gehandicapten;

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	0,79%	2,20%	2,57%
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	3,08%	7,24%	5,66%
Jeugdcriminaliteit	Personen	12 (2015)	1.024 (2015)	29.524 (2015)
Kinderen in armoede	%	5,05% (2015)	8,47% (2015)	6,58 (2015)
Netto arbeidsparticipatie	%	66,0% (2016)	62,7% (2016)	65,8% (2016)
Jeugdwerkloosheid	%	2,24% (2015)	2,19% (2015)	1,52% (2015)
Personen met bijstandsuitkeringen	Aantal per 1.000 inw 18jr eo	26,4	55,5	41,9
Aantal re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners 15-64 jr	45,5	42,4	27,1
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	12,3% (2016)	12,7% (2016)	10,8% (2016)
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	1,4% (2016)	1,4% (2016)	1,2% (2016)
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	- (2016)	0,6% (2016)	0,5% (2016)
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners		60	54
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	256 (2016)	? (2016)	189 (2016)
Hernieuwbare elektriciteit	%	25,3% (2016)	13,7% (2016)	12,6% (2016)

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	2.528.381	2.365.316	2.393.652	163.065
Lasten	10.964.135	10.682.108	10.240.984	-282.027
Saldo van baten en lasten	-8.435.753	-8.316.792	-7.847.332	-118.962

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten		Lasten	
Budgetoverheveling				
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.	0		0	
Te verklaren verschillen				
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasteren (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Frictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.	0		205.861	N
- Bij de najaarsnota zijn de uitgaven en inkomsten van de bijstandverlening op basis van de ontwikkelingen bijgesteld. Desondanks zien we als gevolg van ontwikkelingen in deze rekening per saldo een kleine positieve afwijking van de ramingen aan de lastenkant. Voorts is een bedrag van € 192.300 ontvangen aan vangnetuitkering over 2016	192.300	V	5.300	V
- De re-integratiemiddelen worden op begrotingsbasis budgettair neutraal geraamd. Bij de voor- en najaarsnota is zijn de ramingen bijgesteld. De kosten zijn meer gestegen dan gedacht. De inkomsten daarentegen vallen hoger uit door de ontvangen bijdragen van het COA.	26.000	V	13.250	N
- De lasten van dorpshuizen en verenigingsgebouwen valt lager uit dan geraamd.			50.000	V
- Op de kosten van de sociale werkvoorziening is per saldo een voordeel ontstaan door een lagere bijdrage aan het werkvoorzieningsschap en hogere plaatsings- en uitvoeringskosten.			11.500	V
- De verstrekkingen in het kader van het minimabeleid laten een overschrijding zien.			15.600	N
- De materiële verstrekking van hulpmiddelen en woningaanpassingen in het kader van de Wmo laten een voordeel ten opzichte van de begroting zien.			64.500	V
- De overige uitgaven in het kader van de WMO (oud) laten een voordeel zien ten opzichte van de begroting.			104.650	V
- De uitgaven in het kader van de nieuwe Wmo (AWBZ) en de jeugdzorg zijn per saldo hoger uitgevallen dan begroot. De kosten van uitvoering van jeugdzorg zijn overschreden met ruim € 650.000. Daarentegen vallen de kosten van WMO (nieuw) lager uit (ruim € 350.000). Het tekort wordt gedekt uit de bestemmingsreserve Sociaal Domein.			298.987	N
- Op huishoudelijke hulp en vervoer is een nadeel ten opzichte van de begroting te zien, doordat er meer aanvragen zijn geweest.			46.950	N
- De eigen bijdragen in het kader van de Wmo zijn lager uitgevallen dan begroot.	53.300	N		
- De post welzijnsactiviteiten laat een voordeel zien ten opzichte van de begroting.			45.800	V
Overige kleine afwijkingen.	1.935	N	16.871	V
Totaal	163.065		-282.027	

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 geen kredieten beschikbaar gesteld.

Activiteiten die onder dit programma vallen

634000 WWB: algemeen (Participatiewet)
634004 WWB: sociale recherche
634600 Bijzondere bijstandsverlening
634700 Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
636000 Sociale werkvoorziening
636500 Participatiebudget
636510 Financiële tegemoetkoming chronisch zieken
637500 Gemeentelijk minimabeleid stimuleringsfonds
639100 Dorpshuizen en verenigingsgebouwen
640000 Maatwerkvoorziening natura materieel WMO
640100 Huishoudelijke hulp (ZIN), vervoer & begeleiding
640200 Opvang & beschermd wonen
640400 Algemeen maatschappelijk werk
640500 Algemene voorzieningen participatie
640600 Cliëntondersteuning
640650 Centrum Jeugd en Gezin
640660 Jeugdzorg
641000 Eigen bijdragen WMO
642100 Peuterspeelzalen gemeente Bedum
642500 Kinderdagverblijven

3.1.8 Programma: 7 Volksgezondheid en milieu

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

Wij kiezen waar mogelijk voor duurzaamheid. Die keuze is in het belang van de huidige en de toekomstige generaties. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie en kan daarin vaak een voortrekkersrol vervullen.

In de komende jaren willen wij:

- het gebruik van alternatieve energiebronnen -zoals aardewarmte, zonne- en windenergie- stimuleren;*
- het klimaat en energiebeleid actualiseren;*
- investeren in duurzame en de veiligheid bevorderende openbare verlichting;*
- samenwerking in waterketen in BMWWE-verband en met het waterschap stimuleren;*
- afvalverwerking verder verduurzamen.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Samenwerking waterketen;

In de clustersamenwerking van de BMWWE gemeenten en het waterschap zijn in 2017 de volgende onderwerpen opgepakt:

- Er is nadere uitwerking gegeven aan het onderzoek verbeteren hydraulisch functioneren van de zuiveringskringen. Dit onderzoek loopt door in 2018.
- Realisatie meetplan riolering en overstorten is gestart en wordt 1^e kwartaal 2018 opgeleverd.
- Operationeel maken van de waterkaart in de BMWWE organisaties is gestart met een regionaal project en wordt operationeel 1^e helft 2018.
- Het baggerplan voor De Marne en Bedum is gereed.
- Het cluster BMWWE heeft samen met het cluster GO een projectteam gestart voor het gegevensbeheer van de riolering. De huisvesting van dit team is gepositioneerd in Bedum.

Riolering

Vanuit het Afvalwaterbeleidsplan BMWWE/NZV zal uitvoering worden gegeven aan:

- De riolering in het Geert Reinderspark en De Vlijt is voorbereid en aanbesteed in 2017. De realisatie van deze rioolreconstructie vindt plaats in de eerste helft van 2018.
- Het bestek voor de herinrichting en rioolreconstructie van de Waldadrift is gerealiseerd. De aanbesteding en realisatie vindt plaats in 2018.
- De rioolreconstructie van De Vlijt (fase 1) t.b.v. het Centrumplan is gerealiseerd.
- Het operationeel plan rioolreparaties kern Zuidwolde is verwerkt in een meerjarig herinrichtingsplan. Uitvoering van fase 1 zal in 2018 plaatsvinden.

Klimaat, energie, duurzaamheid en afval

Deze onderwerpen zijn opgepakt in werkgroepen bestaande uit deelnemers van de BMWWE gemeenten. Beleidsinitiatieven worden verwacht onder het gemeentebestuur van de nieuwe gemeente.

Milieu / Handhaving

Het bestaand beleid is in het begrotingsjaar voortgezet. De samenwerking met de Omgevingsdienst (ODG) en de werkorganisatie DEAL wordt in het kader van de herindeling onderzocht.

Volksgezondheid.

De nota lokaal volksgezondheidsbeleid is in 2013 geactualiseerd en heeft een looptijd tot en met 2017. De nota is tot stand gekomen door de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking in BMW-verband. De speerpunten in de nota sluiten naadloos aan bij het “Gezondheidsprofiel Groningen 2012”, zoals deze onlangs door de GGD Groningen is gepresenteerd. Het betreft hier de bestrijding van het overgewicht, het ontmoedigen van het roken en het inperken van het alcoholgebruik (met name onder jongeren). Ook wordt in Bedum de aandacht gevestigd op eenzaamheid onder ouderen.

In uitvoerende zin wordt binnen dit beleidsterrein samengewerkt met partners in gezondheid. Kort samengevat komt het beleid neer op het stimuleren van een gezonde leefwijze. Dit zal ook de kern zijn van het nieuw te formuleren Lokaal Volksgezondheidsbeleid vanaf 2018. Hiervoor wordt ook aangesloten bij de nieuwe definitie van “positieve gezondheid”. In dit concept wordt gezondheid niet meer gezien als de af- of aanwezigheid van ziekte, maar als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Milieubeleidsplan 2009-2012, vastgesteld in mei 2009;
- Intergemeentelijk bodembeleidsplan Regio Noord 2014 - 2018, vastgesteld 3 december 2013;
- Handhavingsbeleidsplan Omgevingsrecht 2011-2015 BMW-gemeenten, d.d. 28 juni 2011 (B&W);
- Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014 – 2018, vastgesteld d.d. 12 december 2013;
- Waterplan vastgesteld in 2009;
- Stedelijke Wateropgave d.d. april 2008;
- Nota lokaal gezondheidsbeleid 2012-2016;
- Plan van Aanpak Gemeentelijk klimaatbeleid, d.d. juni 2004;
- Afvalstoffenverordening, d.d. 25 maart 2004;
- Notitie Toezicht en handhaving bij evenementen, vastgesteld in 2009;
- Gemeentelijk Afvalstoffen Plan 2009-2012, d.d. 17 november 2009;
- Handhavingsbeleidsplan en uitvoeringsprogramma 2011-2014, vastgesteld d.d. 22 september 2011;
- Nota lokaal gezondheidsbeleid 2013-2017, d.d. 30 mei 2013

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	2.388.479	2.649.887	2.558.052	-261.408
Lasten	2.636.454	2.736.460	2.472.089	100.005
Saldo van baten en lasten	-247.975	-86.573	85.963	-161.403

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten	Lasten	
Budgetoverheveling			
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.		142.805	V
Te verklaren verschillen			
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasten (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Frictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.		24.995	N
- De kosten voor gezondheidszorg vallen per saldo hoger uit dan geraamd. Dit komt door een hogere bijdrage aan de GGD.		13.936	N
- De afvalstoffenheffing loopt, afgezien van de BTW, budgettair neutraal door de begroting. Immers, de heffing is 100% kostendekkend. Een eventueel verschil tussen de opbrengsten en de gemaakte kosten wordt gemuteerd op de voorziening 'Egalisatie tarief afvalstoffenheffing'. Doordat de kosten in dit jaar hoger zijn dan begroot, is de BTW component ook hoger dan begroot. Aangezien deze BTW wordt meegenomen in de berekening van de mutatie van de genoemde voorziening en ook wordt gecompenseerd bij het BTW compensatiefonds, levert dit per saldo een voordeel in de rekening.	3.480	V	65.000 N
- Ook de kosten en opbrengsten (rioolheffing) van de riolering lopen (BTW weer buiten beschouwing gelaten) budgettair neutraal door de begroting en rekening. De lagere realisatie van de lasten en baten in het kader van de riolering komen ten gunste van de voorziening riolering.	283.600	N	72.300 V
- De kosten voor onderhoud begraafplaatsen zijn hoger uitgevallen dan geraamd door o.a. hogere kosten onkruidbestrijding (ivm verbod op chemische onkruidbestrijding), aanschaf maaimachine en onvoorziene verwijdering grafbedekkingen. De baten begraafrechten vallen hoger uit dan geraamd.	18.800	V	23.250 N
- De post milieubeheer laat een voordeel zien ten opzichte van de raming door een lagere bijdrage aan de milieusamenwerking		10.700	V
- Overige kleine afwijkingen	88	N	1.381 V
Totaal	-261.408		100.005

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 de volgende kredieten beschikbaar gesteld:

	Krediet	Uitgaven	Restant
Boterdiep Bedum BRP	€ 470.000	€ -	€ 470.000
Centrumplan Bedum BRP	€ 133.617	€ 40.398	€ 93.219
BRP maatregelen 2017	€ 212.000	€ -	€ 212.000
Rioolreconstructie De Vliet	€ 1.276.000	€ 67.072	€ 1.208.928
Maaier begraafplaats	€ 6.150	€ -	€ 6.150
Rioolreconstructie Waldadrift	€ 600.000	€ -	€ 600.000

Activiteiten die onder dit programma vallen

643100 Volksgezondheid
644000 Gemeenschappelijke geneeskundige dienst (GGD)
644500 Jeugdgezondheidszorg
644900 Destructie
645100 Ophalen en afvoeren van huishoudelijk afval
645200 Inzameling glas
645300 KGA/WEB/ICT en metaal
645500 Inzameling oud papier
646100 Riolen
646200 Rioolgemalen
647050 Milieubeheer
647300 Milieucommunicatie
47400 Afwikkeling milieuklachten
647500 Bodem
647800 Klimaatbeleid
649000 Begravingen en onderhoud begraafplaatsen
649400 Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten
649500 Rioolheffing
649900 Begraafplaatsrechten

3.1.9 Programma: 8 Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

Het herstel van de woningmarkt gaat langzamer dan werd gehoopt. Toch zijn er signalen dat de markt de komende jaren gaat aantrekken. We verwachten niet dat de tijden van grootschalige nieuwbouwplannen terug zullen keren. Daarom gaan we van realistische verwachtingen uit.

Bedum is en blijft een aantrekkelijke woongemeente door zijn voorzieningen en ligging ten opzichte van stad Groningen. Wij willen een goede mix van verschillende segmenten op de woningmarkt in samenwerking met woningcorporatie Wierden en Borgen. Wij vinden het belangrijk dat nieuwbouw duurzaam en toekomstbestendig is.

In de komende jaren willen wij:

- een goede mix van woningen, afgestemd op de verschillende doelgroepen;*
- duidelijke afspraken maken met Wierden & Borgen en geïnteresseerde commerciële partijen over de invulling en de realisatie van woningbouwlocaties;*
- samen met Wierden & Borgen en geïnteresseerde commerciële partijen een actieve rol spelen met als inzet, behoud van het woningaanbod en de verdere ontwikkeling daarvan;*
- een woon-zorgvisie opstellen, op grond van de veranderende samenstelling van de bevolking en het vergroten van de zelfredzaamheid;*
- levensloopbestendige woningen daar waar mogelijk en nodig;*
- een onderzoek naar de mogelijkheid van invoering van een starterslening;*
- het stimuleren van voldoende sociale woningbouw en starterswoningen;*
- de hoofdlijnen opstellen voor een nieuwe omgevingsvisie opstellen;*
- energiebesparende en duurzaamheidsmaatregelen toepassen voor woningen, te bekostigen uit gaswinningsmiddelen.*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Woningbouw, bouwen voor verschillende doelgroepen

Bij de diverse projecten zoals hieronder genoemd wordt gestreefd naar een breed scala van woningtypen, zodat alle doelgroepen aan bod komen. Per project zijn de ontwikkelingen opgenomen.

Bedum:

- *Ter Laan 4 – 28 kavels verkocht, waarmee het totaal aantal verkochte kavels op 185 komt.*
- *Vogelzang – Wierden en Borgen is niet gestart met de bouw van woningen.*
- *Folkerdastraat 17 t/m 23 – plan voor nieuwbouw is gereed, het bestemmingsplantraject is in 2017 gestart.*
- *Kop van Noord (terrein voormalige gasfabriek) – alle kavels zijn verkocht.*
- *De Plank – de bouw van de woningen is op 1 vrijstaande na afgerond; het openbaar gebied is aan de gemeente overgedragen voor de in de samenwerkingsovereenkomst vastgelegde koopsom*
- *Bederawalda – fase 1 met 15 appartementen is in 2015 afgerond door Wierden en Borgen. Fase 2 (9 grondgebonden woningen) is nog niet gestart i.v.m. een discussie met NAM over de kosten van het aardbevingsbestendig bouwen, de start is nu voorzien in 2018.*

Onderdendam:

- *Stadsweg 10 t/m 24 – de woningen zijn gesloopt, er is nog geen nieuwe invulling. In het kader van de Proeftuin Onderdendam is een project gestart om tot een gebiedseigen invulling te komen.*

Zuidwolde:

- *Oosterseweg – het plan met een zorgboerderij en woningen is door de initiatiefnemer stopgezet. Er is mogelijk een alternatief plan, doch hierover valt nog niets te melden.*

Bestemmingsplannen

In het begrotingsjaar zijn de volgende bestemmingsplannen onder handen geweest:

- *Oostelijke ontsluitingsweg – bestemmingsplan procedure is in 2017 gestart.*
- *Uitbreiding FrieslandCampina – bestemmingsplan is afhankelijk van definitieve ruimtelijke inpassing en Plan mer etc.; afronding is voorzien in 2018, aansluitend start de bestemmingsplanprocedure.*

Starterslening

Het beschikbare budget is in 2016 besteed, in 2017 zijn geen nieuwe leningen verstrekt.

Transitiefonds Particuliere Woningvoorraad

Het programma Transitiefonds Particuliere Woningvoorraad is door de Provincie Groningen gestart. U heeft besloten hieraan deel te nemen en om een bedrag van € 50.000,-- beschikbaar te stellen voor de cofinanciering van het leningdeel t.b.v. verbetering, verduurzaming en levensloopbestendig maken van particuliere woningen. Hiervoor zijn geen plannen ingediend.

Woonvisie

De woonvisie heeft u in 2017 vastgesteld. Op basis hiervan zijn prestatieafspraken gemaakt met woningcorporatie Wierden en Borgen. De verdere uitvoering hiervan zal minimaal zijn en worden geïmplementeerd in het herindelingsproces.

Omgevingswet

Het Rijk is bezig met de invoering van een nieuwe Omgevingswet. Invoering is opgeschoven naar nu 2019; met het oog op deze verschuiving en de komende herindeling per 1-1-2019 zijn er in het afgelopen jaar geen concrete initiatieven genomen voor de voorbereiding op de implementatie. Ter voorbereiding op de nieuwe gemeente is dit wel in BMWV verband opgepakt. Dit geldt ook voor de straks verplicht op te stellen Omgevingsvisie; hiervoor is een werkgroep gestart.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Structuurplan Bedum - Onderdendam, vastgesteld op 6 juli 2006;
- Welstandsnota, vastgesteld op 27 mei 2004;
- Basisplan detailhandel, vastgesteld op 27 mei 2004;
- Notitie Behoedzaam vernieuwen, structuurplan+ vastgesteld augustus 2004;
- Woonplan 2002-2010, vastgesteld op 19 december 2002;
- Woonschepverordening, vastgesteld op 1 juli 1999;
- Nota Archeologiebeleid, vastgesteld 22 maart 2007;
- Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart Regio Noord-Groningen – gemeente Bedum, vastgesteld 26 februari 2009;
- Bouwverordening, vastgesteld 29 maart 2012;
- Monumentenverordening, vastgesteld 8 juli 2010;
- Brandpreventiebeleid bestaande bouw, vastgesteld op 13 april 2004;
- Brandbeveiligingsverordening, vastgesteld op 29 maart 2012;
- Bestemmingsplan Buitengebied, vastgesteld 17 december 2009;
- Bestemmingsplan Bedum kern, vastgesteld 26 juni 2008;
- Bestemmingsplan Bedrijvenpark Boterdiep, vastgesteld 2 juni 2016;

- Bestemmingsplan Bedum-Kern locatie Vogelzang / Gemeentelijke Kwekerij, vastgesteld 24 januari 2008;
- Bestemmingsplan Ter Laan 4, vastgesteld 20 december 2007;
- Bestemmingsplan Zuidwolde, vastgesteld op 17 oktober 2013;
- Bestemmingsplan Onderdendam, vastgesteld op 26 januari 2012;
- Bestemmingsplan Noordwolde, vastgesteld op 28 juni 2012;
- Bestemmingsplan Oosterseweg 8, Zuidwolde, vastgesteld op 8 juli 2010;
- Bestemmingsplan Dagbesteding Zuidwolde, vastgesteld op 2 oktober 2008;
- Bestemmingsplan Bedum kern locatie Kop van Noord, vastgesteld 24 november 2016;
- Bestemmingsplan Bedum Kern locatie HEMA, Grotestraat 14-16, vastgesteld op 28 september 2010;
- Bestemmingsplan Buitengebied, Landgoed “De Vrie Heerlykheid”, Westerdijkshorn 14 te Bedum, vastgesteld op 20 september 2012;
- Bestemmingsplan Bedum Kern Locatie Bederawalda, vastgesteld op 24 april 2014;
- Bestemmingsplan Bedum Kern, locatie De Plank, vastgesteld 29 juli 2014;
- Bestemmingsplan Bedum locatie Krijthe, vastgesteld 10 december 2014;
- Bestemmingsplan Bedum Kern Locatie Bedrijvenpark Boterdiep, vastgesteld 2 juni 2016;
- Verordening naamgeving en nummering (adressen) 2011, vastgesteld 16 december 2010;
- Leefbaarheidsvisie vastgesteld 18 december 2015;
- Woonvisie vastgesteld 18 mei 2017.

Beleidsindicatoren				
Naam indicator	Eenheid	Indicator		
		Bedum	Provincie	Landelijk
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	174	157	216
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	7,7 (2015)	5,3 (2015)	6,4 (2015)
Demografische druk	% (groene+grijze druk tov 15-64 jaar)	58,9%	49,9%	53,3%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoons-huishouden	In Euro's	€ 728	€ 682	€ 644
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden	In Euro's	€ 728	€ 755	€ 723
Demografische druk	% (groene+grijze druk tov 20-64)	77,0%	65,5%	69,0%

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	1.070.777	574.554	577.817	496.223
Lasten	1.352.898	1.841.709	805.204	488.811
Saldo van baten en lasten	-282.121	-1.267.155	-227.387	985.034

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten	Lasten	
Budgetoverheveling			
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.	0	816.862	V
Te verklaren verschillen			
- Door wijziging van de BBV ingaande 2017 moeten de salarislasten (incl. inhuur derden) nu rechtstreeks op de taakvelden in de programma's worden verantwoord. Hierdoor worden de over- en onderschrijdingen nu zichtbaar in de programma's. De salariskosten hebben een rechtstreekse link met de bestemmingsreserve 'Frictie personeelskosten'. De ontstane voor- en nadelen t.o.v. de ramingen worden gemuteerd op deze bestemmingsreserve. De over-of onderschrijdingen hebben derhalve geen effect op het rekeningresultaat.		120.900	N
- De activiteit ruimtelijke ontwikkelingen/bestemmingsplannen laat per saldo een iets lagere realisatie zien o.a. als gevolg van een niet geraamde bate project Streekgebonden Architectuur Noord Groningen en een ontvangen subsidie uitkoopregeling woningen.	13.500	V	5.300 N
- De rente op de verstrekte geldlening aan de woningstichting valt lager uit dan begroot. Aangezien dit wordt doorbelast aan de stichting, heeft dit geen effect.	5.700	N	5.700 V
- van onderhoud programma's en het maken van luchtfoto's.			31.600 V
- Door hogere baten uit huren en pachten en verkopen van kleine stukjes grond is per saldo een voordeel ontstaan op 'gronden en landerijen'.	49.600	V	19.100 N
- Op het product bouwgrondexploitatie ontstaat bij zowel de baten als de lasten een overschrijding. Dit wordt veroorzaakt door de administratieve verwerking van de rentetoekening aan de post onderhanden werk. Door de verhoging van de voorzieningen voor voorzienbare verliezen op de grondexploitaties is per saldo een overschrijding op dit product te zien.	141.500	V	214.000 N
- De kosten van bouw-, woning-, en welstandstoezicht zijn hoger dan geraamd, met name door hogere advieskosten Welstand. De baten uit omgevingsvergunningen zijn veel hoger dan geraamd.	299.000	V	6.700 N
- Overige kleine afwijkingen	1.677	N	649 V
Totaal	496.223		488.811

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma zijn, naast de structurele middelen die beschikbaar zijn, in de begroting 2017 de volgende kredieten beschikbaar gesteld:

	Krediet	Uitgaven	Restant
Herinrichting De Vliet en Versplein	1.120.000,00	407.217,52	712.782,48
Herinrichting De Vliet en Versplein	120.000,00	-	120.000,00

Activiteiten die onder dit programma vallen

628000 Monumenten – Gebouwen
628100 Monumentenzorg, overige cultuur en oudheidkunde
650000 Ruimtelijke ontwikkeling
651000 Woningbouw toegelaten instellingen
652000 Stedelijke vernieuwing
653000 Bouw-, woning- en welstandstoezicht
653200 Integrale handhaving
653300 BAG/GIS
653500 Ligplaatsen woonschepen
654500 Leges omgevingsvergunningen
655000 Gronden en landerijen
655100 Bouwgrondexploitatie (niet bedrijventerrein)
655200 Bouwgrondexploitatie (bedrijventerrein)

3.1.10 Programma: 9 Financiën

Wat willen we bereiken

In het bestuursprogramma is het volgende opgenomen:

De gemeentekas staat blijvend onder druk. In meerjarig perspectief moet de komende jaren ca. € 500.000,- worden bezuinigd. Dit dwingt ook de gemeente Bedum om financiële keuzes te maken. Daarnaast stelt het Rijk ons voor nieuwe bezuinigingsopdrachten. In de komende jaren zullen we het met minder geld moeten doen.

Ondanks dat kent Bedum nog altijd een relatief lage belastingdruk. Wij willen evenwicht houden tussen bezuinigingen en de lage belastingdruk. Tekorten dichten door lasten te verzwaren, vinden wij niet de eerst aangewezen optie.

Wij houden vast aan een sluitende meerjarenbegroting. De gemeente moet in principe niet meer uitgeven dan dat er binnenkomt. Welke concrete maatregelen genomen moeten worden om dat doel te behalen, moet raadsbreed bepaald worden.

In de komende jaren willen wij:

- streven naar een sluitende meerjarenbegroting;*
- indien nodig passende bezuinigingsmaatregelen treffen, waarbij lasten pas worden verhoogd nadat er kritisch is gekeken naar de eigen bedrijfsvoering;*
- de nieuwe decentrale taken bij voorkeur budgetneutraal invoeren*

Uitvoering bestuursprogramma

Hieronder wordt aangegeven wat de realisatie is van de uitvoering van het bestuursprogramma, zoals dat is opgenomen in de begroting 2017.

Meerjarenbegroting

Het begrotingsjaar 2017 is gestart met een structureel overschot van ruim € 22.000. Dit overschot is in de voor- en najaarsnota bijgesteld tot een verwacht tekort van ongeveer € 235.000. De bijstelling van het saldo in de voor- en najaarsnota was echter voornamelijk incidenteel. De meerjarenraming 2018-2021 geeft daardoor nog steeds een positief beeld. Het financieel perspectief voor een zelfstandig Bedum is dan ook goed te noemen. Er blijven echter onzekerheden bestaan. Wij noemen hier het grillige karakter van de Algemene Uitkering, de verdere implementatie en uitvoering van de decentralisaties, de gevolgen van de aardbevingen in onze regio en uiteraard de aanstaande herindeling. Deze herindeling maakt het lastig te beoordelen hoe het meerjarig perspectief voor de gemeente Het Hogeland zal uitpakken. Momenteel wordt gewerkt aan een gezamenlijke kadernota voor de nieuwe gemeente, met een eerste inschatting van het financieel perspectief voor de komende jaren.

Bezuinigingsmaatregelen

In de afgelopen collegeperiode is als gevolg van de recessie en daarmee samenhangende kortingen op de algemene uitkering een fors maatregelenpakket doorgevoerd om de meerjarenramingen van onze gemeente sluitend te houden. Deze maatregelen zijn inmiddels allen gerealiseerd. Inmiddels is het financieel perspectief als gevolg van de reeds genoemde stijgingen van het accres in het gemeentefonds in positieve zin veranderd.

Lokale lasten

De lokale lasten zijn in de begroting verwerkt conform de door uw raad vastgestelde verordeningen en tarieven. Hoewel de OZB een stijgende trend laat zien, zijn we erin geslaagd de –provinciaal gezien- lage lokale lasten in onze gemeente te handhaven.

Decentralisaties

Duidelijk is dat de decentralisaties, naast grote financiële gevolgen en risico's, ook grote organisatorische consequenties voor de gemeenten hebben. In 2017 hebben we gezien dat de kosten gedekt konden worden uit de rijksvergoeding. De middelen die vooralsnog niet zijn besteed, zijn aan de bestemmingsreserve 'Sociaal Domein' gedoteerd, waardoor de middelen voor dit domein beschikbaar blijven. Budgetneutraliteit blijft het uitgangspunt.

Vennootschapsbelasting

In 2015 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen. Dat betekent dat overheidsondernemingen, bijvoorbeeld gemeenten, provincies en waterschappen, per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn geworden voor de vennootschapsbelasting.

Met de wetwijziging wil de Nederlandse overheid gelijkheid creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Voor overheidsondernemingen gelden nu dezelfde verplichtingen voor de vennootschapsbelasting als voor private ondernemingen. De nieuwe wet bepaalt dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 belastingplichtig zijn.

Uit de bij de gemeente gehouden inventarisatie blijkt, dat alleen de activiteiten gericht op de grondexploitatie vallen onder de Vpb-plicht. De daaruit voortvloeiende Vpb last is beperkt. Wij hebben nog geen definitieve aangifte voor 2016 en 2017 gedaan. We hebben hiervoor uitstel gekregen tot 1 oktober 2018.

Bestaand beleid

Bestuurlijke kaders:

- Financiële verordeningen gemeente Bedum (o.g.v. art. 212 Gemeentewet), vastgesteld door de raad op 21 september 2017;
- Controleverordening gemeente Bedum (o.g.v. art. 213 Gemeentewet), vastgesteld door de raad op 20 december 2007;
- Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Bedum (o.g.v. art. 213a Gemeentewet), vastgesteld door de raad op 20 december 2007;
- Nota waardering en afschrijving vaste activa, vastgesteld door de raad op 21 september 2017;
- Nota reserves en voorzieningen, vastgesteld door de raad op 21 september 2017;
- Nota "Weerstandvermogen gemeente Bedum", vastgesteld 29 maart 2012.

Wat heeft het gekost?

	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	14	-1	6.500	15
Lasten	105.675	292.095	481.030	186.420
Saldo van baten en lasten	-105.661	-292.096	-474.530	186.435

De verschillen kunnen als volgt worden verklaard:

	Baten	Lasten	
Budgetoverheveling			
- Een deel van het verschil betreft budgetten die zijn overgeheveld naar 2018.		4.400	V
Te verklaren verschillen			
- De post onvoorziene uitgaven is niet geheel aangewend.		15.600	V
- Verschillende geraamde stelposten zijn in 2017 niet besteed. Dit geeft een voordeel in de lasten.		284.400	V
- De kosten in het kader van de OZB/WOZ vallen lager uit dan geraamd. Dit als gevolg van lagere kosten voor taxaties/herwaardering, onderhoud programma's en bezwaar & beroep.		28.300	V
- Doordat de onderuitputting op kapitaallasten op dit programma is geraamd maar verantwoord is op de overige programma's ontstaat hier een nadeel.		240.000	N
- De totale rente lasten voor langlopende en kortlopend leningen en toegerekende (omslag)rente zijn lager dan geraamd		96.050	V
- Overige kleine afwijkingen	15	2.330	N
Totaal	15	186.420	

Kredieten 2017

Voor de uitvoering van dit programma worden naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting in 2017 geen kredieten beschikbaar gesteld.

Activiteiten die onder dit programma vallen

657000 Renten, dividenden en winstaandelen
657500 Treasury
659000 Algemene uitkering uit het gemeentefonds
659100 Algemene uitkering – Sociaal deelfonds
660000 Onvoorziene uitgaven
660100 Algemene uitgaven en inkomsten (stelposten)
660200 Onroerende-zaakbelastingen woningen
660250 Onroerende-zaakbelasting niet-woningen
660700 Roerende-zaakbelastingen
660800 Hondenbelasting
662000 Mutaties in de reserves
663000 Vennootschapsbelasting

Deze producten vallen allemaal voor wat betreft de beleidsmatige kant onder dit programma. Voor wat betreft de financiële kant valt een deel van de producten niet binnen dit programma. Het gaat daarbij om de algemene dekkingsmiddelen en de onvoorziene uitgaven. Op grond van de nieuwe voorschriften mogen de algemene dekkingsmiddelen en de onvoorziene uitgaven niet toegerekend worden aan de programma's. Deze baten en lasten worden apart toegelicht in de volgende hoofdstukken. Op het totaal overzicht van baten en lasten in de jaarrekening komen de algemene dekkingsmiddelen en de onvoorziene uitgaven apart tot uitdrukking. Dit geldt ook voor de mutaties in de reserves.

3.1.11 Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen dient volgens de voorschriften ten minste te omvatten:

- lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
- algemene uitkeringen;
- dividend;
- saldo van de financieringsfunctie;
- saldo tussen de compensabele BTW en de uitkering uit het BTW- compensatiefonds;
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Algemene dekkingsmiddelen worden niet als baten in de diverse programma's opgenomen. Ze zijn immers bedoeld om te dienen als dekkingsmiddel voor alle programma's.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Lokale heffingen	1.935.947	1.970.226	1.957.236	-34.279
Algemene Uitkering	14.781.710	14.582.149	14.453.578	199.561
Dividend	102.925	94.415	114.415	8.510
Saldo van de financieringsfunctie	0	0	0	0
Totaal	16.820.582	16.646.790	16.525.229	173.792

Lokale heffingen

Een aantal lokale heffingen is aan te merken als algemeen dekkingsmiddel. Het betreft dan die heffingen waarvan de besteding niet gebonden is. Het gaat om de onroerende-zaakbelastingen, roerende zaakbelasting en de hondenbelasting. Heffingen zoals de riool- en reinigingsrechten en de afvalstoffenheffing vallen niet onder de begripsomschrijving. De opbrengsten hiervan worden rechtstreeks verantwoord op de programma's.

In onderstaande tabel worden de werkelijke opbrengsten voor 2017 in relatie tot de ramingen weergegeven. In de paragraaf lokale heffingen wordt dieper ingegaan op het beleid ten aanzien van de lokale heffingen.

Lokale heffingen	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
OZB niet woningen	628.451	661.060	661.070	-32.610
OZB woningen	1.250.972	1.252.173	1.239.173	-1.201
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten	2.511	1.453	1.453	1.058
Hondenbelasting	54.014	55.540	55.540	-1.526
Totaal	1.935.947	1.970.226	1.957.236	-34.279

In de raadsvergadering van november 2016 zijn de tarieven voor 2017 vastgesteld. Voor een verklaring van het verschil verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen.

Algemene uitkering

De gemeente ontvangt uit het gemeentefonds een algemene uitkering van het rijk. Deze uitkering is vrij besteedbaar.

In onderstaande tabel wordt de realisatie van de algemene uitkering voor 2017 weergegeven.

Algemene uitkering	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Algemene uitkering	9.280.953	9.081.392	8.864.315	199.561
AU sociaal domein	5.500.757	5.500.757	5.589.263	0
Totaal	14.781.710	14.582.149	14.453.578	199.561

De raming voor wijziging is berekend op basis van de zogenaamde septembercircularis 2016. Daarbij is rekening gehouden met de bekende vaste en variabele gegevens van de gemeente die de grondslag zijn voor de berekening van de algemene uitkering. In de voor- en najaarsnota 2017 is de algemene uitkering bijgesteld tot een bedrag van € 9.081.392.

Na het opstellen van de najaarsnota zijn in december 2017 een aantal afrekeningen ontvangen voor eerdere jaren. Daarnaast pakt ook de realisatie in 2017 positief uit ten opzichte van de begroting. In totaliteit resulteert dit in een voordelig verschil van bijna € 200.000.

Het deel van de algemene uitkering dat betrekking heeft op het sociaal domein is conform de begroting. Bij het programma Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening gaan we verder in op de realisatie van de budgetten in het sociaal domein.

Dividend

Dividend en rente	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Aandelen BNG	8.635	3.000	3.000	5.635
Enexis N.V.	76.345	80.000	80.000	-3.655
Enexis B.V.	17.945	11.415	11.415	6.530
Totaal	102.925	94.415	94.415	8.510

Jaarlijks ontvangt de gemeente van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten een dividenduitkering uit hoofde van het aandelenbezit in de bank. In 2017 is een dividenduitkering ontvangen over 2016 van € 8.634. Dit is € 1,64 per aandeel (5.265 aandelen).

Als gevolg van de verkoop van onze aandelen Essent hebben we aandelen gekregen in een aantal nieuwe BV's. Voor deze aandelen hebben we ook dividend ontvangen in 2017 over 2016, te weten:

- Enexis € 73.559
- CBL vennootschap BV € 443
- CSV Amsterdam BV € 1.587
- Publiek Belang BV € -
- Attero BV € -
- Vordering op Enexis BV € -
- Verkoop vennootschap BV Verkoop agio) € 730

Aan rente achtergestelde lening NV Elektriciteitsbedrijf Groningen en Drenthe (Enexis) is € 17.945 ontvangen.

Saldo van de financieringsfunctie

De gemeente heeft voor de financiering van de diverse investeringen langlopende leningen aangetrokken. Het saldo van deze leningen bedraagt per 31-12-2017 € 13.715.149.

Naast de langlopende geldleningen worden ook de reserves en voorzieningen gebruikt als financieringsmiddel. Per 31-12-2017 bedraagt de omvang € 14.797.976 (exclusief het niet vrij aanwendbare deel). Dit is exclusief het rekeningsaldo 2017.

Indien het saldo van bovenstaande bedragen niet toereikend is om het totaal van de uitgaven te financieren, wordt veelal (afhankelijk van de behoefte en de rentestand) kort geld aangetrokken door middel van rekening-courantovereenkomsten of kasgeldleningen. In 2017 zijn geen langlopende leningen aangetrokken. In de begroting 2017 is de totale rentelast (van de langlopende en kortlopende leningen) berekend op € 721.523. De werkelijke rentelast (lasten en baten) 2017 bedraagt € 662.271. Er is een verschil ten opzichte van de raming van € 59.252.

Ingaande 2017 wordt geen rente meer berekend over de eigen financieringsmiddelen.

3.1.12 Onvoorzien

Onvoorzien	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	0	0	0	0
Lasten	0	15.613	26.083	-15.613
Totaal	0	-15.613	-26.083	15.613

Het beleid in de gemeente Bedum is om een post onvoorzien beschikbaar te hebben voor incidentele uitgaven van € 2,50 per inwoner. Bij de opstelling van de begroting 2017 is uitgegaan van 10.433 inwoners. De post onvoorzien 2017 voor incidentele uitgaven komt dan uit op € 26.083.

Naast een post onvoorzien voor incidentele uitgaven is voor structurele onvoorziene zaken geen bedrag beschikbaar in de exploitatie.

De post onvoorzien is in 2017 deels gebruikt.

3.1.13 Vennootschapsbelasting

Het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting bedraagt in:

2016: -/- 54.848 (verlies)

2017: 15.530 (winst)

Het te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting over 2017 zou € 3.105 bedragen. Echter de winst over 2017 mag worden verrekend met het verlies over 2016. Feitelijk bestaat er dus geen belastingplicht over 2017.

3.2 Paragrafen

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten schrijft in artikel 26 voor dat in het jaarverslag dezelfde paragrafen opgenomen moeten worden die ook staan opgenomen in de begroting. Het gaat om de volgende paragrafen:

- lokale heffingen
- weerstandsvermogen
- onderhoud kapitaalgoederen
- financiering
- bedrijfsvoering
- verbonden partijen
- grondbeleid
- Interbestuurlijk Toezicht (IBT)
- gemeentelijke subsidies
- controle & onderzoek

In de paragrafen dient te worden ingegaan op de realisatie van het beleid met betrekking tot beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die in het verleden versnipperd in de begroting stonden, nu worden gebundeld. Hierdoor ontstaat een beter totaal-inzicht.

3.2.1 Lokale heffingen

In deze paragraaf informeren wij u over:

- de gerealiseerde inkomsten;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
- het gerealiseerde beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een aanduiding van de lokale belastingdruk;
- een beschrijving van het gerealiseerde kwijtscheldingsbeleid.

Gerealiseerde inkomsten

Lokale heffingen	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	verschil saldi begroting na wijziging met realisatie
OZB gebruikers	241.438	265.366	249.170	-23.928
OZB eigenaars	1.637.984	1.647.867	1.535.558	-9.883
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten	2.511	1.453	1.364	1.058
Hondenbelasting	54.014	55.540	55.000	-1.526
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	1.018.628	1.015.542	1.014.207	3.086
Rioolrechten	995.344	1.004.051	1.007.051	-8.707
Leges Burgerzaken	190.808	206.858	189.107	-16.050
Omgevingsvergunning	477.388	176.730	176.730	300.658
Begraafrechten	159.062	140.283	148.283	18.779
Marktgelden	5.076	7.051	6.988	-1.975
Totaal	4.782.253	4.520.741	4.383.458	261.512

De totale opbrengst lokale heffingen ligt bijna € 260.000 boven de raming na wijziging. Hierin is de meeropbrengst geraamd van de vastgestelde tariefstijgingen 2017 evenals de correcties uit de najaarsnota (raad 14 december 2017). Afgezien van de “Omgevingsvergunning” met een meeropbrengst van € 300.000 geldt dat het resultaat van de belastingen/heffingen ongeveer € 39.000 achterblijft bij de in de najaarsnota aangepaste raming.

Hoofdlijnen diverse heffingen

De gemeente Bedum kent de volgende heffingen:

- a. onroerende zaakbelasting;
- b. belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten;
- c. hondenbelasting;
- d. afvalstoffenheffing en reinigingsrechten;
- e. rioolheffing;
- f. overige rechten.

De heffingen die onder de punten a, b en c genoemd zijn, dienen voor het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen. De afvalstoffenheffing, reinigingsrechten, rioolheffing en de overige rechten hebben een relatie met de door de gemeente te verstrekken diensten en mogen maximaal 100% kostendekkend zijn (inclusief BTW).

WOZ en onroerende zaakbelastingen

Gebruikers van alle woningen (alleen eigenaren), bedrijfspanden, overige gebouwen en bouwgrond worden hiervoor aangeslagen. Deze belastingen worden geheven over de waarde van de onroerende zaak, de zogenaamde WOZ-waarde. Voor het heffingsjaar 2017 geldt de waarde met peildatum 1-1-2016.

De WOZ-beschikkingen en de aanslagen OZB 2017 zijn met dagtekening 28 februari 2017 verstuurd. In totaal zijn er 4.745 beschikkingen / aanslagen verstuurd. Er zijn het afgelopen jaar 43 bezwaarschriften binnengekomen en afgehandeld. Dit zijn er minder dan in 2016 (51). Het aandeel bezwaren van professionele bureaus was 11. Hiervan zijn er 8 gegrond verklaard. Totaal is in deze gevallen bijna € 5.037 (bedrag kan naar aanleiding van beroep nog oplopen) aan proceskostenvergoeding uitbetaald. Van de 43 bezwaarschriften waren er 41 gericht tegen de WOZ-waarde en/of afbakening. Naar aanleiding van de afhandeling van de bezwaarschriften is er dit jaar 1 beroepsschrift ingediend door een commerciële partij.

Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten

Onder de naam 'belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten' wordt belasting geheven van eigenaren en gebruikers van binnen de gemeente gelegen woon- of bedrijfsruimten, die duurzaam aan een plaats gebonden zijn en dienen tot permanente bewoning of permanent gebruik, maar niet onroerend zijn. Deze belastingen komen qua karakter overeen met de onroerende-zaakbelastingen. De maatstaf van heffing is de waarde van de roerende zaak. Roerende zaken, zoals woonboten, zijn geen WOZ-objecten. De gemeente laat derhalve roerende zaken separaat taxeren.

Hondenbelasting

Onder de naam hondenbelasting wordt een belasting geheven op het houden van één of meer honden. Ieder jaar wordt in een vooraf bepaald gebied een controle uitgevoerd om onder andere niet aangemelde honden op te sporen. Op deze wijze wordt de hele gemeente in een periode van vier jaar gecontroleerd.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

Er zijn twee reinigingsheffingen: de afvalstoffenheffing en de reinigingsrechten.

De reinigingsrechten worden geheven voor de ophaal- en verwerkingskosten van bedrijfsafval, terwijl de afvalstoffenheffing huisvuil betreft. Iedere woning binnen de gemeente wordt aangeslagen voor afvalstoffenheffing, ongeacht het feit of men wel of niet gebruik maakt van de diensten. Door uw raad is het dekkingspercentage ingaand 2010 vastgesteld op 100%.

Rioolheffing

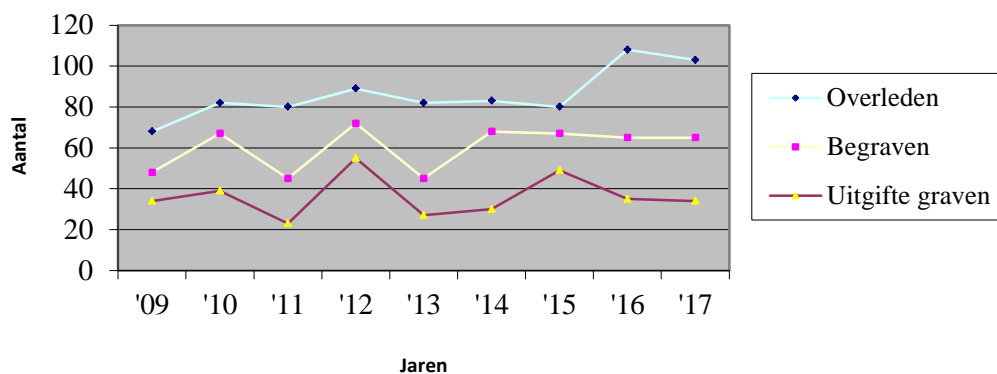
Ter dekking van de kosten onderhoud, vervanging en nieuwe aanleg (m.u.v. exploitatiegebieden) wordt een rioolrecht geheven van eigenaren van woningen, bedrijven etc.

Voor een beter beheer en onderhoud, maar ook op grond van de wettelijke verplichting is een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vastgesteld. In de raadsvergadering van 17 februari 2010 is het Verbreed GRP vastgesteld. Voor de jaren 2015 tot en met 2018 is gerekend met een stijging van het tarief met 0,5%.

Begraafrechten

In de raadsvergadering van 25 juni 2009 is het voorstel betreffende de kostendekkendheid van de exploitatie van de begraafplaatsen aangenomen. Het oude voorstel om de tarieven kostendekkend te maken is hiermee herzien. Ook is vastgesteld dat het tarief voor 2009 de basis is voor verdere ontwikkelingen van de tarieven. In 2017 zijn er 3% minder graven uitgegeven dan in 2016. De realisatie van de opbrengst laat een voordeel zien ten opzichte van het begrote bedrag voor 2017 (€ 18.800).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Overleden	68	82	80	89	82	83	80	108	103
Begraven	48	67	45	72	45	68	67	65	65
Uitgifte graven	34	39	23	55	27	30	49	35	34

Overige rechten

Naast bovengenoemde heffingen bestaat er in de gemeente Bedum nog een aantal andere heffingen. Het gaat daarbij om leges en marktgelden. Het betreft hier rechten die worden geheven naar aanleiding van een gemeentelijke dienstverlening.

Een opsomming van de diensten waarvoor in de legesverordening een vergoeding wordt gevraagd, voert in het kader van deze programmarekening te ver. Bekend zijn met name de dienstverlening voor de burgerlijke stand, de gemeentelijke basisadministratie, afgifte van reisdocumenten en bouwvergunningen. De “verordening op de heffing en invoering van leges” bevat een uitgebreide tarieventabel.

Degene die een standplaats inneemt, dan wel koopwaar op de markt uitstalt, heeft tegenover de gemeente een marktgeldplicht. Voor de tariefberekening maakt men gebruik van de frontbreedte en geldt de strekkende meter als maatstaf.

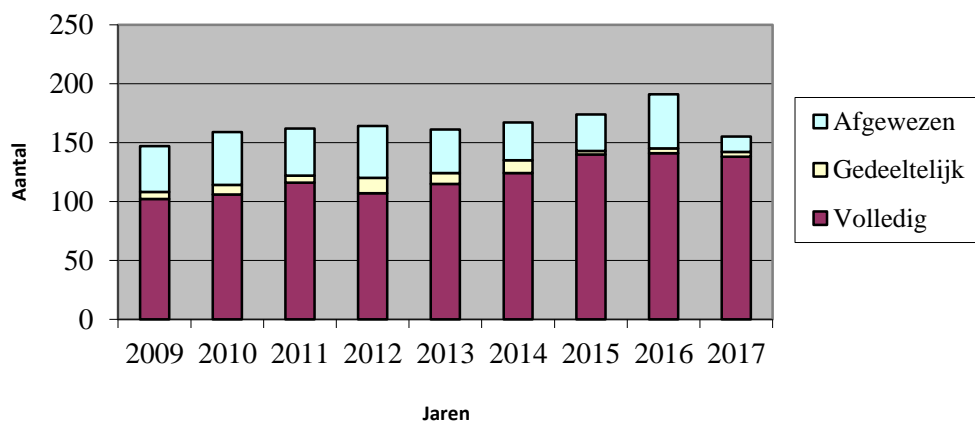
Belastingcapaciteit

In de paragraaf “Weerstandsvermogen” (zie volgende paragraaf) wordt ingegaan op de belastingcapaciteit.

Kwijtscheldingsbeleid

In de begroting 2017 is een bedrag geraamd van € 32.500 voor het verstrekken van kwijtschelding op de aanslagen afvalstoffenheffing en rioolrechten. Voor de overige heffingen is het krijgen van kwijtschelding uitgesloten in de belastingverordening. Over het jaar 2017 is, conform het vastgestelde beleid, kwijtschelding verleend voor een totaal bedrag van bijna € 34.522. Daar de rioolheffing nu een eigenarenheffing betreft, wordt hiervoor nog nauwelijks kwijtschelding verleend. Het aantal kwijtscheldingsverzoeken in 2017 bedroeg 155. Hiervan zijn 138 volledig kwijtgescholden en 4 gedeeltelijk. De rest is afgewezen.

Meerjarig verloop kwijtscheldingsverzoeken

3.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Gemeenten lopen steeds meer risico's bij de uitvoering van een toenemend takenpakket in een complexer wordende samenleving; risico's die gepaard gaan met de uitvoering van de door de rijksoverheid opgelegde (openeinde) regelingen (bijv. WMO) of met eigen beleid (bijv. grondexploitaties).

Voor een aantal risico's heeft de gemeente maatregelen getroffen zoals het afsluiten van een verzekering, het vormen van een voorziening of andere beheersmaatregelen. Voor andere risico's is dit niet het geval. Wanneer deze laatste categorie risico's zich voordoet en negatieve financiële gevolgen heeft voor de gemeente, is een financiële buffer noodzakelijk om te voorkomen dat deze onverwachte tegenvallers dwingen tot bezuinigingen of tot een drastische beleidsbijstelling. Deze financiële buffer wordt uitgedrukt in het weerstandsvermogen.

Het begrip "Weerstandsvermogen"

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van niet afgedekte risico's op te vangen zonder dat het beleid en de daaraan verbonden activiteiten moeten worden gewijzigd. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de volgende elementen:

1. De beschikbare weerstandscapaciteit: de middelen en de mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
2. De benodigde weerstandscapaciteit: over hoeveel middelen moet (wil) de gemeente kunnen beschikken om de financiële gevolgen van de risico's te kunnen opvangen. Het begrip risico moet hierbij als volgt worden gedefinieerd: een onvoorziene, niet exact kwantificeerbare gebeurtenis waarvoor geen maatregelen getroffen zijn en die van materiële betekenis kan zijn in relatie tot de financiële positie.

Om uitspraken te kunnen doen over het weerstandsvermogen moet de beschikbare weerstandscapaciteit worden afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit: over hoeveel middelen moet (wil) de gemeente kunnen beschikken om de financiële gevolgen van de risico's te kunnen opvangen. Er is geen wettelijke norm voor de benodigde weerstandscapaciteit.

Beleid

Het beleidskader voor het weerstandsvermogen is vastgelegd in de nota "Weerstandsvermogen gemeente Bedum", door uw raad vastgesteld op 29 maart 2012.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is de verzamelnaam van de bronnen waaruit niet voorziene financiële tegenvallers bekostigd kunnen worden. Het gaat om buffers in het eigen vermogen (balans) en in de exploitatie. Middelen die vrijgemaakt kunnen worden, zonder dat hierdoor het beleid of de uitvoering van taken worden aangetast. De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten in één keer af te dekken zonder dat dit de beleidsuitvoering aantast. Dit komt overeen met de reservepositie (algemene reserve, bestemmingsreserves, stille reserves).

De structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die permanent (meerjarig) ingezet kunnen worden in de lopende exploitatie (bijv. post onvoorziene uitgaven, onbenutte belastingcapaciteit, meerjarige bestedingsruimte).

Hierna komen de afzonderlijke onderdelen van de beschikbare weerstandscapaciteit, toegespitst op de situatie van Bedum, aan de orde.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit geeft de ruimte aan die nog aanwezig is tussen de huidige werkelijke opbrengsten en de maximaal toegestane opbrengsten.

Onbenutte belastingcapaciteit riool- en reinigingsrechten en de afvalstoffenheffing

In het kader van de opstelling van het GRP zijn er afspraken gemaakt over de tarieven van het rioolrecht. Ten aanzien van het rioolrecht is er geen onbenutte belastingcapaciteit.

In de begroting 2017 is rekening gehouden met een dekkingspercentage afvalstoffenheffing en reinigingsrechten van 100%. Ten aanzien van de afvalstoffenheffing is de belastingcapaciteit dus ook volledig benut.

Onbenutte belastingcapaciteit onroerende-zaakbelastingen

De maximering van de tarieven OZB is losgelaten. De gemeente is vrij om zelf de hoogte van het tarief te bepalen. Wel wordt een jaarlijks macronorm genoemd als leidraad voor een reële stijging van de OZB opbrengsten. Voor 2017 bedroeg deze 3%. De gemeente Bedum heeft bij de begroting als uitgangspunt genomen, dat de OZB opbrengsten met 6,5% moesten toenemen, waarbij naar verwachting 1% een meeropbrengst van afgerond € 18.000 zou opleveren.

Voor het bepalen van de belastingcapaciteit OZB maakt de gemeente Bedum gebruik van de zogenaamde artikel 12-norm.. Dit is de norm die gehanteerd wordt bij aanvragen artikel 12 steun. Berekening van de ruimte geeft aan dat het in de gemeente Bedum gebruikte gemiddelde percentage van 0,1842 onder de artikel 12 norm ligt (0,1927% volgens de mei circulaire 2016). De hierbij behorende onbenutte belastingcapaciteit op basis van de werkelijke opbrengsten bedraagt € 86.500.

Onbenutte belastingcapaciteit op roerende woon- en bedrijfsruimten

Gelet op de totale opbrengst geeft een verhoging van de tarieven slechts een geringe meeropbrengst (€ 400).

Onbenutte belastingcapaciteit hondenbelasting

De hondenbelasting kent geen wettelijke limiet. De gemeente kan zelf de hoogte bepalen van het tarief. Een verhoging van het tarief met 10% geeft een meeropbrengst van afgerond € 5.400 per jaar.

Onbenutte belastingcapaciteit leges en heffingen

De kostendekkendheid van de overige leges en heffingen is redelijk te noemen. Het dekkingspercentage zit nog niet op 100%; dit is echter ook niet reëel.

Bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit is € 369.000 meegenomen aan onbenutte belastingcapaciteit (4 jaren capaciteit: OZB € 86.500, roerende woon- en bedrijfsruimten € 400, Hondenbelasting € 5.400).

Stille reserves

Er is sprake van stille reserves, indien de marktwaarde van de bezittingen hoger is dan de boekwaarde daarvan. Voorbeelden van stille reserves zijn: gronden, gebouwen en aandelen. Ook vermogen bij gemeenschappelijke regelingen kan onder het begrip stille reserve vallen. Ten slotte kan een overschot op een exploitatiegebied ook worden gezien als een “stille” reserve.

Bij de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit is het van belang in hoeverre de gemeente deze stille reserves binnen een korte tijd liquide kan maken, zonder dat de uitoefening van de publieke taak in gevaar komt. In veel gevallen zal dit niet lukken. Gebouwen en terreinen zijn in gebruik. Aandelen zijn niet direct verhandelbaar en het opvragen van vermogen van een gemeenschappelijke regeling zal op veel weerstand stuiten bij de overige deelnemers. Een overschot op een exploitatiegebied voor woningbouw mag pas opgenomen worden op het moment van afsluiten van (een deel van) het gebied. Er is een aantal stille reserves aanwezig binnen de gemeente. Op een deel van de in gebruik zijnde gebouwen voor onze organisatie zit een mogelijke overwaarde. Deze gebouwen zullen we echter niet verkopen.

Conclusie is dat er sprake is van stille reserves, maar dat deze niet op korte termijn liquide zijn te maken. Derhalve zijn bij de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit de stille reserves als P.M. post opgenomen.

Reserves

Algemene reserve, vrij aanwendbaar

De omvang van de vrij aanwendbare algemene reserve bedraagt per 31-12-2017 (afgerond) € 3.850.000. Inclusief het deel van het rekeningsaldo 2017, dat wordt toegevoegd (bijna € 66.000) bedraagt de vrij aanwendbare algemene reserve ultimo 2017 € 3.916.000. Op dit bedrag ligt voor een bedrag van € 2.300.000 aan claims voor de jaren 2017 tot en met 2021 (exclusief de saldi van de begrotingen uit de meerjarenraming).

Bij de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt een bedrag van € 1.616.000 (saldo van de vrij aanwendbare algemene reserve ultimo 2017 ad € 3.916.000 minus de claims ad € 2.300.000) meegenomen.

Algemene reserve, niet vrij aanwendbaar

De omvang van de niet vrij aanwendbare algemene reserve bedraagt per 31-12-2017 € 1.542.000.

Hierop rust echter een claim van € 706.696 voor de (gedeeltelijke) afdekking van de kapitaallasten van de uitbreiding van het gemeentehuis. Het “niet belaste” deel ten bedrage van € 836.000 wordt meegenomen bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De rente van de niet vrij aanwendbare algemene reserve wordt toegevoegd aan de begroting en gebruikt voor structurele uitgaven. Dit betekent dat aanwending van de niet vrij aanwendbare algemene reserve direct gevolgen heeft voor de exploitatie. Derhalve dient dit deel pas te worden ingezet, indien alle andere onderdelen van de beschikbare weerstandscapaciteit zijn uitgeput.

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve hebben we ultimo 2017 nog een bedrag van afgerond € 6.195.000 aan bestemmingsreserves. In totaal ligt er een bedrag van € 495.000 aan claims op de bestemmingsreserves, zodat een bedrag van € 5.700.000 resteert. Conform de nota “Weerstandsvermogen gemeente Bedum” wordt 25% van de omvang van de bestemmingsreserves meegenomen bij de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit is € 1.425.000.

Samenvatting beschikbare weerstandscapaciteit

De totaal beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt:

- onbenutte belastingcapaciteit	€ 369.000
- stille reserves	PM
- algemene reserve, vrij aanwendbaar	€ 1.616.000
- algemene reserve, niet vrij aanwendbaar	€ 836.000
- bestemmingsreserves	<u>€ 1.425.000</u>
Totaal	€ 4.246.000

Benodigde weerstandscapaciteit

Om benodigde weerstandscapaciteit te bepalen is een risico-inventarisatie gemaakt. In eerste instantie zijn de risico's geïdentificeerd en geclassificeerd. De risico's zijn onderverdeeld naar risico's die (vooralsnog) niet relevant zijn voor het weerstandsvermogen en risico's die wel relevant zijn voor het weerstandsvermogen. Van deze laatste zijn risicokaarten gemaakt, die hierna worden weergegeven.

De risico's die wel relevant zijn voor het weerstandsvermogen, zijn beoordeeld op het financiële effect (impact) en de kans dat ze zich daadwerkelijke voordoen. Hierbij is niet alleen gekeken naar de kans op maximale of minimale schade, maar tevens naar de mogelijkheid dat een schade tussen beide waarden ligt. Door deze werkwijze zijn risico's zodanig gekwantificeerd dat een bandbreedte met kansverdeling ontstaat, waarbinnen de financiële risico's zich voordoen. De vertaling naar de benodigde weerstandscapaciteit is gemaakt met speciale software van Deloitte, met gebruik van de zogeheten Monte Carlo Simulatie. In de uitkomsten is er rekening mee gehouden dat het zeer onwaarschijnlijk is dat alle risico's zich tegelijkertijd en in de volle omvang voor zullen doen.

In de nota "Weerstandsvermogen gemeente Bedum" is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 3,6 miljoen. Na vaststelling van de nota "Weerstandsvermogen gemeente Bedum" op 29 maart 2012 zijn er ontwikkelingen geweest in het risicoprofiel die aanleiding hebben gegeven om de benodigde weerstandscapaciteit bij te stellen. De risico's zijn toen opnieuw beoordeeld op het financiële effect (impact) met kansverdeling en vervolgens opnieuw doorerekend. Met behulp van de Monte Carlo Simulatie is een benodigde weerstandscapaciteit berekend van € 2,8 miljoen.

Risico 1: Overschrijding budgetten WWB - inkomensdeel

Risico-eigenaar: Teamleider Sociale Zaken en Werk

Toelichting:

Gemeenten zijn financieel verantwoordelijk voor de WWB (openeind financiering). Voor de verstrekking van uitkeringen ontvangt de gemeente een budget, het inkomensdeel. Dit is een niet-geoordeeld budget. Een overschot op dit budget mag de gemeente besteden aan andere zaken. Is er sprake van een tekort, dan zal de gemeente dit zelf moeten bekostigen tot maximaal 10% van het jaarlijkse budget. Is er sprake van een groter tekort, dan kan de gemeente onder strikte voorwaarden verzoeken om een aanvullend budget, de vangnetuitkering (voorheen IAU).

Voor een gemeente met een aantal inwoners tussen de 10 en 40 duizend inwoners, gelden twee voorwaarden:

- het tekort van meer dan 10% is niet het gevolg van een onrechtmatige uitvoering van de WWB, de Bbz, de IOAW of de IOAZ;
- er moet sprake zijn van een uitzonderlijke situatie op de arbeidsmarkt.

De Toetsingscommissie WWB hanteert voor de vaststelling of er sprake is van een uitzonderlijke situatie op de arbeidsmarkt een drietal statistische criteria. Als aan één van de criteria wordt voldaan, is dat voldoende voor de verkrijging van de vangnetuitkering. Over de jaren 2011, 2012 en 2013 is destijds vastgesteld dat Bedum voldoet aan twee van de drie criteria. Voldoet een gemeente niet aan tenminste één van de criteria, dan zal die gemeente de Toetsingscommissie er zelf van moeten overtuigen dat er sprake is van een uitzonderlijke situatie op de arbeidsmarkt.

In de begroting 2017 hebben we rekening gehouden met een tekort van ruim € 173.000. Dat is ongeveer het bedrag dat maximaal voor rekening van de gemeente blijft, i.c. het 10%-aandeel.

Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit houden we rekening met een extra tekort (dus bovenop het 10% aandeel) van maximaal € 50.000 per jaar. Omdat we al enkele jaren voldoen aan de criteria voor het verkrijgen van de vangnetuitkering (voorheen IAU), schatten we de kans dat we voor 2017 en voor de komende jaren een vangnetuitkering ontvangen van het ministerie, hoog in.

De maximale impact bedraagt in de gehanteerde scope van vier jaar (4 x € 50.000) € 200.000.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	50.000	50.000	200.000	200.000
Kans	40 %	30%		20 %		10 %

Beheersmaatregelen:

De uitgaven in de begroting en meerjarenraming worden zo actueel mogelijk geraamd en in de voor- en najaarsnota eventueel bijgesteld.

Recente ontwikkeling:

In de begroting 2017 is een verwacht tekort geraamd van € 173.000. In de najaarsnota 2017 is dit bijgesteld tot een tekort van € 324.000. Het tekort is uitgekomen op bijna € 326.000. Er is een aanvraag vangnetuitkering gedaan voor ruim € 274.000.

Risico 2: Hogere bijdrage WSW - Ability

Risico-eigenaar: Teamleider Sociale Zaken en Werk

Toelichting:

Voor de uitvoering van de Wsw is de gemeenschappelijke regeling Ability opgericht. Door de afbouwende rijksvergoeding voor de WSW komen de resultaten van het WSW bedrijf verder onder druk te staan. Met ingang van 2015 wordt invulling gegeven aan de nieuwe Participatiewet, die vanaf 1 januari 2015 van kracht is. Op dit moment wordt uitgewerkt op welke wijze en in welke vorm Ability een rol krijgt en wat de budgettaire gevolgen zijn. De verwachte tekorten zijn tot en met 2020 afgedekt in onze begroting. Afhankelijk van het om te vormen beleid zal in de toekomst blijken wat de bijdrage van onze gemeente uiteindelijk wordt. De maximale impact van € 400.000 is bepaald op basis van een optelling van de verwachte tekorten gedurende de komende vier jaren, bovenop de nu geraamde tekorten.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	100.000	100.000	400.000	400.000
Kans	20 %	30 %	30 %	20 %		

Beheersmaatregelen:

- De uitgaven in de begroting en meerjarenraming worden zo actueel mogelijk geraamd en in de voor- en najaarsnota eventueel bijgesteld.
- Het maken van prestatieafspraken en het vastleggen van de afspraken over de beheersing van risico's.
- Het maken van afspraken over toezicht en verantwoording.

Recente ontwikkeling:

In de primitieve begroting 2017 hebben we een bijdrage in het tekort geraamd van ruim € 79.000 (deel Bedum). De definitieve bijdrage voor 2017 (deel Bedum) komt uit op € 31.000. De jaarrekening 2017 van Ability geeft een verlies aan uit normale bedrijfsvoering van € 174.000 (2016 € 53.000 winst). Aan de reserves € 50.000 onttrokken, zodat het resultaat na bestemming € 124.000 is..

Risico 3: Bouwgrondexploitatie Ter Laan 4 Bedum

Risico-eigenaar: Afdelingshoofd VROM

Toelichting:

De actualisatie van de grondexploitatie per 31 december 2017 laat een sluitende exploitatie zien.

Risico's

De wereldomvattende economische crisis en aardbevingen hadden zijn invloed op de woningmarkt in Bedum. De verkoop van woningen trekt nu weer aan. Het tempo van realisatie van de verkoop van de kavels is bepalend voor de uitkomst van de exploitatieopzet. De onzekerheden betreffende deze verkooprealisatie betekenen derhalve ook onzekerheden in de uitkomst van de exploitatie. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de exploitatie sluitend blijft.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1000	100.000	100.000	200.000	200.000
Kans	5 %	15 %	70 %	10 %		

Beheersmaatregelen:

- De grondexploitaties jaarlijks actualiseren.
- Uitgaven monitoren t.o.v. de ramingen en sturen op zo weinig mogelijk overschrijdingen.
- Blijven inzetten om verkopen te stimuleren.
- Afspraken met projectontwikkelaars bewaken

Recente ontwikkeling:

De de exploitatieopzet is per 31 december 2017 geactualiseerd. De actualisatie van de exploitatieopzet moet nog aan de raad worden voorgelegd.

Risico 4: Overschrijding budgetten WMO/decentralisaties Jeugd en AWBZ

Risico-eigenaar: Coördinator Welzijn

Toelichting:

Het betreft "open-eind" regelingen: kan in de praktijk - ten opzichte van de begroting - meer kosten met zich mee brengen dan was voorzien.

Wmo: De vergrijzing heeft uiteraard ook een behoorlijke invloed op de benodigde middelen. Door de vergrijzing zijn met name de uitgaven voor huishoudelijke hulp behoorlijk gestegen. Met ingang van 2015 heeft er een forse korting op de rijksvergoedingen van ongeveer 40% plaatsgevonden. Het moet blijken of deze korting met het bijgestelde beleid kan worden opgevangen.

Decentralisaties Jeugdzorg en AWBZ: Deze zijn vooralsnog budgettair neutraal in onze begroting verwerkt. Het betreft hier echter ook open einde regelingen. De historische kosten zijn hoger dan de budgetten die wij van rijkswege ontvangen. Het zal moeten blijken of wij deze regelingen binnen de beschikbare middelen van het rijk kunnen uitvoeren. Tevens zijn er minimale middelen beschikbaar voor de bedrijfsvoering ten behoeve van de uitvoering van deze regelingen. Ook hier ligt een groot financieel risico.

Vooralsnog gaan we uit van een maximale overschrijding van 10% van het rijksbudget van ongeveer € 3.500.000 per jaar. € 350.000 per jaar.

De maximale impact bedraagt derhalve in de gehanteerde scope van vier jaar (4 x € 350.000) € 1.400.000.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	500.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.400.000
Kans	5%	25 %		40 %		30 %	

Beheersmaatregelen:

De uitgaven in de begroting en meerjarenraming worden zo actueel mogelijk geraamd en in de voor- en najaarsnota eventueel bijgesteld.

Recente ontwikkeling:

In 2017 laten de zorgbudgetten met betrekking tot het Sociaal domein (WMO>2015/Jeugdzorg) een tekort zien van € 224.000 (in 2016 een overschot van € 777.000). Dit tekort is opgevangen door een onttrekking aan de Bestemmingsreserve Sociaal Domein. Indien deze ontwikkeling zich doorzet en er geen maatregelen worden genomen zullen vanaf 2020 de tekorten opgevangen moeten worden binnen de structurele begroting van de gemeente nieuwe gemeente 't Hogeland).

Risico 5: Wachtgeldverplichtingen

Risico-eigenaar: Gemeentesecretaris/afdelingshoofd staf Concern

Toelichting:

In 2009 is een wachtgeldverplichting naar bestuurders ontstaan. In verband met mogelijke verrekeningen is de hoogte en lengte daarvan moeilijk in te schatten. De totale verplichting loopt door tot mei 2020.

De maximale verplichting voor de komende meerjarenraming periode is als (maximale) risico becijferd.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	50.000	50.000	100.000	100.000
Kans	1 %	9 %		40 %		50 %

Recente ontwikkeling:

In de begroting 2017 is de wachtgeldverplichting structureel geraamd. Daarmee is het risico beperkt en wordt bij de actualisatie van de risico's en de doorrekening daarvan, achterwege laten.

Risico 6: Niet realiseren taakstellingen bezuinigingen

Risico-eigenaar: Afdelingshoofd Middelen

Toelichting:

In de begroting 2016 zijn voor de jaren 2016 tot en met 2019 diverse bezuinigingsmaatregelen opgenomen, oplopend van € 544.000 in 2016 tot € 677.500 in 2019. De realisatie van voorgenomen maatregelen is altijd een onzekere factor en daarmee een financieel risico. Gezien de verwachting dat een aantal bezuinigingstaakstellingen sowieso gerealiseerd kan worden, gaan we uit van een maximale impact van € 500.000.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	200.000	200.000	500.000	500.000
Kans	5 %	50 %		40 %		5 %

Beheersmaatregelen:

De realisatie van de maatregelen moet actief worden opgepakt in de organisatie. Het MT moet actief sturen en toezicht houden. Via de P&C cyclus dient verantwoording te worden afgelegd over de realisatie.

Recente ontwikkeling:

Zowel lokaal, regionaal als landelijk zijn er veel ontwikkelingen die op de gemeente afkomen. De kans op extra bezuinigingen blijft dan ook reëel.

Risico 7: Achterstallig onderhoud kapitaalgoederen**Risico-eigenaar: Afdelingshoofd Openbare Werken****Toelichting:**

De kosten van onderhoud van kapitaalgoederen maken een substantieel deel uit van de exploitatie. Een helder en volledig overzicht van deze kosten, van de kwaliteit en het onderhoud van de kapitaalgoederen, is van groot belang voor een goed inzicht in de financiële positie van de gemeente. Voor een groot aantal onderdelen beschikken we over beheersprogramma's: Afvalwaterbeleidsplan, Groenbeleidsplan, Beheerplan Wegen, Onderhoudsplan Bruggen, Beleidsplan Openbare verlichting en het Onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen. In 2017 is ook het Beheerplan kademuren en beschoeiingen vastgesteld.

We nemen een bedrag mee van € 1.000.000 (€ 250.000 per jaar) voor "calamiteiten"/noodreparaties.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	500.000	500.000	1.000.000	1.000.000
Kans	0 %	45 %		45 %		10 %

Beheersmaatregelen:

Beheersplannen actueel houden en onderhoudsniveau van beschoeiingen en kademuren in beeld brengen.

Recente ontwikkeling:

In de programmabegroting 2018 is op de investeringslijst van 2018 een bedrag geraamd van € 562.000 (excl. BTW) voor vervanging van beschoeiingen. Voor 2019 is een raming opgenomen voor een damwand Boterdiep Wz en voor 2020 voor een damwand Boterdiep Zz en Molenweg (beide € 500.000, exclusief BTW). De kapitaallasten van deze investeringen zijn opgenomen in de meerjarenraming (kadernota Het Hogeland).

Risico 8: Verlaagde algemene uitkering uit het gemeentefonds**Risico-eigenaar: Afdelingshoofd Middelen****Toelichting:**

De omvang van de algemene uitkering uit het gemeentefonds blijft de komende jaren een belangrijke onzekere factor. Nieuwe Rijksbezuinigingen kunnen niet worden uitgesloten. Deze zullen dan ongetwijfeld ook weer effect hebben op het gemeentefonds. Uitgaande van de vorige bezuiniging is een korting van maximaal 5% niet ondenkbaar. Dit zou neer komen op ongeveer € 500.000. De impact en de kans zijn echter zeer moeilijk in te schatten en hoogst onzeker.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	250.000	250.000	500.000	500.000
Kans	10 %	50 %		30 %		10 %

Beheersmaatregelen:

In de begroting voorzichtig ramen en de ontwikkelingen nauwlettend volgen.

Recente ontwikkeling:

De maartcirculaire van 2018 laat een aanzienlijk positief financieel meerjarig effect zien. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het inter bestuurslijk programma (IBP). Weliswaar brengt dit ook de nodige verplichtingen met zich mee.

Risico 9: Extra kosten invoering Antwoord ©**Risico-eigenaar: Gemeentesecretaris/afdelingshoofd staf Concern****Toelichting:**

Betreft kosten voor realisatie van o.a. DMS, Kennisbank, inrichting koppelingen/zaakgericht werken, virtueel KCC. Op dit moment vallen de kosten lastig in te schatten. Op de algemene reserve is een claim van € 116.000 opgenomen. Voorts is in de meerjarenraming ingaande 2015 structureel € 70.000 geraamd. De daadwerkelijke kosten hangen sterk af van ons ambitieniveau. We geven echter uitvoering aan "Antwoord ©" in samenwerking met Winsum en De Marne. Dit betekent dat we op onderdelen mee gaan doen en dus niet volledig autonoom zijn. Er is een risico aanwezig dat € 116.000 incidenteel, onvoldoende zal zijn om alle kosten in de komende jaren te dekken. Dit houdt verband met het feit dat de aanbesteding nog niet is afgerond. Hierbij speelt de aanstaande herindeling een belangrijke rol.

Impact en kans:

Impact (€)	0	1.000	100.000	100.000	250.000	250.000
Kans	30 %	30 %		30 %		10 %

Beheersmaatregelen:

Ontwikkelingen worden bekeken in samenhang met de aanstaande herindeling. Er zal gestuurd worden op de ambities, die geformuleerd worden als nuttig voor de nieuwe gemeente, waarbij zeker de schaalvergroting een rol zal spelen.

Conclusie ten aanzien van het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit:

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

De beschikbare weerstandscapaciteit is idealiter minimaal gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit. Indien dit niet het geval is, met andere woorden de beschikbare weerstandscapaciteit is lager dan de benodigde weerstandscapaciteit, zijn er onvoldoende middelen om de nadelige financiële gevolgen van de risico's op te vangen.

Gezien het feit dat onze beschikbare weerstandscapaciteit momenteel afgerond € 4.246.000 bedraagt en onze benodigde weerstandscapaciteit € 2.800.000 bedraagt, mag geconcludeerd worden dat onze weerstandsvermogen momenteel ruim voldoende is.

Kengetallen

Om de raad meer inzicht te geven in de financiële positie van gemeenten heeft de wetgever een aantal kengetallen voorgeschreven. Naast het structurele begrotingsevenwicht wordt de financiële positie ook steeds meer van belang geacht. Onderstaand is een overzicht opgenomen met de voorgeschreven kengetallen. Deze worden daarna kort toegelicht.

Norm

De gezamenlijke provinciale toezichthouders hebben normen opgesteld. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën. Waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel hebben wij de normering opgenomen.

	Kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
1)	Netto schuldquote	53%	52%	50%
2)	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	30%	26%	28%
3)	Solvabiliteitsratio	63%	49%	55%
4)	Kengetal grondexploitatie	18%	23%	16%
5)	Kengetal structurele exploitatieruimte	2%	0%	-3%
6)	Kengetal belastingcapaciteit	100%	98%	100%

	Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1)	Netto schuldquote	<90%	90%-130%	>130%
2)	Netto schuldquote gecorrigeerd	<90%	90%-130%	>130%
3)	Solvabiliteitsratio	>50%	20%-50%	<20%
4)	Kengetal grondexploitatie	<20%	20%-35%	>35%
5)	Kengetal structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
6)	Kengetal belastingcapaciteit	<95%	95%-105%	>105%

Toelichting

1) Netto schuldquote/

2) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het kengetal geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Bij 1) worden de leningen die we hebben uitstaan buiten beschouwing gelaten, bij 2) is hiermee wel rekening gehouden.

Een netto schuldquote (1)) tussen 0% en 100% is acceptabel/wordt als normaal beschouwd, boven de 100% is er weinig leencapaciteit over. Wanneer het percentage boven de 130% uitkomt, is er sprake van een zeer hoge schuldpositie.

3) Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Voor gemeenten geldt dat een ratio tussen de 20% en 70% als normaal wordt gezien. Voor solvabiliteit geldt dat hoe hoger het percentage hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

4) Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de waarde van de (bouw-)gronden en het totaal aan (geraamde) baten. Het percentage geeft een indicatie van het risico, hoe lager het percentage des te geringer het risico.

5) Kengetal structurele exploitatieruimte

Dit kengetal maakt het mogelijk om het structurele evenwicht van de begroting te beoordelen. Het percentage geeft een verhouding weer tussen structurele lasten en structurele baten. Een positief percentage geeft aan de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten af te dekken.

6) *Kengetal belastingcapaciteit*

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Hieruit valt af te leiden of de gemeente nog ruimte heeft om financiële tegenvallers op te kunnen vangen, middels een verhoging van belastingen.

3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De kosten van onderhoud van kapitaalgoederen maken een substantieel deel uit van de exploitatie. De kosten komen op diverse plaatsen in de begroting voor. Een helder en volledig overzicht van deze kosten is daarom van belang voor een goed inzicht in de financiële positie van de gemeente.

De gemeente Bedum is, voor een plattelandsgemeente, qua oppervlakte redelijk compact. De openbare ruimte is grotendeels bij de gemeente in beheer. Voor het goed kunnen functioneren van de inwoners zijn veel kapitaalgoederen nodig: wegen, riolering, verlichting, openbaar groen, bruggen, gebouwen en sportvoorzieningen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is mede bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard de (jaarlijkse) lasten. Voor de kapitaalgoederen geldt dat er geen noemenswaardig achterstallig onderhoud is. In financieel opzicht zijn de beheerplannen meegenomen in de begroting.

Omschrijving	Huidig niveau	Gewenst niveau	Begroot Budget expl.	Realisatie	Investerings-krediet	Realisatie invest.krediet	Budget-overheveling	Toevoeging/ onttrekking res./vrz.
			2017	2017	2017	2017	2017	2017
Wegen	goed	goed	867.652	937.544	1.745.754	185.428	90.000	-82.188
Openbare verlichting	redelijk	goed	108.552	87.537	163.676	61.621	-	-
Bruggen	goed	goed	71.563	83.336	-	-	-	-16.074
Kademuren en beschoeiingen	slecht	goed	52.687	28.048	-	-	-	-
Riolering/Water	goed	goed	128.077	71.415	58.111	39.461	-	-
Groen	redelijk	goed	719.523	743.599	-	-	-	-
Gebouwen	goed	goed	51.877	103.728	96.291	23.192	-	49.343

Voor een aantal onderdelen beschikken wij over beheersprogramma's.

Het beleid van de gemeente Bedum voor het onderhoud van kapitaalgoederen is onder meer opgenomen in de nota's:

- Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018
- Groenbeleidsplan
- Groenbeheerplan Gemeente Bedum 2013-2018
- Beheerplan Wegen 2014-2018
- Beleidsplan Openbare Verlichting Gemeente Bedum 2013-2018
- Onderhoud Bruggen 2016 t/m 2020
- Onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen
- Beheerplan kademuren en beschoeiingen 2017-2021

Wegen

Binnen onze gemeente werken wij met een systeem van rationeel wegbeheer. Hiervoor is de nodige software aangeschaft die werkt volgens de landelijk erkende CROW systematiek.

Hiertoe worden regelmatig alle wegen op een uniforme en objectieve wijze geïnspecteerd. Deze gegevens worden in het systeem ingelezen waarna de benodigde onderhoudsbehoefte kan worden bepaald. Bij deze onderhoudsbehoefte behoren de benodigde financiële middelen voor het komende jaar als ook voor een langere periode. Tevens wordt aangegeven welke maatregelen voor welke wegen nodig worden geacht.

In het verleden is op basis van een meerjarig overzicht de gemiddelde benodigde financiële onderhoudsbehoefte bepaald. Conform de besluitvorming hierover is het beschikbare budget bepaald voor een langere periode.

In de raadsvergadering van 18 juni 2014 is het beheerplan wegen vastgesteld voor de jaren 2014-2018. Op grond van dit plan wordt jaarlijks het onderhoud aan de wegen uitgevoerd.

Er vindt afstemming plaats met andere aspecten waarbij gedacht kan worden aan rioleringswerkzaamheden, verkeersmaatregelen, uitbreidingsplannen, herstructureringsplannen e.d.

Riolering

Ook voor onze riolering beschikken wij over een systeem van rationeel rioolbeheer. De systematiek is vergelijkbaar met die van wegbeheer. Ook hierbij worden, zij het niet jaarlijks, inspecties aan het riool uitgevoerd. Het voor onderhoud opgenomen budget is bepaald door het budget van het afgelopen jaar, verhoogd met een index voor prijsstijgingen. Voor investeringen zijn reserveringen opgenomen op de investeringslijsten.

In 2013 heeft de clustersamenwerking BMW/NZV een nieuw gezamenlijk product gerealiseerd. Het Afvalwaterbeleidsplan is de vervanger van de individuele gemeentelijke rioleringsplannen. In het hoofddocument van het Afvalwaterbeleidsplan is de gezamenlijke visie en een maatregelenpakket gedefinieerd. In de gemeentelijke specificaties zijn de individuele maatregelen en de rioolheffing vastgelegd. Voor het uitvoeringsprogramma zal afstemming plaatsvinden met het meerjarenonderhouds-programma wegen.

Groen

Ook voor ons openbaar groen beschikken wij over een systeem van rationeel groenbeheer. Hierbij is de totale hoeveelheid groen opgenomen en uitgesplitst naar diverse soorten. Al deze soorten vergen bepaalde onderhoudsmaatregelen met bepaalde frequenties. Deze gegevens worden gebruikt bij het vergelijken met de aanbieder van Ability die een deel van ons openbaar groen onderhoudt. Het andere deel wordt onderhouden door eigen personeel van de gemeente.

In de raadsvergadering van 21 januari 2010 is het Groenbeleidsplan voor het openbaar groen binnen de bebouwde kommen vastgesteld. Het groenbeleidsplan geeft de richting aan waar we naar toe willen met het groen in de gemeente. Het laat de hoofdlijnen zien voor het openbaar groen voor de komende 10-15 jaar. In 2013 is het Groenbeheerplan 2013-2018 vastgesteld. Dit plan dient als handvat voor het onderhoud in de komende 5 jaar. Voor ieder jaar wordt een onderhouds- of werkplan gemaakt om de doelen en aanbevelingen uit het beheerplan te verwezenlijken.

Het blijft een opgave om ondanks kostenstijgingen en bezuinigingen een traditioneel hoog onderhoudsniveau vast te houden. Door omvorming van groen en door een effectieve inzet hopen we de onderhoudskosten te verlagen en daarmee dat niveau vast te houden.

Gebouwen

Voor alle gemeentelijke gebouwen is een systeem van planmatig meerjarig onderhoud (MJOP) uitgewerkt. Hiervoor is door een extern adviesbureau het benodigd onderhoud voor de komende 10 jaar in beeld gebracht. Op basis van inspecties zal per jaar bekeken worden welke onderhoudswerkzaamheden voor dat jaar en het komend jaar benodigd zijn. Een actualisatie van het gehele onderhoudsplan zal om de 3 à 4 jaar plaatsvinden; dan zal het plan zo nodig worden bijgesteld. De benodigde bedragen zijn opgenomen in de begroting. Deels zijn de middelen in een onderhoudsvoorziening opgenomen, deels zijn de middelen opgenomen op de investeringslijsten. De onderhoudsvoorziening wordt gevoed door een vaste dotatie per jaar.

Water

In 2008 en 2009 zijn alle gemeentelijke watergangen gebaggerd. In 2017 zijn de kademuren en beschoeiingen die wij in eigendom en beheer hebben geïnventariseerd en geïnspecteerd. Onderhoud aan kademuren en beschoeiingen werd uitgevoerd op basis van calamiteiten of de werkzaamheden werden betrokken bij het onderhoud aan bijvoorbeeld bruggen, wegen e.d.

Aan de hand van de inventarisatie en inspectie is het 'Beheerplan kademuren en beschoeiingen 2017-2021' opgesteld. Dit plan voorziet in een meerjaren onderhoudsprogramma en een overzicht van de hiervoor benodigde budgetten.

In 2008 is ingestemd met de beslisnota Kader Richtlijn Water, “Schoon en gezond water in Noord-Nederland. Daar waar mogelijk wordt hemelwater afgekoppeld van de riolering. Afkoppelen verkleint de kans op overlopende riolen en vermindert de vuiluitworp uit het riool. Samen met de BMWE gemeente en het waterschap Noorderzijlvest wordt in het afvalwaterteam gewerkt aan optimalisatie van het afvalwatersysteem.

Bruggen

In 2014 is een nieuwe inspectieronde uitgevoerd van alle bruggen die wij in eigendom en beheer hebben. Aan de hand van deze inspectie is een beheerplan bruggen 2016-2020 opgesteld. Deze is in 2016 aan uw raad aangeboden en vastgesteld.

Openbare Verlichting

In 2013 is het beleidsplan Openbare Verlichting 2013-2018 door uw raad behandeld. Doel van dit beleidsplan is om dicht bij alle ontwikkelingen op de markt te blijven en om te zorgen voor de bestuurlijke en financiële waarborging van keuzes die gemaakt worden. In het beleidsplan wordt aandacht besteed aan de functies van openbare verlichting, keuzemogelijkheden, technologische ontwikkelingen als energiebesparing, duurzaam inkopen en dergelijke. Onderdeel van het beleidsplan is ook een maatregelenplan en een financiële onderbouwing voor een periode van 10 jaar.

Diversen

Naast de hierboven al genoemde zaken beschikt onze gemeente over meer kapitaalgoederen. Hierbij valt te denken aan verkeersborden, sportvelden e.d. De daarvoor beschikbare middelen in de begroting zijn afgeleid van de vorige begroting en worden meestal alleen gewijzigd met het index percentage.

3.2.4 Financiering

Inleiding

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) geeft een belangrijk, bindend kader voor een verantwoordelijke en professionele inrichting van de treasuryfunctie, alsmede voor het scheppen van voorwaarden om deze te kunnen uitvoeren.

Door uw raad is op 29 oktober 2009 het treasurystatuut vastgesteld. In dit statuut is de beleidsmatige infrastructuur van de treasuryfunctie vastgelegd in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten.

De treasuryfunctie van de gemeente Bedum richt zich op:

- het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
- het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente) resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico, koersrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet Fido respectievelijk de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut.

Algemeen beleid

Het door ons al jaren gevoerde beleid wordt gecontinueerd. Dit betekent dat de rente – ontwikkelingen nauwgezet worden gevolgd, met name indien onze financieringspositie aanleiding geeft tot het aantrekken van vaste geldleningen. Bij het aantrekken van geld doen wij veelal zaken met de NV Bank voor Nederlandse Gemeenten te Den Haag.

Voor het uitzetten van geld is voorwaarde dat onze belegging uitsluitend wordt toevertrouwd aan een instelling met een AA – rating. In de praktijk betekent dit, mede op grond van onze overeenkomst met de BNG (AAA – rating), dat wij ons geld bij deze bank beleggen. Naast beleggingen bij instellingen met een zogenaamde AA – rating hebben wij een tweetal leningen verstrekt aan woningstichting Wierden en Borgen. Deze verstrekking vindt plaats in het kader van onze publieke taak.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een instrument ter beperking van het renterisico. Tot de limiet mag met kort geld worden gefinancierd; bij overschrijding van de limiet dient op termijn voorzien te worden in vaste financiering. Op een begrotingstotaal van ruim € 22.800.000 bedraagt de kasgeldlimiet voor 2017

€ 1.938.000. Dit is 8,5% van het begrotingstotaal. Onze netto vlottende schuld (exclusief saldo crediteuren) mag gedurende het dienstjaar deze limiet niet overschrijden.

Risicobeheer

Vanuit de doelstellingen van het treasurybeleid valt af te leiden dat risico's zijn te onderkennen ten aanzien van de rente, krediet en liquiditeit. De Wet Fido geeft een aantal verplichte elementen aan die de genoemde risico's beperken of elimineren. Het doel van het treasurystatuut is o.a. deze risico's te beperken c.q. te beheersen. Een belangrijke eis uit de Wet Fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer voorzichtig dient te zijn. De gemeente Bedum heeft geen beleggingen die niet in het verlengde van de publieke taak liggen.

Renterisico

De rentegevoeligheid, het renterisico, kan worden gedefinieerd als het gevaar van ongewenste veranderingen van de financiële resultaten van de gemeente door rentewijzigingen. De wettelijke vastgestelde renterisiconorm van 20% houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Op een begrotingstotaal van ruim € 22.800.000 bedraagt de renterisiconorm € 4.560.000. Gezien het feit, dat onze jaarlijkse verplichte aflossingen € 1.300.000 bedragen en we niet te maken hebben met renteherzieningen, blijven we ruim binnen de wettelijk vastgestelde norm.

Rentevisie

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financierings- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne of externe) ontwikkelingen zal de gemeente haar rentevisie actualiseren. De rentevisie kan daarbij gebaseerd worden op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals onze “huisbankier” de BNG.

De rente op de kapitaalmarkt (lang geld) schommelde gedurende 2017 rond de 1,6%.

Voor de berekening van de kapitaallasten hebben wij gecalculeerd met 2,5% rente. De rente voor aan te trekken kort geld was gedurende 2017 2,45% en de rente voor weg te zetten kort geld 0%.

Renterisico op kasgeld

Voor het liquiditeitenbeheer heeft de gemeente lopende rekeningen bij de BNG, de Rabobank. De betalingen en ontvangsten lopen hoofdzakelijk via de BNG. Om een lagere EMU-schuld te bewerkstelligen voor de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden) is per 1 januari 2014 het ‘schatkistbankieren’ verplicht gesteld voor decentrale overheden. Het aanhouden van middelen in de schatkist van het Rijk moet zorgen voor een lagere financieringsbehoefte van het Rijk.

Het schatkistbankieren houdt in dat ‘overtollige’ liquide middelen van decentrale overheden moeten worden aangehouden bij de schatkist van het Rijk. Aan het schatkistbankieren zijn regels en voorwaarden verbonden. Onder andere moeten liquide middelen boven een drempel van 0,75 % van het begrotingstotaal worden aangehouden bij de schatkist van het Rijk. Hierbij geldt een minimum van € 250.000,00. Overtollige middelen moeten dagelijks worden overgeboekt naar de schatkist. Over de middelen die aangehouden worden bij de schatkist wordt een daggeldrente vergoed tegen het zogenaamde eoniatarief. Op dit moment (medio april 2018) is dit rentetarief -/- 0,367%.

Tevens wordt er een kas bijgehouden. Kastransacties worden tot een minimum beperkt. Ook de omvang van de kas is minimaal.

Liquiditeitsrisico's

Onder liquiditeitsrisico wordt verstaan het risico dat ontstaat, indien door wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjaren investeringsplanning de financiële resultaten kunnen afwijken van de verwachtingen.

Zoals uit bovenstaande blijkt kunnen er, indien de liquiditeitsplanning anders loopt dan gepland, behoorlijke fluctuaties ontstaan met alle financiële gevolgen van dien. Vooralsnog is er sprake van een evenwichtige spreiding over het gehele jaar. Ook de uitvoering van het investeringsplan speelt een belangrijke rol: Hiervoor is het noodzakelijk om op het juiste moment de financieringsmiddelen beschikbaar te hebben. Tot nu toe zijn de liquiditeitsrisico's altijd beperkt geweest.

Debiteurenrisico's

Ten aanzien van de post debiteuren kan het risico gedefinieerd worden als de kans op het te laat of niet-ontvangen van gelden van debiteuren. Door de aard van de gemeentelijke activiteiten loopt de gemeente een gering debiteurenrisico. Voornamelijk hogere overheden zijn de belangrijkste debiteuren. Daar waar nodig worden tijdig invorderingsmaatregelen getroffen

Koers- en valutarisico's

Deze risico's hebben betrekking op de kans dat de financiële activa van de organisatie in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen op de valutamarkt. De gemeente loopt geen risico's als het gaat om koers- en valutarisico's omdat geen gelden zijn uitgezet in vreemde valuta.

3.2.5 Bedrijfsvoering

Doel van de paragraaf bedrijfsvoering

In het duale stelsel gelden voor de gemeenteraad de zogenaamde 3 W's: wat willen we bereiken, wanneer moet het gerealiseerd zijn en wat mag het kosten. Het college draagt zorg voor de uitvoering van het programma en gebruikt daarvoor het beschikbare budget op de meest effectieve en efficiënte wijze. In de opzet van de paragraaf bedrijfsvoering wordt dit onderscheid vastgehouden. Deze paragraaf gaat vooral in op de hoofdlijnen van beleid. Verder worden de bestuurlijke wensen ten aanzien van bestaand en nieuw beleid in beeld gebracht. Op grond van de controlerende taak, waarvoor de rekenkamerfunctie is ontwikkeld, kan de raad toetsende wijs het zoeklicht op bepaalde zaken zetten in relatie tot het doel waarvoor budget beschikbaar is gesteld.

Aangezien de te bereiken doelen sterk samenhangen met de gemeente als dienstverlenende organisatie, wordt de raad in de paragraaf bedrijfsvoering een indruk gegeven van de wijze waarop de bedrijfsvoering plaats vindt en welke ontwikkelingen gaande zijn. Dit is noodzakelijk vanwege de directe relatie tussen de bedrijfsvoering en het middelenbeleid. Binnen de kader stellende functie van het middelenbeleid is een hoofdrol voor de raad weggelegd.

Herindeling

Met de start van het programma herindeling is een belangrijk deel van de bedrijfsvoering uit de gemeenten gelicht en onder de regie en verantwoordelijkheid van de programmamanager geplaatst. In belangrijke mate bewaakt de stuurgroep de voortgang van het programma en stuurt op de inhoud. Dat maakt op onderdelen onze bedrijfsvoering ondergeschikt en ons gemeentelijk programma beleidsluw. Dat betekent dat we vooral afmaken waar we mee bezig zijn en opgaven uitwerken die we, bijvoorbeeld in het gaswinningsdossier, opgelegd krijgen. In dit perspectief dient deze paragraaf beschouwd te worden.

Planning- en Controlcyclus

De Planning- en Controlcyclus is erop gericht systematisch en gemeente breed de gewenste effecten en doelen af te wegen, prioriteiten te bepalen, uit te voeren en te verantwoorden. Met een meerjarig beeld van een sluitende exploitatie kan evenwichtige besluitvorming plaatsvinden, mits ook de risico's goed in beeld zijn gebracht. De P&C cyclus voor het jaar start met de vaststelling van de begroting. Met de vaststelling op 10 november 2016 heeft de raad opdracht aan het college gegeven om het voorgestelde beleid en beheer te realiseren. Binnen de cyclus zijn de volgende verantwoordings momenten opgenomen:

Bestuursrapportage	Raadsbehandeling
Voorjaarsnota	22 juni 2017
Najaarsnota	14 december 2017

De voorliggende jaarrekening met het jaarverslag betreft de eindverantwoording van het college betreffende het gevoerde beleid en beheer over het afgelopen jaar en is het sluitstuk van de P&C cyclus.

Communicatie

Een belangrijke inspanning voor communicatie is de relatie van de gemeente met de burger. Daarin staat een persoonlijke benadering van de burger centraal, maar met gebruikmaking van de mogelijkheden, die de sociale media bieden. Om dit te bereiken is in 2016 budget vrijgemaakt en in 2017 heeft implementatie plaatsgevonden. Om het directe contact met de burger niet te verliezen heeft de aanwezigheid van fysieke balies een belangrijke rol. De ontwikkelingen, waarbij veel zaken digitaal verwerkt en gearcheeerd worden (het zogenaamde zaakgericht werken) hebben er voor gezorgd, dat in 2015 gekozen is voor het zaakstelsel JOIN. In 2016 heeft de implementatie plaatsgevonden.

De gemeente als werkgever

De gemeente kent een gering personeelsverloop, met als gevolg een toenemende vergrijzing van het personeelsbestand. Daar dit een landelijke ontwikkeling is, zullen gemeenten als werkgever zich nadrukkelijk als interessante en moderne werkgever moeten manifesteren. De kracht van de gemeente ligt daarbij met name in de ontwikkeling van een goed stelsel van secundaire arbeidsvoorwaarden, een krachtig, veelzijdig werkgeverschap en het bieden van faciliteiten voor 'eigen kweek' van jonge mensen tot vakspecialisten in het openbaar bestuur. Dit kan worden gerealiseerd door een systeem van strategisch opleiden waarin onder meer door competentie management wensen van zowel werkgever als werknemer nader op elkaar worden afgestemd.

In het verband van BMW is een voorzichtige start gemaakt met Het Nieuwe Werken. De eerste ervaringen zijn positief en leiden ertoe dat daar waar mogelijk het concept onder voorwaarden verder wordt ingevoerd.

De huidige structuur, met vier lijnafdelingen en een staforgaan, biedt voldoende waarborgen voor een adequaat functionerende organisatie. De lijnen zijn kort en omdat leidinggevendenden meewerken worden de teams meer in positie gebracht om zelf regie te voeren op het eigen functioneren.

Op basis van deze structuur ziet de personele bezetting van de gemeente Bedum er als volgt uit:

Afdeling		Fte	Fte
		2017	2016
Middelen		13,55	12,55
VROM *		11,89	11,89
Openbare werken	voorbereiding	5	6
	beheer en onderhoud*	18	18,8
Welzijn & Burgers		13,31	13,75
Concern**		6,11	4,01
Gemeentesecretaris		1	1
Griffier		0,83	0,72
Totaal		69,69	68,72

* In vorenstaande cijferopstelling is rekening gehouden met de beschikbare formatie voor schoonmaak (VROM) en beheer sportaccommodaties (OW).

** Bij concern is de formatie voor bestuur en bestuursondersteuning ad 3,1 Fte meegeteld.

Na jaren in volle tevredenheid gebruik te hebben gemaakt van het IZA bedrijfszorgpakket en van een zelfstandig gevestigde bedrijfsarts is in 2017 besloten om hier geen gebruik meer van te maken. Reden van dit besluit is dat samen met de fusiepartners deze diensten na een aanbesteding zijn ondergebracht bij “Zorg van de Zaak”.

De laatste jaren is er een duidelijke tendens bij overheidsorganisaties om in te kunnen spelen op ruimere opvattingen over functiewaardering en de mogelijkheid die dit instrument biedt als proces voor beheersing van de organisatie en de werkprocessen.

Het vanuit de organisatie beschrijven van functies biedt de mogelijkheid ook rekening te houden met organisatiedoelen. Deze wijze van functie beschrijven wordt “organiek beschrijven” genoemd.

Dit verschilt duidelijk van de “mensgerichte beschrijvingen”. De organieke beschrijving geschiedt door het management. De medewerker mag daar inhoudelijk op reageren.

Organieke beschrijvingen bevorderen de efficiency en doelmatigheid door eenvoudige procedures met een korte doorlooptijd. Organieke beschrijvingen kunnen worden gebruikt voor andere onderdelen van het personeelsbeleid, bijvoorbeeld de werving van personeel.

Inmiddels is een nieuw systeem opgeleverd onder de naam HR21. Dit systeem is ontwikkeld onder eindverantwoordelijkheid van de VNG. De VNG wordt tevens eigenaar van het systeem. Na de beoogde fusiepartners is in 2016 ook Bedum op dit systeem overgegaan. Met ondersteuning van Leeuwendaal is de implementatie voorspoedig en in een kort tijdsbestek ingevoerd. In 2017 heeft een onderhoudsronde plaats gevonden waardoor de functies op weg naar plaatsing in de nieuwe fusieorganisatie actueel zijn.

Op 22 maart 2011 is door ons college het levensfasebeleid vastgesteld, gericht op de duurzame inzet van medewerkers. In dit beleid is rekening gehouden met de uitkomsten van externe onderzoeken van zowel het ABP (Active Aging) en IZA (Duurzame inzetbaarheids monitor).

Actualisatie van de RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie) is een proces waaraan permanent aandacht wordt besteed. Bedum is tot slot in het bezit van een gemotiveerde BHV – organisatie.

Actueel is de afschaffing van de ambtenarenstatus. Ook de Eerste Kamer heeft inmiddels ingestemd. De invoering is voorzien per 1 januari 2019.

Ondernemingsraad

De gemeente kent een actieve en betrokken Ondernemingsraad. De Ondernemingsraad wordt in de verslaglegging ambtelijk ondersteund. Met de inzet van de leden voor de vervulling van de OR – taken is in de berekening van productieve uren rekening gehouden; vervangende inzet in budget is niet beschikbaar. Grosso modo gaat het om een bedrag van € 50.000,-. Alhoewel in de CAO sector Gemeenten 2007 – 2009 is vastgelegd dat gemeentelijke werkgevers aan het begin van iedere zittingsperiode een convenant sluiten met daarin afspraken over de benodigde inzet voor het OR – werk en de compensatie daarvoor, is dit convenant in Bedum nog niet ondertekend. Budgettaire redenen liggen hieraan ten grondslag. Met de Ondernemingsraad is bezien op welke wijze in het kader van de bedrijfsvoering tot een passende oplossing kan worden gekomen. Door aanpassing van de vergaderstructuur is de Ondernemingsraad erin geslaagd de beschikbare tijd effectief in te zetten. Binnen de stafafdeling Concern is vier uur formatie beschikbaar voor het ambtelijk secretariaat.

Informatiebeleid

Per 1 mei 2012 is sprake van één afdeling I&A voor de BMW gemeenten. Beide medewerkers van Bedum zijn op alternatieve functies geplaatst en zijn niet meegegaan naar de nieuwe organisatie. Sinds maart 2013 draait Bedum ook op het serverpark in het gemeentehuis van De Marne. Realisatie van de zogenaamde i – NUP doelstellingen wordt geïnitieerd door de nieuwe I&A - afdeling en realisatie in gezamenlijkheid opgepakt. Tot 2015 heeft dit betekent dat gewerkt is aan een herkenbare ingang voor burgers tot de overheid via KCC's, herkenbare telefoonnummers en digitale loketten. Gemeenten worden geacht de basisgegevens kwalitatief op orde te hebben. Waar nodig wordt onderling samengewerkt en waar nodig en gewenst basisgegevens van andere overheden gebruikt en (werk)processen zo vormgegeven dat gegevens eenmalig worden vastgelegd en meervoudig gebruikt.

Informatiebeveiliging

Gemeenten dienen verantwoording af te leggen over de inrichting en werking van de informatieveiligheid. Om dit verantwoordingsproces efficiënter en effectiever in te richten is een nieuwe auditsystematiek ontwikkeld: de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). ENSIA is een gezamenlijk project van het ministerie van Binnenlandse Zaken, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), gemeenten, het ministerie van Sociale Zaken & Werkgelegenheid en het ministerie van Infrastructuur & Milieu. Met ENSIA leggen gemeenten één keer per jaar verantwoording af over hun informatiebeveiliging door middel van de single information audit. Dit betekent dat gemeenten maar één keer per jaar deze zelfevaluatielijst hoeven in te vullen. Deze verantwoording is niet vrijblijvend en op basis van de zelfevaluatielijst vindt op bepaalde onderwerpen een IT-audit plaats. Dit jaar verantwoordt het college van B&W zich voor het eerst aan de raad over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen over het jaar 2017. Hiervoor wordt u verwezen naar de separate “jaarlijkse rapportage informatiebeveiliging 2017”.

Huisvesting

Zowel het gemeentehuis als het onderkomen aan de Industrieweg voldoen naar de huidige inzichten aan de daarvoor geldende wettelijke regels.

Organisatieontwikkeling

Het mandaatstatuut is op dit moment onderwerp van herziening. Afronding is vanwege de herindeling vertraagd. Daarnaast is de buitendienst nu VCA gecertificeerd. Onze buitendienst is in het eerste kwartaal met glans geslaagd voor de zware audit. Op weg naar de herindeling wordt nog ingezet op de leergang Overheidsparticipatie met lef, met als doel medewerkers toe te rusten op de toekomst en een andere wijze van samenwerking met de burger.

Samenwerking

In de gemeenteraad van 3 juni 2010 is de samenwerking met Winsum en De Marne geformaliseerd met de vaststelling van een convenant. De in gang gezette trajecten zijn in het verslagjaar bestendig. Vooral is ingezet op de samenwerking sociale zaken die begin 2012 materieel geëffectueerd is. Door de discussie over toerekening van overhead over samengevoegde bedrijfsonderdelen en aansluitende de discussie betreffende de vorming van een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie in het kader van de Participatiewet is de overgang nog niet geformaliseerd. I&A en P&O zijn per 1 mei 2012 respectievelijk 1 juli 2012 samengevoegd.

Voor de samengevoegde bedrijfsonderdelen was het plan, de gemeenschappelijke regeling sociale zaken Winsum en De Marne om te vormen tot een brede regeling waarin de huidige en mogelijk toekomstige samenwerking wordt ondergebracht. Dat voornemen lijkt ingehaald door de plannen in het kader van Werk aan de Winkel. In die plannen was beoogd om de GR Ability te gebruiken voor de bundeling van krachten in het sociale domein. Dat oogmerk wordt, na de vaststelling van het uitvoeringskader, gerealiseerd. In het verslagjaar zijn daarom de voorbereidingen getroffen om sociale zaken BMW, het werkplein en Ability onder te brengen in een nieuwe uitvoeringsorganisatie. Hiervoor is de bestaande GR Ability omgevormd tot de uitvoeringsorganisatie Participatie Noord – Groningen. Vanwege diverse redenen, waaronder administratieve, is de omvorming in 2017 ongedaan gemaakt, zodat er weer per gemeente wordt afgerekend. Deze situatie zal blijven gelden tot aan de gemeentelijke herindeling per 1 januari 2019.

Per 1 november 2013 is de ODG (de Omgevingsdienst Groningen) operationeel. Het functioneren van de ODG is onderwerp van evaluatie. Daaruit blijkt dat de Omgevingsdienst niet naar behoren functioneert. Hiervoor is een verbeterplan opgesteld. Omdat Bedum slechts de wettelijke taken afneemt, raakt het verminderd functioneren ons maar beperkt.

In het licht van de bevindingen van de commissie Jansen is besloten om geen nieuwe samenwerkingsprojecten meer te starten ter voorkoming van onnodige desintegratiekosten.

Bestuurlijke inrichting provincie Groningen

Naar aanleiding van de bevindingen van de commissie Jansen inzake de bestuurlijke inrichting van Groningen is het provinciebestuur tot de conclusie gekomen dat per 1 januari 2019 gemeenten zouden moeten zijn heringedeeld. Dit zou voor Bedum een einde betekenen van de sedert 1808 bepaalde gemeentegrenzen. Omdat in de raden ook in tweede aanleg geen unanieme steun bleek voor de vorming van een G7 gemeente, is door provincie besloten aanvullende bestuurlijke bijeenkomsten te beleggen. Ook deze leverden geen andere uitkomsten op.

Hierop heeft het provinciebestuur de regie naar zich toe getrokken door open overleg met de G7 gemeenten te starten. Dit is een bevoegdheid op grond van de wet ARHI (spelregels bij herindeling). Tegelijk hebben de raden van de BMW (inclusief Eemshaven) gemeenten besloten de (meer haalbare) variant verder uit te werken. Dit heeft in oktober 2016 geleid tot een door de vier gemeenteraden bekrachtigde intentie tot fusie. Die intentie is vertaald in een herindelingsontwerp dat in januari 2017 in de respectieve gemeenteraden is vastgesteld. Dit ontwerp is in juni 2017 met een positief advies naar de Minister van Binnenlandse zaken gezonden. In september is door de Ministerraad besloten het herindelingsvoorstel voor advies naar de Raad van State te sturen. Behandeling van het wetsontwerp is voorzien in de loop van 2018.

Toezicht

Per 1 januari 2013 is het Interbestuurlijk Toezicht gewijzigd. In het kader van het IBT nieuwe stijl is gezocht naar een nieuw evenwicht in de toezichtrelatie met provincie en rijk. Centraal in die relatie staat de P&C – cyclus. Op basis van informatie die in deze cyclus tussen college en raad wordt gewisseld dienen provincie en rijk invulling te geven aan hun toezichthoudende rol. Op onderdelen zal de informatieverstrekking in dat kader worden uitgebreid. Op basis van de evaluatie is gebleken dat afspraken tussen provincie en gemeenten niet helder waren. Hierdoor is de provincie naar haar eigen mening onvoldoende bediend in de eigen informatiebehoefte. Met verduidelijking van de gemaakte afspraken wordt aan die bezwaren tegemoet gekomen. Onze gemeente scoort overwegend goed in de beoordeling. In het verslagjaar is hard gewerkt om de kwaliteit van ons archief op een hoger plan te brengen. Inmiddels is het IBT toe aan een revisie en maakt de provincie met de gemeente maatwerkafspraken. Ook is de beoordeling van de kwaliteit van de beoordeelde processen geëvalueerd. Van een oordeel goed, matig of slecht komt er nu een meer passend en genuanceerder oordeel. Het IBT is inmiddels ook geëvalueerd door een externe commissie onder leiding van professor De Ridder. Diens aanbevelingen zullen op termijn leiden tot een andere wijze van invulling van het IBT.

3.2.6 Verbonden partijen

Deze paragraaf gaat in op de partijen waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij tevens een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer de gemeente middelen beschikbaar heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de deelneming en/of wanneer financiële problemen bij de deelneming kunnen worden verhaald op de gemeente.

Uitgangspunt is dus een financieel en bestuurlijk belang.

Bestuurlijk belang: er is sprake van een 'verbonden partij' als een lid van het college / de raad of een ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alléén een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht - de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen - is er strikt genomen géén sprake van een verbonden partij (bijvoorbeeld Stichting Welzijn Bedum en de Muziekschool).

De achterliggende gedachte bij de paragraaf verbonden partijen is dat het aangaan van verbindingen met een derde partij voortkomt uit een publiek belang. Verbindingen worden aangegaan om bepaalde publieke taken (efficiënter) uit te voeren. Op degene die in het bestuur van een verbonden partij functioneert, berust de verplichting om (gevraagd of ongevraagd) zich te verantwoorden naar het bestuursorgaan dat betrokkene naar die partij heeft afgevaardigd. Het is voor de raad van belang om inzicht te hebben in de relatie tussen verbonden partij en het publieke belang.

Binnen de gemeente kan met betrekking tot de verbonden partijen een driedeling worden gemaakt in:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen;
- stichtingen.

Hierna wordt een overzicht gegeven van de partijen waarmee onze gemeente is verbonden. Per partij wordt informatie verstrekt.

Opmerkingen:

- Alle genoemde bedragen in de tabellen worden in duizendtallen weergegeven, tenzij anders aangegeven.
- Een negatief resultaat (verlies) wordt als volgt aangegeven: -/-. Zonder nadere aanduiding betreft het een positief resultaat (winst)

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Groningen

Besluit tot deelname

In de raadsvergadering van 19 september 2013 is besloten tot deelname aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen per 1 januari 2014. Voorheen maakte dit onderdeel uit van Hulpverlening & Openbare Gezondheidszorg Groningen (H&OG).

Deelnemers

Alle 23 gemeenten in de provincie Groningen.

Doel

De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen:

- brandweerzorg;
- geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen;
- rampenbestrijding en crisisbeheersing;
- bevolkingszorg;
- melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.

Bestuurlijke deelneming

Namens de gemeente Bedum heeft de burgemeester zitting in het veiligheidsbestuur (algemeen bestuur). De wethouder met het sociaal domein in portefeuille, M. van Dijk, is haar vervanger.

Financieel belang

In de rekening 2017 zijn de volgende bijdragen verantwoord:

<u>Regionale Brandweer</u>	
Brandweer (incl. meldkamer)	€ 461,0
Crisisbeheersing	€ 7,7
Gemeentelijke kolom	€ 14,7
GHOR	€ 10,7
Totaal	€ 494,1

Vestigingsplaats

Groningen.

Ontwikkelingen

Geen.

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat voor bestemming	€ 1,4 mln.	€ 0,5 mln.
Jaarrekeningresultaat na bestemming	€ 2,3 mln.	€ 1,4 mln.
Reserves	€ 4,8 mln.	€ 4,2 mln.
Eigen Vermogen (totaal: resultaat na bestemming en reserves)	€ 7,1 mln.	€ 5,6 mln.
Vreemd Vermogen (voorzieningen en leningen)	€ 14,0 mln.	€ 12,0 mln.

Publieke Gezondheid & Zorg Groningen

Besluit tot deelname

In de raadsvergadering van 19 september 2013 is besloten tot deelname aan de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen per 1 januari 2014. Voorheen maakte dit onderdeel uit van Hulpverlening & Openbare Gezondheidszorg Groningen (H&OG).

Deelnemers

Alle 23 gemeenten in de provincie Groningen.

Doel

De regeling wil bijdragen aan de verlenging van de gezonde levensverwachting en aan het verkleinen van de soms grote gezondheidsverschillen in de provincie Groningen.

Activiteiten die de GGD uitvoert zijn:

- Jeugdgezondheidszorg 0-19 jarigen (JGZ)
- Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz)
- Infectieziektenbestrijding
- Seksuele gezondheid en seksuele hulpverlening
- Tuberculosebestrijding (TBC)
- Forensische geneeskunde
- Reizigersadvisering
- Milieugezondheidszorg
- Technische Hygiëne-Inspecties
- Lokaal gezondheidsbeleid
- Gezondheidsbevordering
- Epidemiologie
- Crisisdienst
- GHOR

Bestuurlijke deelneming

Namens de gemeente Bedum heeft wethouder M. van Dijk, met het sociaal domein in portefeuille, zitting in het algemeen bestuur. Indien nodig, vervangt de burgemeester hem.

Financieel belang

In de rekening 2016 zijn de volgende bijdragen verantwoord:

GGD	2017	2016
Totale bijdrage	€ 144,6	€ 140,2

Vestigingsplaats

Groningen.

Ontwikkelingen

Geen

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat voor bestemming	€ 0,4 mln.	€ 0,5 mln.
Reserves	€ 2,5 mln.	€ 2,0 mln.
Eigen Vermogen (totaal: resultaat voor bestemming en reserves)	€ 2,9 mln.	€ 2,5 mln.
Vreemd Vermogen (voorzieningen en leningen)	€1,9 mln.*	€ 0,7 mln.

*Ultimo 2017 is een voorziening 'casusregie' gevormd van € 1,3 mln. voor de financiering van de frictiekosten van de gemeenten Groningen in verband met de overgang van de voormalig BJZ medewerkers naar de gemeenten.

Ability

Besluit tot deelname

In de raadsvergadering van 17 april 2003 is besloten tot deelname aan de gemeenschappelijke regeling Ability (voorheen WANN).

Deelnemers

De gemeenten Bedum, Eemsum, De Marne en Winsum.

Doel

Het samenwerkingsverband heeft tot doelstelling, het bevorderen of uitvoeren van activiteiten welke gericht zijn op het creëren, bevorderen of in standhouden van werkgelegenheid ten behoeve van natuurlijke personen die een afstand hebben tot de reguliere arbeidsmarkt.

Bestuurlijke deelneming

De deelnemende raden wijzen ieder drie leden aan (waarvan één uit het college van burgemeester en wethouders) voor het algemeen bestuur. Het dagelijks bestuur bestaat uit één bestuurslid per gemeente aan te wijzen door het algemeen bestuur.

Namens de gemeente Bedum hebben zitting in het algemeen bestuur:
wethouder Van de Kolk (ook zitting in het dagelijks bestuur) en M. van Dijk.

Financieel belang

De deelnemende gemeenten betalen aan Ability een vaste bijdrage van in totaal € 243.000. Daarnaast betalen we op basis van het geraamde tekort in de begroting een voorschot. De ontwerpjaarrekening wijkt positief af ten opzichte van het geraamde tekort.

Vestigingsplaats

Uithuizen.

Ontwikkelingen

Besloten is om één uitvoeringsorganisatie te gaan vormen, waarvan het werkplein Noord-Groningen, SoZaWe en Ability deel uitmaken. Realisatie heeft vanwege de komende herindeling stilgelegen.

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat voor bestemming	-/- € 174	€ 53
Jaarrekeningresultaat na bestemming	-/- € 124	€ 53
Reserves	€ 865	€ 862
Eigen Vermogen (totaal: resultaat na bestemming en reserves)	€ 741	€ 915
Vreemd Vermogen (voorzieningen (2016) en leningen)	€ 1,2 mln.	€ 1,4 mln.

Afvalbeheer Regio Centraal Groningen (ARCG)

Besluit tot deelname

Uw raad heeft in 1985 besloten tot deelname in de gemeenschappelijke regeling ARCG. In de raadsvergadering 20 september 2001 is besloten tot continuering van de gemeenschappelijke regeling.

Deelnemers

De gemeenten Bedum, Groningen, Haren, Grootegast, Leek, Marum, Ten Boer en Zuidhorn.

Doel

Het samenwerkingsverband heeft tot doel de behartiging van de belangen van preventie en het op milieuhygiënisch verantwoorde wijze beheren van (afval)stoffen afkomstig van de gemeenten uit de regio, het bevorderen van overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen en het ketenbeheer, en mogelijk andere milieu- en reinigingstaken.

Bestuurlijke deelneming

Per gemeente zit er één lid (door de raad aan te wijzen) in het algemeen bestuur. Namens de gemeente Bedum heeft zitting in het algemeen bestuur de portefeuillehouder dhr. J.W. van de Kolk.

Financieel belang

Financieel resultaat*

Vanaf 2016 wordt het tarief per ton huishoudelijk afval dat door de gemeenten dient te worden afgedragen op basis van nacalculatie vastgesteld. Hiermee wordt beoogd dat de gemeenschappelijke regeling kostenneutraal werkt. Om deze wijziging in de manier van tarief- en resultaatbepaling te realiseren heeft in 2016 eveneens een wijziging in de betreffende artikelen van de gemeenschappelijke regeling plaatsgevonden, welke door de leden van het algemeen- en dagelijks bestuur goedgekeurd is. In lijn met het voorgaande is het resultaat over 2017 dan ook nihil.

Exploitatieoverzicht	2015	2016		2017	
	Rekening	Begroting	Rekening	Begroting	Rekening
Omschrijving	lasten	lasten/baten	lasten/baten	baten	baten
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Woldjerspoor	21.951	18.896	20.897	12.749	16.520
Afvalbrengstation	1.035	896	1.166	1.033	1.297
Chemocar	34	35	33	35	34
KGA-depot	316	300	297	315	285
OWS-afscheider	103	113	101	110	91
TOTAAL ARCG	23.438	20.240	22.494	14.242	18.228

Gemeentelijke bijdragen*

In 2017 is voor afvalverwijdering aan voorschotten € 770.806 betaald. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening was de eindafrekening nog niet gedeclareerd, daar de jaarrekening van ARCG nog niet was vastgesteld.

Betaalde voorschotten Afvalverwijdering 2017	
Exploitatie Kringloopstation	78.551
Afvoer huisvuil, grijsafval	374.283
Afvoer huisvuil, gft	86.854
Afvoer grof huisvuil	5.794
Milieuservicelijn	5.902
Lediging containers	219.422
Totaal	770.806

Vestigingsplaats

Groningen.

Ontwikkelingen

Geen.

Jaarcijfers*	2017	2016
Algemene reserves	€ 0,35 mln.	€ 0,35 mln.
Bestemming reserves	€ 0,65 mln.	€ 0,65 mln.
Eigen Vermogen	€ 1,00 mln.	€ 1,00 mln.
Liquiditeiten	€ 1,36 mln.	€ 2,33 mln.
Bijdragen Gemeenten: Per saldo nog te vorderen	€ 1,03 mln.	€ 0,27 mln.

*Zoals boven vermeld is worden de gemeentelijke bijdragen nacalculatorisch afgerekend en ontstaat er geen financieel resultaat. Daarom geen resultaat regel. Om inzicht te hebben in de ontwikkeling van de financiën zijn de regels toegevoegd:

- Liquiditeiten en Bijdragen Gemeenten. Daarnaast de volgende overzichten:
- Exploitatieoverzicht
- Betaalde voorschotten afvalverwijdering (gemeente Bedum)

Omgevingsdienst Groningen (ODG)

Deelnemers

Alle 23 gemeenten in de provincie Groningen.

Doel

De ODG voert VRH-taken uit op het gebied van de fysieke leefomgeving, in opdracht van de gemeenten en de provincie. Doel is effectiever samenwerken aan toezicht en handhaving door een bundeling van taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Bestuurlijke deelneming

Namens de gemeente Bedum heeft wethouder J.W. van de Kolk zitting in het algemeen bestuur.

Financieel belang

ODG	2017	2016
Totale gemeentelijke bijdrage	€ 31,3	€ 33,7

Vestigingsplaats

Veendam

Ontwikkelingen

Geen

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat voor bestemming	-/- € 0,8 mln.	-/- € 0,2 mln.
Jaarrekeningresultaat na bestemming	-/- € 0,3 mln.	€ 0,3 mln.
Reserves	€ 2,0 mln.	€ 2,2 mln.
Eigen Vermogen (totaal: resultaat na bestemming en reserves)	€ 2,3 mln.	€ 2,5 mln.
Vreemd Vermogen (voorzieningen)	€ 0,3 mln.	€ 0,4 mln.

Vennootschappen

Deelnemingen als gevolg van verkoop aandelen Essent

De aandelen Essent zijn in 2009 verkocht. Onderdeel van de transactie was dat gemeenten aandeelhouder werden van meerdere deelnemingen. In onderstaande tabel staat weergegeven welke nieuwe deelnemingen de gemeente Bedum heeft gekregen, de boekwaarde van de deelneming en een toelichting op de verschillende deelnemingen.

Deelneming	Boek-waarde	Toelichting
Enexis Holding N.V.	€ 12.660	Essent is opgesplitst in Netwerkbedrijf en een Productie- en Levering Bedrijf. Het netwerkbedrijf blijft in handen van gemeenten en provincies. Het doel van deze vennootschap: <ul style="list-style-type: none"> a. het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water. b. het in stand houden, (doen) beheren, (doen) exploiteren en (doen) uitbreiden van distributie en transportnetten in relatie tot energie. c. het doen uitvoeren van alle taken die als gevolg van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet zijn toebedeeld aan een netbeheerder zoals daarin bedoeld. d. Het binnen de wettelijke grenzen ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten.
Jaarcijfers		<div>2017</div> <div>2016</div>
Jaarrekeningresultaat		<div>€ 207 mln.</div> <div>207 mln.</div>
Eigen Vermogen		<div>€ 3.808 mln.</div> <div>€ 3.704 mln.</div>
Vreemd Vermogen		<div>€ 3.860 mln.</div> <div>€ 3.580 mln.</div>

Deelneming	Boek-waarde	Toelichting
Vordering op Enexis B.V.	€ 14	<p>Het overnemen van het netwerk door Enexis kon door Enexis niet bekostigd worden. Daarom heeft Essent haar een lening verstrekt. Deze lening is buiten de deal met RWE gehouden, omdat er geen financiële kruisverbanden mogen bestaan tussen het productie- en leveringsbedrijf. Reden waarom de aandeelhouders deze lening hebben overgenomen. De aflossing van de lening vindt plaats in 4 tranches, waarvan er 3 inmiddels zijn geëffectueerd. De 4^e tranche ad € 350 mln zal tot uitbetaling komen op 30 september 2019.</p> <p>Financiële risico's:</p> <p>De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat	-/- € 14,8	-/- € 19,5
Activa	€ 356,3 mln.	€ 356,3 mln.
Eigen Vermogen	€ 9	€ 24
Vreemd Vermogen	€ 356,3 mln.	€ 356,3 mln.

Deelneming	Boek-waarde	Toelichting
Verkoop Vennootschap B.V.	€ 14	<p>Ter verzekering van eventuele schadeclaims was een bedrag uit de overname deal voor een bepaalde tijd apart gezet in een General Escrow Fonds, waarvan de “Verkoop Vennootschap B.V.” de beheerder was. Dit fonds is eind juni 2016 geliquideerd en is het restant bedrag uitgekeerd aan de aandeelhouders. Vanwege contractuele verplichtingen wordt de vennootschap nog in stand gehouden.</p> <p>Financiële risico's: Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>
Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat	-/- € 67	-/- € 525
Eigen Vermogen	€ 151	€ 1,24 mln
Vreemd Vermogen	€ 20	€ 37

Deelneming	Boek-waarde	Toelichting
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	€ 5.309	<p>De rechter heeft bepaald dat Essent haar 50% belang in EPZ (ondermeer eigenaar van kerncentrale Borssele) niet mocht verkopen. Daarom is dit deel van Essent in handen gebleven van de oud-aandeelhouders van Essent.</p> <p>Financiële risico's: Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822), art 2.:81 BW.</p>
Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat	-/- € 18,5	€ 59
Eigen Vermogen	€ 1,6 mln.	€ 1,6 mln.
Vreemd Vermogen	€ 18	€ 51

Deelneming	Boek- waarde	Toelichting	
CBL Vennootschap B.V.	€ 14	<p>Deze vennootschap beheert het Cross Border Lease-fonds die ervoor zorgt dat de verkoop op een adequate manier wordt afgehandeld. Deze vennootschap creëert de noodzakelijke rand-voorwaarden voor een maximalisatie van de verkoop-opbrengst en een optimale (financiële) risicoafdekking.</p> <p>Het fonds is eind 2016 geliquideerd en is het restant bedrag uitgekeerd aan de aandeelhouders. Vanwege contractuele verplichtingen wordt de vennootschap nog in stand gehouden.</p> <p>Financiële risico's: Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p>	
Jaarcijfers		2017	2016
Jaarrekeningresultaat		-/- \$ 19	-/- \$ 149
Eigen Vermogen		\$ 147	\$ 788
Vreemd Vermogen		\$ 17	\$ 149

Deelneming	Boek- waarde	Toelichting	
CSV Amsterdam B.V. (voorheen Claim Staat Vennootschap B.V.)	€ 14	<p>CSV Amsterdam B.V. is opgericht om:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Een schadeclaimprocedure te voeren met betrekking tot de Wet Onafhankelijk Netbeheer. Deze procedure is met een uitspraak van de Hoge Raad in 2015 afgerond; b. Garantieclaims te kunnen opvangen bij de verkoop van Attero; c. Beheerinstructies te geven aan de Escrow agent met betrekking tot de gestorte gelden n.a.v. verkoop van Attero. <p>Financiële risico's: Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de Verkopende Aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>	
Jaarcijfers		2017	2016
Jaarrekeningresultaat		-/- € 110	€ 3,3 mln.
Eigen Vermogen		€ 870	€ 3,2 mln.
Vreemd Vermogen		€ 65	€ 171

NV Bank voor Nederlandse Gemeenten, Den Haag

De gemeente bezit 5.265 aandelen BNG. De aandelen hebben een nominale waarde van € 2,50 per stuk. Door middel van de aandeelhoudersvergadering kan de gemeente invloed uitoefenen op het beleid van de BNG.

De BNG keert jaarlijks een dividend uit. In 2017 is hiervoor een bedrag ontvangen van € 8.634 (dividend 2016). Het dividend voor 2017 bedraagt volgens voorstel € 2,53 per aandeel (13.320). De aandelen BNG zijn voor € 5.370 opgenomen op de balans. Gelet op de hoogte van de jaarlijkse dividenduitkering is de marktwaarde van de aandelen vele malen hoger dan de balanswaarde. De aandelen zijn echter niet verhandelbaar.

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat	€ 369 mln.	€ 503 mln.
Balans Totaal	€ 140.025 mln.	€ 154.000 mln.
Eigen Vermogen	€ 4.953 mln.	€ 4.486 mln.

NV Waterbedrijf Groningen

De gemeente bezit 5 aandelen (nummers 6, 7, 8, 151, 152) van de NV Waterbedrijf Groningen. De aandelen hebben een nominale waarde van € 453,78 (per aandeel). De aandelen zijn tegen deze waarde op de balans opgenomen. Door middel van de aandeelhoudersvergadering kan de gemeente invloed uitoefenen op het beleid. Op grond van de statuten kan aan de aandeelhouders een winstuitkering worden gedaan. Deze heeft de afgelopen jaren niet plaatsgevonden. Ook voor 2017 wordt voorgesteld het resultaat toe te voegen aan de reserves.

Voor 2017 wordt aangegeven, dat het resultaat van € 2,1 mln. negatief is beïnvloed met een verlies op de deelnemingen van € 2,1 mln., voornamelijk een gevolg van een verlies bij Warmtestad b.v. door het afboeken van de investering in "geometrie als beoogde warmtebron".

De toename van het vreemde vermogen is een gevolg van het aantrekken van geldleningen tot een totaal van € 20 mln. Ter financiering van de investeringsactiviteiten.

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat	€ 2,1 mln.	€ 3,8 mln.
Aandelenkapitaal (Nominale waarde)	€ 0,1 mln.	€ 0,1 mln.
Agio Reserve	€ 6,3 mln.	€ 6,3 mln.
Overige reserves	€ 64,9 mln.	€ 61,1 mln.
Eigen Vermogen (inclusief jaarrekeningresultaat).	€ 73,5 mln.	€ 71,4 mln.
Vreemd Vermogen	€ 92,6 mln.	€ 73,4 mln.

Stichtingen

Stichting “De Beemden”

Besluit tot deelname

In 1991 is door uw raad besloten deel te nemen in de Stichting De Beemden. In 2010 is besloten vooralsnog geen lid voor te dragen voor benoeming in het bestuur van Stichting “De Beemden”.

Doel

De stichting stelt zich ten doel de exploitatie van:

- het overdekte subtropische zwembad in de gemeente Bedum;

Bestuurlijke deelneming

Het bestuur van de stichting bestaat uit minimaal drie leden. Ons college heeft op 27 april 2010 besloten vooralsnog geen lid voor te dragen voor benoeming in het bestuur van stichting “De Beemden”. Dit heeft vooral te maken met het behoud van een onafhankelijke positie van het betreffende collegelid (portefeuillehouder sportzaken).

Financieel belang

De verstrekte budgetsubsidie over 2017 bedroeg € 110.448.

Ter versterking van het eigen vermogen (weerstandscapaciteit: ter opvang van risico's) een bijdrage verstrekt van € 70.000 (besluit naar aanleiding van de voorjaarsnota) en maakt deel uit van het gepresenteerde exploitatieresultaat..

De concept exploitatierekening geeft een positief resultaat weer van € 101.623. Dit resultaat is tot stand gekomen door de extra bijdrage van de gemeente, de samenwerking met zwembad “De hoge vier” in Winsum en extra inkomsten voor zwemles aan voornamelijk statushouders (eenmalig).

Verwachte ontwikkeling Eigen Vermogen			
Jaar	Beginstand	Resultaat	Eindstand
2017	7.014	101.623	108.637
2018	108.637	1.125	109.762
2019	109.762	251	110.013
2020	110.013	464	110.477
2021	110.477	536	111.013

De boekwaarde van de aan de Stichting zwembad “De Beemden” verstrekte geldlening bedraagt per 31 december 2017 € 7.137.

Ontwikkelingen

Het bestuur samen met de dagelijkse leiding bezig om door middel van product vernieuwing in te spelen op de behoeften onder (potentiële) bezoekers. Door middel van het opstellen van een inventief rooster wordt het effectief gebruik van de hoeveelheid oppervlakte water vergroot.

Jaarcijfers	2017	2016
Jaarrekeningresultaat	€ 102	-/- € 23
Eigen Vermogen	€ 109	€ 7

3.2.7 Grondbeleid

Het grondbeleid heeft een grote invloed op en samenhang met de realisatie van programma's zoals op het gebied van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, milieu, verkeer en openbare ruimte, cultuur, sport en recreatie en economische structuur. Met grondbeleid kan op (onderdelen van) die programma's gestuurd worden; grondbeleid is een middel om ruimtelijk en sectoraal beleid te verwezenlijken. Tevens heeft grondbeleid een grote financiële impact. De grondexploitatie, inclusief de resultaten hieruit, is een onderdeel van de totale exploitatie van de gemeente.

In deze paragraaf komen de ontwikkelingen in 2017, de stand van zaken van de verschillende exploitaties en de mogelijke risico's aan de orde.

Ontwikkelingen in 2017

Per 1 juli 2008 is als onderdeel van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) de Grondexploitatiewet in werking getreden. De centrale doelstelling van deze wet bij particuliere grondexploitatie een verbetering van het gemeentelijke kostenverhaal en de versterking van de gemeentelijke regie bij locatieontwikkeling te realiseren. Uitgangspunt is de verplichting tot kostenverhaal; de gemeente mag hier niet meer van afzien, de kosten moeten verhaald worden op de particuliere ontwikkelaar. In 2017 zijn er geen ontwikkelingen geweest die tot acties op grond van de Grondexploitatiewet nodig waren.

Stand van zaken

In onderstaand overzicht "toelichting op de complexen" zijn lopende en komende exploitaties opgenomen met onder andere de financiële stand van zaken. In het overzicht "toelichting bestemmingsreserves" wordt een overzicht van de bestemmingsreserve Herstructurering en van de bestemmingsreserve 'Bovenwijkse kosten' gegeven.

Toelichting op de complexen

Complex	Ter Laan 4 Bedum
Looptijd	2008 t/m 2020
Status	in exploitatie

Complexbeschrijving

In het uitbreidingsplan Ter Laan 4 worden maximaal 350 woningen gebouwd in verschillende categorieën; dit is het maximum op grond van de voorschriften van het bestemmingsplan. Op projectniveau vindt samenwerking met verschillende andere partners plaats.

Doelstelling

Realisatie van woningbouw om te voorzien in de woningbehoefte conform de uitgangspunten van de vastgestelde gemeentelijke Woonvisie en de gemaakte afspraken in de samenwerking Regio Groningen-Assen.

Wat hebben we gedaan in 2017?

De start van de uitgifte is geweest in 2008. In 2017 zijn 28 kavels verkocht.

De resultaten tot en met 2017 zijn:

- Particuliere kavels (vrijstaande woningen, uitgifte door de gemeente): 24.
- Projectmatige bouw: totaal 126.
- Sociale huur (woningstichting Wierden en Borgen): 26.
- Vrije sector huur: 7.
- Totaal: 183.

Financieel

De actualisatie van de grondexploitatie per 31 december 2017 laat een sluitende exploitatie zien.

Risico's

De wereldomvattende economische crisis en aardbevingen hadden invloed op de woningmarkt in Bedum. Het tempo van realisatie van de verkoop van de kavels is bepalend voor de uitkomst van de exploitatieopzet. De onzekerheden betreffende deze verkooprealisatie betekenen derhalve ook onzekerheden in de uitkomst van de exploitatie. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de exploitatie sluitend blijft.

Complex	Locatie Vogelzang / gemeentelijke kwekerij
Looptijd	2008 t/m 2018
Status	in exploitatie

Complexbeschrijving

Het plan bestaat uit het slopen en saneren van de bodem van een voormalige bedrijfsbebouwing (laatstelijk gebruikt en in eigendom van trailerbouw Vogelzang) en het geschikt maken voor woningbouw inclusief het achterliggend terrein van de voormalige gemeentelijke kwekerij.

Doelstelling

Door het verdwijnen van het bedrijf in een gebied met overwegend woonbestemming en het saneren van de vervuilde bodem en sloten wordt een positieve impuls aan de kwaliteit van de woonomgeving gegeven. De locatie wordt ingevuld met 5 vrije sector woningen op vrij uit te geven kavels (particuliere opdrachtgeverschap) en 18 (koop/huur)woningen die door woningstichting Wierden en Borgen worden gerealiseerd. De bestaande voormalige bedrijfswoning Boterdiep Oz 19 is separaat verkocht. Deze is gesloopt en hier is ook een nieuwe vrijstaande woning gebouwd.

Wat hebben we gedaan in 2017?

- De verkoop van de vrije sector kavels is in 2010 gestart: alle kavels zijn al verkocht.
- De sloop, de sanering en het bouwrijp maken is afgerond; het woonrijp maken is deels gestart en zal worden afgerond als de bouw van alle woningen gereed is.
- Woningstichting Wierden en Borgen is bezig met het voorbereiden van bouwplannen; het plan is in 2017 niet op de markt gebracht. De kavels waren al in 2010 afgenomen. Het plan is gewijzigd van 14 naar 18 woningen, waardoor parkeren op eigen erf niet meer mogelijk is. De kosten voor het aanleggen van parkeermogelijkheid in het openbaar gebied worden voor 50% betaald door Wierden en Borgen; de gemeentelijke kosten zijn verwerkt in de actualisatie van de grondexploitatie per 31-12-2017.
- De looptijd van de exploitatie is verlengd omdat er nog woningen gebouwd moeten worden.

Financieel

De actualisatie van de exploitatie per 31 december 2017 laat een sluitende exploitatie zien.

Risico's

Nu de sanering en het bouwrijp maken zijn afgerond, zijn de financiële risico's voor die aspecten ook beëindigd. Het risico van vertraagde verkoop is ook niet meer aanwezig. Het enige financiële risico is dat door vertragingen in de bouw het woonrijp maken in tijd opschuift, waardoor de werkzaamheden door prijsstijgingen niet meer binnen de geraamde budgetten passen. Ook zullen er tussentijdse werkzaamheden voor het woonrijp maken moeten worden uitgevoerd vanwege de bereikbaarheid van de gereed zijnde woningen. De extra kosten kunnen zo mogelijk worden opgevangen door versoering van de werkzaamheden.

Complex   **Bedrijvenpark Boterdiep fase 1 Bedum**
Looptijd   **2002 t/m 2018**
Status   **in exploitatie**

Complexbeschrijving

Het aanleggen van een bedrijventerrein met nieuwe ontsluiting over het Boterdiep naar de Groningerweg.

Doelstelling

Ruimte creëren voor vestiging, verplaatsing of uitbreiding van bedrijven en hiermee een impuls geven aan de lokale economie en zo mogelijk door verplaatsing van bedrijven knelpunten binnen woongebieden te kunnen oplossen. Tevens door de aanleg van een nieuwe brug het verbeteren van de bereikbaarheid van het bestaande en nieuwe bedrijventerrein en het verminderen van de verkeersoverlast op de bestaande routes.

Wat hebben we gedaan in 2017?

Er resteert nog 1 te verkopen kavel. Op 23 april 2015 heeft uw raad ingestemd met verdere uitwerking van de bestemming van deze kavel van “kantoor” naar “werken en wonen”; deze bestemmingswijziging is inmiddels vastgelegd in het bestemmingsplan.

Financieel

De actualisatie van de grondexploitatie per 31 december 2017 is door uw raad vastgesteld; deze laat een tekort zien. Ten laste van jaarrekening 2017 is de in voorgaande jaren gevormde voorziening verhoogd met € 5.491. De benodigde kredieten zijn aangepast.

Risico's

Op dit moment is 1 kavel nog niet verkocht (in optie). De financiële risico's zijn daarmee beperkt.

Complex   **Bedrijvenpark Boterdiep fase 2 Bedum**
Looptijd   **2008 t/m 2018**
Status   **in exploitatie**

Complexbeschrijving

Het aanleggen van een bedrijventerrein (vervolg van fase 1).

Doelstelling

Ruimte creëren voor vestiging, verplaatsing of uitbreiding van bedrijven en hiermee een impuls geven aan de lokale economie en zo mogelijk door verplaatsing van bedrijven knelpunten binnen woongebieden te kunnen oplossen.

Wat hebben we gedaan in 2017?

De kavelverkoop is in 2009 gestart. In 2017 zijn de twee resterende bedrijfskavels verkocht. Ook in 2017 is overeenstemming bereikt over de verkoop van één woon-/werkkavel aan Noordwolderweg; de overdracht hiervan was begin 2018; hier zijn nu nog twee beschikbaar (is in optie genomen als één grote kavel). Op 23 april 2015 heeft uw raad ingestemd met verdere uitwerking van de bestemming van deze kavel die niet meer van de gemeente is, van “kantoor” naar “werken en wonen”; deze bestemmingswijziging is inmiddels vastgelegd in het bestemmingsplan maar heeft nog niet geleid tot nieuwe plannen..

Financieel

De actualisatie van de exploitatieopzet is inmiddels door uw raad vastgesteld; deze sluit met een tekort. Om het tekort af te dekken is ten laste van jaarrekening 2017 de gevormde voorziening met € 55.500 verhoogd. Alle kredieten voor de werkzaamheden zijn door uw raad geactualiseerd.

Risico's

Op dit moment zijn 2 woon/werkkavels nog niet verkocht (zijn in optie als één kavel). De financiële risico's zijn daarmee beperkt.

Complex	Terrein voormalige gasfabriek
Looptijd	2009 t/m 2018
Status	lopend krediet (gronden; geen exploitatieopzet)

Complexbeschrijving

Het plan bestaat uit het slopen en saneren van de voormalige gasfabriek met kantoorgebouw, hetgeen inmiddels heeft plaatsgevonden. In dit project wordt voor de sanering samengewerkt met de Provincie Groningen en Essent. Het plan is om grondgebonden woningen te bouwen; het bestemmingsplan is in 2016 aangepast.

Doelstelling

Het opruimen van een vervuild voormalig bedrijfsterrein en het realiseren van woningbouw.

Wat hebben we gedaan in 2017?

De sanering is in 2009 aanbesteed en in 2010 uitgevoerd; de grondwatersanering loopt ook in 2017 door. In 2010 is de planvoorbereiding gestart; het bestemmingsplan was onherroepelijk. We hebben een alternatief ontwikkeld voor grondgebonden woningen; het bestemmingsplan is daarvoor gewijzigd. De herontwikkeling bestaat uit 4 projectmatige 2 onder 1 kap woningen die inmiddels gereed zijn en 5 kavels voor vrijstaande woningen (particuliere opdrachtgeverschap) die ook alle in 2017 zijn verkocht..

Financieel

De financiële opzet is vastgesteld in uw raad van december 2009. Door de financiële bijdragen van de provincie, het rijk en Essent, de opbrengsten van verkoop van grond –inclusief de lagere opbrengst door de scopewijziging- en een eigen bijdrage van € 400.000 is een sluitende exploitatie voorzien.

Risico's

De financiële risico's zijn voorlopig beperkt. Met de provincie en Essent is een samenwerkingsovereenkomst gesloten waarin de financiële bijdragen en afdekking van de mogelijke risico's worden geregeld. Alle kavels zijn begin 2017 verkocht.

Complex	Bedrijfslocatie Noordwolderweg te Bedum (De Plank)
Looptijd	2013 t/m 2017
Status	afgerond

Complexbeschrijving

Het plan bestaat uit het slopen en saneren van de bodem van een voormalige bedrijfsbebouwing en het geschikt maken voor woningbouw. De herontwikkeling is een particulier initiatief.

Doelstelling

Opruimen en saneren van een voormalige bedrijfslocatie en realisering van woningbouw.

Wat hebben we gedaan in 2017?

Het initiatief voor de ontwikkeling van plannen ligt bij een ontwikkelaar. In 2014 is het bestemmingsplan vastgesteld en is de verkoop gestart. Alle woningen zijn in 2016 opgeleverd. Afwerking van het openbaar gebied heeft in 2017 plaatsgevonden, waarna dit overgedragen is aan de gemeente.

Financieel

Inzet is een particuliere ontwikkeling met een gemeentelijke bijdrage voor overname van de openbare infrastructuur. Bij de overname van het openbaar gebied is deze bijdrage voldaan. Voor het plan is de beschikbare provinciale bijdrage (ISV) ook afgerond.

Risico's

Omdat het een particuliere ontwikkeling betreft, loopt de gemeente geen direct financieel risico. Eventuele kosten worden verhaald door het sluiten van een overeenkomst.

Complex	Centrumplan Bedum / nieuwbouw Bederawalda
Looptijd	2010 t/m 2021
Status	geen exploitatieopzet

Complexbeschrijving

We creëren hier een aantrekkelijk centrum waarmee het economisch draagvlak daarvan wordt versterkt. Dit wordt beoogd door het vervangen en bijbouwen van winkel- en maatschappelijke voorzieningen in het centrumgebied om de winkelveorzieningen voor zover mogelijk te kunnen concentreren, het creëren van een kwalitatief hoogwaardig openbaar gebied. Een parallelle ontwikkeling daarbij is het vervangen van het huidige woongebouw Bederawalda door eigentijdse appartementen en grondgebonden woningen in de koop- en huursector.

Doelstelling

Het versterken van het kwaliteitsniveau van de voorzieningen in Bedum, het versterken van de lokale economie door het mogelijk concentreren van de winkelveorzieningen, het verbeteren van de verkeerskundige structuur van Bedum, bereikbaarheid van het centrum en het toevoegen van parkeervoorzieningen en eventueel toevoegen van woningen aan de woningvoorraad. De nieuwbouw van Bederawalda is ten behoeve van de kwaliteitsverbetering van de woningvoorraad. De combinatie geeft een wederzijdse versterking.

Wat hebben we gedaan in 2017?

Sinds begin 2010 wordt er gewerkt aan concrete plannen. In 2011 heeft de architectenselectie voor de nieuwbouw van Bederawalda plaatsgevonden (opdrachtgever is woningstichting Wierden en Borgen en stichting seniorenhuisvesting Bederawalda). Eind 2015 zijn de 15 appartementen van fase 1 opgeleverd, aansluitend is in 2016 het omliggende terrein afgewerkt. Ook in 2016 is de jeu-de-boules baan achter fase 1 weer aangelegd, evenals het parkeerterrein voor de auto's van de bewoners.

Voor fase 2 van Bederawalda is het terrein bouwrijp gemaakt. In verband met discussie over de constructieve maatregelen voor het aardbevingsbestendig bouwen en daarna over de hoogte van de vergoeding van de kosten daarvan is de bouw niet in 2017 gestart; deze staat nu gepland in 2018. Gevolg hiervan is dat de realisering van het terrein voor lang parkeren ook in tijd opschuift en dat heeft weer gevolgen voor de parkeerdruk in het centrum.

Over de verdere uitwerking van de andere centrumplannen is regelmatig contact met ondernemers. Overigens is de rol van de gemeente conform eerdere besluiten vooral faciliterend en regisserend. Met de huisartsen is een intentieovereenkomst afgesloten over de locatie voor een gezondheidscentrum; waarschijnlijk begin 2018 wordt het besluit tot realisatie definitief genomen.

Verder zijn in 2017 de gesprekken met een ontwikkelaar en verschillende ondernemers over realisering van Blok A voortgezet; dit leidt ook tot besluitvorming in 2018. Voor het openbaar gebied zijn de ontwerpen voor de inrichting gereed gemaakt.

Financieel

De plannen zijn nog in ontwikkeling. Bij de uitwerking wordt een financiële paragraaf en exploitatie opgesteld. Voor de nieuwbouw op de locatie van Bederawalda is een samenwerkingsovereenkomst met Wierden en Borgen afgesloten.

Risico's

Er zijn nu drie panden aangekocht. De investeringen en plannen zijn tot nu toe, mede middels een bijdrage vanuit het Regiofonds Groningen-Assen en vanuit de Leefbaarheidsgelden van de NAM, financieel gedekt. Omdat een deel van deze dekking in de toekomst ligt, heeft dit risico's. Met name gaat het om het deel dat gedekt wordt uit de bestemmingsreserve Herstructurering waarvan de voeding komt uit verkoop van grond in Ter Laan 4.

Voor de verhuur van het pand De Vliet 6 en De Vliet 10 zijn contracten met meerdere huurders afgesloten. In het pand De Vliet 8 is een tijdelijke huurder gehuisvest.

Complex   **Folkerda**
Looptijd   **2010 t/m 2020**
Status   **nog niet in exploitatie**

Complexbeschrijving

Het realiseren van een nieuwe uitbreidingslocatie aan de west- en/of oostzijde van Bedum.

Doelstelling

Realisatie van woningbouw om te voorzien in de woningbehoefte conform de uitgangspunten van het Woonplan en de Regiovisie Groningen-Assen 2030. Financieel het genereren van middelen om bij te dragen aan de herstructurering van binnenstedelijke projecten.

Wat hebben we gedaan in 2017?

In 2017 zijn er geen ontwikkelingen geweest.

Financieel

Aan de westzijde van Bedum (het beoogde gebied Folkerda) zijn de gronden grotendeels in het bezit van de gemeente. Deze gronden zijn gesplitst naar hun toekomstige beoogde bestemming. De kosten van aankoop van gronden die in de toekomst voor een transitie naar woningbouw in aanmerking komen, worden t.z.t. in de grondexploitatie opgenomen. De boekwaarde is in 2012 bijgesteld naar de agrarische waarde.

De gronden zijn verhuurd middels geliberaliseerde pachtovereenkomsten.

Risico's

Omdat de boekwaarde van de gronden in gemeentebesit is teruggebracht naar de agrarische waarde, is het financieel risico vrijwel geheel beperkt.

Toelichting op de bestemmingsreserves

Complex   **Bestemmingsreserve Herstructurering**
Looptijd   **2008 t/m 2020**
Status   **in uitvoering**

Complexbeschrijving

Bij vaststelling van het woonplan in 2002 is door uw raad besloten een reserve Herstructureringsfonds in het leven te roepen. Hierin werden opbrengsten uit de grondexploitaties van (in ieder geval) de uitbreidingsgebieden gestort. Op basis van de met ingang van 2016 gewijzigde BBV-voorschriften is dit niet meer toegestaan. Wel is toegestaan dat een deel van een positief exploitatieresultaat en incidentele baten uit verkoop van onroerende goederen aan deze reserve worden toegevoegd.

Doelstelling

Reserve voor het verrichten van onderzoeken en het bijdragen in herstructureringsprojecten binnen de gemeente Bedum.

Wat hebben we gedaan in 2017?

Aan de bestemmingsreserve is in 2017 de onderuitputting van de gereserveerde kapitaallasten herstructurering toegevoegd; andere toevoegingen zijn er niet geweest. Conform het vernieuwde BBV mogen vanuit de grondexploitatie Ter Laan 4 geen toevoegingen meer aan deze bestemmingsreserve worden toegevoegd. Aan de bestemmingsreserve zijn middelen onttrokken voor: plankosten Bederawalda/centrum en De Plank.

Financieel

Het saldo van de bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2017 € 902.293.

Risico's

De bestemmingsreserve mag geen negatieve stand krijgen. Voeding van deze reserve mag, op basis van het gewijzigde Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) niet meer ten laste van de grondexploitaties gebracht worden. Eventuele positieve resultaten kunnen wel gestort worden in de bestemmingsreserve Herstructurering. Dit is dan ook het risico, wanneer de exploitaties geen positief resultaat laten zien is vorming van deze bestemmingsreserve niet (geheel) mogelijk.

Complex	Bestemmingsreserve Bovenwijkse kosten
Looptijd	2008 t/m 2020
Status	in exploitatie

Complexbeschrijving

De bestemmingsreserve Bovenwijkse kosten wordt per bestemmingsplan (dus per grondexploitatie) gevormd en beheerd.

Doelstelling

Door een opslag op de uitgifteprijs werd de bestemmingsreserve Bovenwijkse kosten gevoed om hieruit kosten te kunnen dekken die buiten het betreffende plangebied worden gemaakt. Met ingang van 2016 is dit op grond van de gewijzigde BBV-voorschriften niet meer toegestaan.

Wat hebben we gedaan in 2017?

- Uit de grondverkoop Bedrijvenpark Boterdiep fase 1 en fase 2, Vogelzang en Ter Laan 4 zijn geen bedragen meer toegevoegd.

Financieel

Per 31 december 2017 bedraagt de bestemmingsreserve Bovenwijkse kosten:

-	Bedrijvenpark Boterdiep fase 1	€	-
-	Bedrijvenpark Boterdiep fase 2	€	-
-	Ter Laan 4	€	117.902
-	Vogelzanglocatie	€	15.121
		-----	+
-	Totaal	€	133.023

Risico's

Voor deze bestemmingsreserve zijn er geen risico's.

3.2.8 Gemeentelijke subsidies

In artikel 25 van de “Financiële verordening gemeente Bedum” vastgesteld door uw raad d.d. 21 september 2017 is bepaald dat het college inzicht geeft in verstrekking subsidies. De paragraaf gemeentelijke subsidies van de begroting en jaarstukken dient de kaders te bevatten voor de verstrekking van de gemeentelijke subsidies en een overzicht van de toegekende structurele subsidies.

Kader

Uw raad heeft op 9 juni 2011 de “Algemene Subsidieverordening gemeente Bedum 2011” vastgesteld (de datum van inwerkingtreding is 1 juli 2011). De subsidieverordening bevat de procedureregels rond de behandeling van subsidieaanvragen. Voorts heeft ons college op 26 april 2011 de “Nadere regels Algemene Subsidieverordening gemeente Bedum 2011” vastgesteld. Hierin is geregeld waarvoor subsidie verstrekt kan worden.

Overzicht gemeentelijke subsidies

Op grond van artikel 3 van de subsidieverordening is het college van burgemeester en wethouders belast met de uitvoering en het toezicht op de naleving van de subsidieverordening en besluit uit dien hoofde over de subsidieverstrekking. In de begroting 2017 is rekening gehouden met verstrekking van subsidies aan diverse partijen. In onderstaande tabel treft u de subsidiebedragen aan.

		Raming primitief	Raming na Bijstelling	
	Omschrijving			Werkelijk
1	Algemeen Maatschappelijk Werk	95.461	111.571	95.434
2	Buro Slachtofferhulp Groningen	2.395	2.395	2.610
3	Halt	2.379	2.379	2.388
4	Anti discriminatiemeldpunt	5.244	5.244	5.220
5	Stichting Openbare Bibliotheek	223.507	223.507	223.507
6	Stichting Muziekschool Hunsingo	83.333	84.974	85.925
7	Stichting De Beemden	110.488	110.488	180.488
8	Peuterspeelzalen	86.401	86.401	79.961
9	Kunst en Cultuurbeleid	18.581	18.581	31.953
10	Stichting Kulturele Kommissie Bedum	499	499	400
11	VVV-Bedum	5.599	5.599	5.599
12	Stichting Welzijn Bedum	225.363	225.363	222.995
13	Algemeen voorzieningen participatie	1.982	1.982	1.450
16	Oranjeverenigingen	1.508	1.508	1.306
16	St. agglomeratie Omroep Midden-groningen (RegioFM)	5.888	5.888	6.269
17	Jongerenwerker (Stichting welzijn Bedum)	23.773	23.773	22.056
19	Hertenkamp Bedum	687	687	-
		893.088	910.839	967.560

3.2.9 Interbestuurlijk Toezicht (IBT)

Op 2 mei 2017 heeft Gedeputeerde Staten van Groningen het besluit genomen over de invoering van een vernieuwd interbestuurlijk toezicht.

Aanleiding hiervoor was de evaluatie van het Groninger interbestuurlijk toezicht door prof. Dr. J de Ridder.

Op basis van aanbeveling scenario 4 is IBT II een feit. Kern van dit nieuwe toezicht is maatwerk, gebaseerd op samenwerking en wederzijds vertrouwen.

In de provincie Groningen zijn de herindelingen aan de orde van de dag. En de provincie wil er naartoe dat er voor elk van die nieuwe gemeenten een Toezichtsplan-op-maat komt. Deze moet gebaseerd zijn op een risico-analyse van de specifieke gemeentelijke situatie. In samenwerking met de provincie komt de gemeente tot een toezichtsplan. Hierin wordt opgenomen hoe de provincie haar toezichtstaak uitvoert.

Het maatwerk-IBT zal als eerst worden opgestart in de gemeenten Oldambt, Midden-Groningen en Westerwolde. Daarna zullen Westerkwartier en Het Hogeland volgen.

Momenteel zitten we in een soort tussenfase omdat er nog geen maatwerkconstructie en het toezichtsplan-op-maat zijn voor Het Hogeland.

Financiën

Goed
<ol style="list-style-type: none">
1. Geraamde structurele uitgaven en structurele inkomsten zijn in evenwicht. GOED
2. Uit meerjarenbegroting is aannemelijk dat dit evenwicht wordt gecontinueerd. GOED
3. Er is, uitgezonderd de herindeling geen sprake van bestuurlijk relevante onderwerpen die de financiële positie substantieel kunnen beïnvloeden. GOED

De begroting is meerjarig structureel sluitend. Als gevolg van verschillende ontwikkelingen, zoals het aardbevingsdossier en de aanstaande herindeling, blijven er echter wel risico's bestaan. Deze risico's zijn grotendeels beschreven in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Wij zijn van mening dat onze huidige financiële positie ruim voldoende is om deze risico's op te vangen binnen de context van de huidige gemeente. Of dat in de nieuwe gemeente Het Hogeland ook zo zal zijn, kunnen we nog niet overzien..

Gelet op de zeven, samen met de provincie opgestelde, toets criteria kunnen we stellen dat we op deze criteria goed scoren. Dankzij de genomen bezuinigingsmaatregelen en de stijging van de algemene uitkering in de komende jaren is er inmiddels sprake van een structureel overschot voor alle begrotingsjaren.

Op basis van bovenstaande gegevens komen wij tot de conclusie dat wij de taak op het gebied van financiën goed uitvoeren.

WABO

Goed
<p>Beleid, probleem- /risicoanalyse</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Actueel beleid (minimaal vergunningen- en handhaving-beleid <u>inclusief brandveiligheid</u>, protocol bouwplantoetsing, bodembeleid) en probleem- en risicoanalyse (<4 jaar) is beschikbaar voor GS. Resultaat: GOED
2. Beleid bevat doelen en prioriteiten, ambitieniveau is in lijn met capaciteit. Resultaat: GOED
3. Beleid en probleem- en risicoanalyse besteedt aandacht aan de onderkende Wabo-risico's (asbest, verontreinigde grond, brandveiligheid bij de opslag van gevaarlijke stoffen, constructieve veiligheid en brandveiligheid) en is duidelijk over wat de specifieke gemeentelijke risico's zijn. Tevens wordt in kader toezicht en handhaving aandacht besteed aan de prioritaire RO belangen: veiligheid/ gezondheid, landschap, natuur en cultuurhistorie. Resultaat: GOED

Jaarprogramma

4. Voor 1 januari is het jaarlijkse uitvoeringsprogramma vth-taken vastgesteld door B&W en beschikbaar voor GS. Het programma wordt aangeboden aan de raad. Resultaat: **GOED**
5. Jaarprogramma heeft duidelijke relatie met risico's, doelen, prioriteiten en evaluatie vorig programma. Beschikbare middelen toereikend voor uitvoering. Resultaat: **GOED**
6. In jaarprogramma zijn vwb vergunningverlening in ieder geval de systematiek en werkzaamheden voor het actueel houden van vergunningen voor risicovolle activiteiten beschreven. Resultaat: **GOED**.

Jaarverslag

7. Voor 1 april, dan wel samen met de jaarrekening voor 15 juli, is het jaarverslag vth-taken aangeboden aan raad en beschikbaar voor GS. Resultaat: **GOED**.
8. Jaarverslag bevat duidelijke conclusies over mate van uitvoering jaarprogramma, de bijdrage aan beleidsdoelen, de beheersing van risico's en/of beleid, prioriteiten en/of programma bijgesteld dienen te worden. Resultaat: **GOED**

Ruimtelijke Ordening

Het interbestuurlijk toezicht op het terrein van de ruimtelijke ordening gaat nadrukkelijk niet over het toezicht op de naleving van de provinciale omgevingsverordening. Hier wordt niet (achteraf) op toegezien in het kader van het IBT, maar via de provinciale toezichtmogelijkheden op grond van de Wro en het Bro (overleg, zienswijze, reactieve aanwijzing of beroep).

Goed

Bestemmingsplan en beheersverordening:

1. Voor bijna het gehele grondgebied gelden actuele en aangepaste plannen/verordeningen. Het bestemmingsplan buitengebied is niet in overeenstemming met de laatste versie van de Omgevingsverordening provincie Groningen. In de begroting 2017 zijn middelen gereserveerd om een nieuw bestemmingsplan buitengebied te gaan maken. Vanwege de invoering van de Omgevingswet komt de actualisatieplicht van bestemmingsplannen te vervallen. Omdat het gewenst is om voor de nieuwe gemeente Het Hogeland het ruimtelijk beleid voor het buitengebied eenduidig te formuleren is besloten om de herziening van het bestemmingsplan voor het buitengebied van de gemeente Bedum niet op te starten. De verwachting is dat we hier als gemeente geen risico's lopen.
2. Het bestemmingsplan Ter Laan 4 is in 2017 omgezet in een beheersverordening, dit omdat besluitvorming t.a.v. het laten vervallen van de actualisatieverplichting op dat moment nog niet was genomen. Gelijktijdig met de jaarrekening is het jaarverslag uitvoering Wro-taken aan de raad aangeboden en aan GS gestuurd. Resultaat: **MATIG**

Toezicht en handhaving

2. Voor 1 januari is het jaarlijkse programma voor toezicht en handhaving in het kader van de Wro aan de raad aangeboden en aan GS gestuurd. Resultaat: **GOED**
3. Gelijktijdig met de jaarrekening is het jaarverslag toezicht en handhaving in het kader van de Wro aan de raad aangeboden en aan GS gestuurd. Resultaat: **GOED**

Monumenten en Archeologie

Goed

Zijn de bestemmingsplannen of is de beheersverordening voor het hele gemeentelijke grondgebied Maltaproof en zijn alle rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten opgenomen in een bestemmingsplan of beheersverordening?

1. De vastgestelde of in procedure zijnde bestemmingsplannen zijn voor het hele gemeentelijke grondgebied Maltaproof en alle rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten zijn erin opgenomen. Resultaat: **GOED**

Heeft de gemeente voor de gebouwde rijksmonumenten en monumentencommissie die voldoet aan artikel 15 van de Monumentenwet?

2. Een ingestelde monumentencommissie die voldoet aan artikel 15 Monumentenwet. Resultaat: **GOED**

Houdt het college voor de gebouwde rijksmonumenten een openbaar register bij van verleende omgevingsvergunningen (als bedoeld in artikel 20 Monumentenwet)?

3. Er is een openbaar en compleet register en er wordt voldaan aan de termijnen waarbinnen verleende vergunningen in het register moeten zijn opgenomen. Resultaat: **GOED**

Wordt in alle wettelijke verplichte gevallen voor gebouwde rijksmonumenten advies gevraagd aan de monumentencommissie?

4. In alle gevallen is advies gevraagd aan de monumentencommissie. Resultaat: **GOED**

Hebben er het afgelopen jaar incidenten in uw gemeente plaatsgevonden? Zo nee, dan is deze vraag niet van toepassing.

5. Er hebben zich geen incidenten voorgedaan. Resultaat: **GOED**

Archief

De Archiefwet 1995 bepaalt in artikel 30 lid 1 dat het college van B&W zorgdraagt voor de archiefbescheiden van de gemeente. Zorg(dragen) betekent binnen het wettelijk kader de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de naleving van de bepalingen die in de archiefwetgeving ten aanzien van het vormen en beheren van archiefbescheiden zijn gesteld. In de Archiefverordening van de gemeente Bedum 1996 is vastgelegd dat het college tenminste eenmaal per twee jaar verslag doet aan de gemeenteraad over de uitvoering van deze zorgplicht.

Onder ‘archiefbescheiden’ wordt in de Archiefwet 1995 verstaan: ‘bescheiden, ongeacht hun vorm, door [...] overheidsorganen ontvangen of opgemaakt en naar hun aard bestemd daaronder te berusten’. Een archiefstuk (enkelvoud van archiefbescheiden) is niets anders dan procesgebonden informatie die een organisatie vormt en hergebruikt bij het uitvoeren van haar taken, waarbij het geen verschil maakt of deze informatie in papieren of digitale vorm voorkomt. Het is voor een overheidsorgaan als een gemeente zaak om de vraag te beantwoorden of de waarde en het belang van de gegenereerde informatie – in dit verband in de context van het uitvoeren van een gemeentelijke taak – zodanig is dat de gemeente de informatie moet vastleggen en bewaren, en zo ja: hoe dan en voor hoe lang?

Met de inwerkingtreding van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wet rgt) per 1 oktober 2012 is de horizontale verantwoording van het college van B&W aan de gemeenteraad inzake bovengenoemde zorgplicht nog eens herbevestigd en geaccentueerd. Door de Wet revitalisering generiek toezicht is het verticale archieftoezicht vanuit de provincie meer op afstand komen te staan en dient het horizontale archieftoezicht binnen de gemeente te worden versterkt. De verantwoording van het college aan de raad vindt nu voor de zesde keer in de huidige vorm plaats.

Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) gemeentelijke archiefketen

Ter ondersteuning van de verantwoordingsplicht van het college van B&W en gelet op de wijzigingen in het (archief)toezicht, heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een instrumentarium ontwikkeld, de zogeheten Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) gemeentelijke archiefketen. Het instrumentarium – in feite een vragenlijst over de kritieke punten van het informatie- en archiefbeheer – kan niet alleen worden gebruikt bij de verantwoording van het college aan de gemeenteraad, maar ook ten behoeve van de verantwoording van de gemeente aan de externe toezichthouder (de provincie) en de burger.

De tien hoofdvragen van de Kritische Prestatie Indicatoren gemeentelijke archiefketen (hierna: Vragenlijst Archief-KPI's) zijn niet vrijblijvend, maar verplicht. Zij zijn afgeleid van de voor gemeenten geldende artikelen in de Archiefwet, het Archiefbesluit en/of de Archiefregeling. Door het invullen van genoemde vragenlijst kan worden bepaald of de gemeente voldoet aan de archiefwettelijke eisen, en wanneer niet, of er in zo'n geval dan sprake is van taakverwaarlozing. In het geval van taakverwaarlozing zonder adequaat verbeterplan kan de provinciale toezichthouder alsnog ingrijpen.

Cruciale thema's en (interne) beoordeling

Op basis van een risicoanalyse heeft Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen in het verleden vier cruciale thema's gekozen als focus voor het (verticale) toezicht. Wanneer aan ieder van deze vier thema's werd voldaan, beoordeelde de provincie de gemeente als 'goed'. Als aan tenminste één van de vier niet werd voldaan, was er sprake van taakverwaarlozing en was de beoordeling 'slecht'. Wanneer dit laatste tot aantoonbaar lage risico's leidde en/of vergezeld ging van een adequaat verbeterplan, werd als beoordeling 'matig' aangehouden. Bij de kwalificatie 'slecht' traden de landelijke beleidskaders voor indeplaatsstelling en schorsing/vernietiging in werking, welke uiteindelijk tot ingrijpen van de provincie konden leiden.

Sinds mei 2017 is er sprake van een vernieuwd interbestuurlijk toezicht en wordt er door de provincie in het tempo van de gemeentelijke herindelingen toegewerkt naar maatwerktoezicht per (toekomstige) gemeente. Daarnaast is de verplichting voor de gemeente om halfjaarlijks te rapporteren over de taakuitvoering in een hoofdstuk 'IBT' in jaarrekening en begroting komen te vervallen, evenals de zelfevaluatie in termen van 'goed', 'matig' en 'slecht'. De beoordeling door de provincie is ook niet langer in genoemde termen verrat, in plaats daarvan geeft de provincie – op basis van informatie die volgens de wet en volgens afspraken door de gemeente naar de provincie moet worden gestuurd – een inhoudelijk, beschrijvende reactie op de aangeleverde informatie. Aangezien er bij de gemeente Bedum begin 2018 nog geen sprake is van maatwerktoezicht vanuit de provincie en de zelfevaluatie in termen van 'goed', 'matig' en 'slecht' wel goed laat zien waar nog ruimte voor verbetering is, is er voor gekozen om de interne beoordeling toch middels genoemde termen vorm te geven.

Het verslag van de verantwoording en interne beoordeling vormt, als bewijs van de interne beheersing, de belangrijkste informatiebron voor het provinciale toezicht. Afgesproken is dat voor een juiste interpretatie ook de onderliggende, ingevulde Vragenlijst Archief-KPI's voor de provincie beschikbaar komt. De concept-inhoudelijk, beschrijvende reactie (door de provincie) van de interne beheersing van de vier thema's wordt vervolgens ambtelijk aan de gemeente voorgelegd, zodat eventuele misverstanden of onvolkomenheden kunnen worden weggenomen. Daarna stelt de provincie de inhoudelijk, beschrijvende reactie officieel vast.

Hieronder zal op basis van de ingevulde Vragenlijst Archief-KPI's worden aangegeven hoe de gemeente Bedum zichzelf beoordeelt voor wat betreft het voldoen aan de archiefwettelijke eisen (zowel op het niveau van een thema als van een indicator). Overeenkomstig de indeling van de provincie zullen de KPI's telkens binnen een thema (of thema's) worden geplaatst. De beoordeling als zodanig kan niet los worden gezien van de voorgestelde verbetermaatregelen.

De ingevulde Vragenlijst Archief-KPI's, de toelichting daarop en de verbetermaatregelen zullen nog voor uw raad ter inzage worden gelegd.

MATIG

THEMA 1 – Het beheer van zowel analoge als digitale overheidsinformatie voldoet aan toetsbare eisen van een toe te passen kwaliteitssysteem.

MATIG

KPI 1: Lokale regelingen - Voldoen de gemeentelijke regelingen aan de wettelijke eisen?

MATIG

KPI 2: Interne kwaliteitszorg en toezicht - Werkt de gemeente structureel aan de kwaliteit(sverbetering) van haar informatiehuishouding?

MATIG

KPI 9: Rampen, calamiteiten en veiligheid - Heeft de gemeente plannen voor het behoud van de (te bewaren) archiefbescheiden bij bijzondere omstandigheden?

MATIG (HOEWEL GEEN SPRAKE VAN TAAKVERWAARLOZING)

KPI 10: Middelen en mensen - Kan de gemeente beredeneerd aangeven, gelet op haar wettelijke taken voor de archiefzorg en het archiefbeheer, hoeveel middelen en mensen zij hiervoor ter beschikking stelt alsmede hun kwaliteitsniveau?

MATIG (HOEWEL GEEN SPRAKE VAN TAAKVERWAARLOZING)

THEMA 2 – Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt in goede, geordende en toegankelijke staat gebracht.

MATIG

KPI 3: Ordening, authenticiteit, context, toegankelijkheid en duurzaamheid archiefbescheiden - Geschiedt de ordening planmatig, waarborgen het systeem en de materialen de authenticiteit, context, toegankelijkheid en de duurzaamheid van de archiefbescheiden?

MATIG

KPI 4: Digitale archiefbescheiden in het bijzonder - Werkt de gemeente inzake digitale archiefbescheiden systematisch aan digitaal informatiebeheer en voldoet ze aan de specifieke wettelijke voorschriften?

MATIG

THEMA 3 – Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt tijdig vernietigd dan wel overgebracht, openbaar gemaakt en beschikbaar gesteld.

MATIG

KPI 5: Vernietiging, vervanging en vervreemding van archiefbescheiden - Weegt de gemeente zorgvuldig af wanneer het bezit van bescheiden niet meer van belang is voor bedrijfsvoering, democratische controle en cultuurhistorie?

MATIG

KPI 6: Overbrenging van archiefbescheiden naar de archiefbewaarplaats - Brengt de gemeente het principe van de Archiefwet 'te bewaren archiefbescheiden na 20 jaar overbrengen, tenzij met redenen omkleed' correct in de praktijk?

GOED

KPI 8: Terbeschikkingstelling van naar de archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden - Voldoet de gemeente in de praktijk aan de openbaarheidseisen van de Archiefwet?

GOED

THEMA 4 – Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt duurzaam beheerd en is geplaatst in daartoe geëigende omgevingen.

MATIG

KPI 3: Ordening, authenticiteit, context, toegankelijkheid en duurzaamheid archiefbescheiden - Geschiedt de ordening planmatig, waarborgen het systeem en de materialen de authenticiteit, context, toegankelijkheid en de duurzaamheid van de archiefbescheiden?

MATIG

KPI 7: Archiefbewaarplaatsen, archiefruimten en e-depots - Zijn de fysieke en digitale bewaaromstandigheden op orde?

GOED/MATIG

Huisvesting statushouders

Alle gemeenten hebben de wettelijke taak om vergunninghouders te huisvesten. Door het rijk wordt elk half jaar een taakstelling opgelegd voor het aantal te huisvesten vergunninghouders. Doordat veel gemeenten hierin regelmatig een achterstand hadden, is op 1 oktober 2012 een nieuwe toewijzingsprocedure geïntroduceerd. Vanaf deze datum krijgt een gemeente van het COA te horen welke vergunninghouder of welk gezin een huis moet krijgen. De gemeente doet vervolgens een passend aanbod, begeleidt de verhuizing in een termijn van 12 weken en start met het organiseren van uitkering, onderwijs en inburgering. Op 10 november 2015 is het gewijzigde Beleidskader toezicht huisvesting vergunninghouders door de provincie vastgesteld. In het kort houdt dit in dat wanneer de taakstelling niet wordt gehaald, dat het college in de gelegenheid wordt gesteld om de taakstelling binnen een redelijke termijn alsnog te realiseren.

Goed

Door de vluchtelingenproblematiek is er in 2015 en 2016 sprake geweest van een aanzienlijk hogere taakstelling voor statushouders. Het ging om respectievelijk 19 en 28 te huisvesten statushouders. Voor 2017 is de taakstelling teruggebracht naar 15, hetgeen het gevolg is van de gesloten vluchtelingendeal met Turkije. Ook in 2017 kwamen de meeste te huisvesten statushouders nog steeds uit de landen Syrië en Eritrea.

Voor 2017 geldt dat de taakstelling goed is uitgevoerd. Op 1 januari 2017 was er namelijk nog sprake van een achterstand van 5 statushouders, maar is dit per 1 januari 2018 omgebogen naar een voorstand van 4 statushouders. Ook op 1 juli 2017 stond de teller al op een voorstand van 2 statushouders.

Daarnaast kon worden voorkomen dat er voor een eerdere achterstand in 2016 er door de provincie een besluit tot indeplaatsstelling werd genomen. Hierover is ook al eerder gerapporteerd.

Voor 2018 geldt een nagenoeg zelfde taakstelling als voor 2017. Dit is gebaseerd op de taakstelling van 8 statushouders voor de eerste helft van 2018.

Verder wordt er inmiddels uitvoering gegeven aan het collegevoorstel 'regionale taakstelling huisvesting statushouders' van 10 april 2017. Op basis hiervan wordt de taakstelling door 1 medewerker van de BMW gemeenten gedaan, met 1 medewerker als achterwacht.

3.2.10 Controle en Onderzoek

De gemeente Bedum dient in het kader van de rechtmatigheid en de financiële verordeningen ex artikel 212 en 213a jaarlijks diverse onderzoeken uit te voeren. In de paragraaf Controle en Onderzoek wordt aangegeven welke onderzoeken het betreft. Rapportage over de voortgang vindt plaats in de voor- en najaarsrapportage en op hoofdlijnen in de paragraaf Controle en Onderzoek van de programmarekening.

De onderzoeken zijn te onderscheiden in 3 soorten:

- Financiële of volledigheidscntroles (art.212/213)
- Rechtmatigheidscntroles (art.212/213)
- Onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid (art.213a)

Financiële of volledigheidscntroles

De financiële- of volledigheidscntroles zijn opgenomen in werkprocessen bij diverse afdelingen. De cntroles zijn periodiek uitgevoerd. Het gaat om de volgende cntroles/activiteiten:

Afdeling Middelen:

- Opbrengst, volledigheid en aansluiting bij de FA van de diverse belastingen
- Jaarlijkse cntrole op de ontwikkeling van de WOZ-waarden
- Opbrengst en volledigheid van de leges
- Opbrengst en volledigheid van de grafrechten
- Cntroles met betrekking tot de administratie (afschrijvingen, inkopen, leningen e.d)
- Aansluiting van de administratie Sociale- en Personeelszaken bij FA
- Aansluiting huurinkomsten sportfaciliteiten bij de FA
- Cntrole correctheid kassaldo

P&O:

- Maandelijkse cntrole op de salarisadministratie (cntrole op mutaties)

Alle betrokken afdelingen/managers:

- Uitvoering cntroles in het kader van opstellen voorjaarsnota
- Uitvoering cntroles in het kader van opstellen najaarsnota

Afdelingshoofden:

- Analyse kredieten
- Financiële stand van zaken programma's checken
- Over te hevelen budgetten van 2017 naar 2018

Rechtmatigheidscntroles

De werkzaamheden van de gemeente worden voor een groot deel bepaald door interne en externe wet- en regelgeving. Voor de rechtmatigheid moet nagegaan worden of de gemeente werkt volgens deze regelgeving. Vanaf 2004 moet de accountant voor de financiële rechtmatigheid constateren, dat de regelgeving in acht is genomen en hierover een verklaring afleggen.

De financiële rechtmatigheid beperkt zich tot de regelgeving, waaruit financiële verplichtingen voortvloeien of waarbij de gemeente bij het niet naleven meer dan normale risico's loopt.

De gemeente is gebaat bij een organisatie, die de regelgeving serieus neemt en ernaar handelt. De toets wordt gedaan met behulp van een samengesteld normen- en toetsingskader, waarin de interne (eigen: zoals verordeningen, besluiten en instructies) en externe regelgeving (wetgeving, maatregelen van bestuur, verordeningen van andere overheidslichamen) is opgenomen, vastgelegd in een cntroleprotocol.

Het inbedden van de rechtmatigheidscntroles heeft onze voortdurende aandacht, dit met als doel dat de cntroles standaard en periodiek worden uitgevoerd.

De interne cntrole, gericht op de beheersing en de naleving van de regels en procedures, is uitgevoerd door de medewerker Interne Cntrole. In samenwerking met de accountant is het cntroleplan voor 2017 opgesteld en vastgesteld door het college op 14 november 2017. De volgende processen, verdeeld naar risicokwalificatie, zijn opgenomen in het cntroleplan en beoordeeld:

Risicokwalificatie hoog:

- Inkoop/betalings en Aanbestedingen
- Grondexploitatie inkopen en verkopen
- Personeelskosten
- Verstrekte subsidies
- Uitvoering WMO
- Uitvoering Jeugdwet

Risicokwalificatie midden:

- Treasury (liquiditeitenbeheer en geldstromen)
- Leges Omgevingsvergunningen
- Leerlingenvervoer
- Verhuur (o.a. van sportaccommodaties)

Risicokwalificatie laag:

- Belastingen en heffingen
- Huisvesting onderwijs
- Baten secretarieleges
- Baten begraafplaatsrechten

Doelmatigheid en doeltreffendheidscontroles (213a onderzoek)

Dat de gemeente controles op de doelmatigheid en doeltreffendheid moet uitvoeren is vastgelegd in de “verordening voor periodiek onderzoek door het college naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur van de gemeente Bedum”, de zogenaamde financiële verordening ex artikel 213a Gemeentewet.

Een herziene verordening 213a is in de raadsvergadering van december 2007 vastgesteld. Jaarlijks onderzoekt het college de doelmatigheid van (onderdelen van) organisatie-eenheden van de gemeente en de uitvoering van taken door de gemeente. Het college toetst jaarlijks de doeltreffendheid van maximaal twee (delen van) programma's en paragrafen.

Onder doelmatigheid wordt verstaan:

De mate waarin de gewenste prestaties worden gerealiseerd met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen.

Onder doeltreffendheid wordt verstaan:

De mate waarin de beoogde maatschappelijke effecten van het beleid ook daadwerkelijk worden behaald.

In het controle- en onderzoeksplan 2017 is voorgesteld geen doelmatigheid- en doeltreffendheidscontrole uit te voeren. Het controle- en onderzoeksplan is op 14 november 2017 vastgesteld door het college.

3.2.11 Sociaal Domein BMW E

Inleiding

De paragraaf Sociaal Domein BMW E maakt voor het eerst deel uit van de gemeentelijke jaarrekening. De paragraaf is voor het eerst opgenomen in de begroting 2017. Deze paragraaf beschrijft de ontwikkelingen en de doelstellingen aangaande het sociaal domein dat per 1 januari 2015 aan de gemeenten is overgedragen. De decentralisaties zijn voor de gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmund aanleiding geweest indringend samen te werken op het gebied van het sociaal domein.

Deze paragraaf is in reikwijdte in beginsel beperkt tot de taken die met de overheveling van verantwoordelijkheid en budget gepaard gaan. Het gaat dan om de Wmo 2015, de Jeugdwet en de Participatiewet, incl. BUIG. Dat maakt het onderling vergelijken tussen de BMW E-gemeenten mogelijk. Tevens blijft inzichtelijk in hoeverre budgetneutraliteit gerealiseerd wordt ten aanzien van de overgehevelde taken.

Het sociaal domein omvat overigens meer dan de drie decentralisaties. Denk hierbij o.a. aan:

- Wmo oud (hulpmiddelen, Hulp bij het huishouden, vervoersvoorzieningen etc.)
- Basisondersteuning
- Ouderenbeleid
- Publieke gezondheid (Bijdrage aan GR PG&Z / GGD)
- Statushouders / opvang asielzoekers AZC
- Publiek vervoer (regiotaxi)
- OGGZ

Deze taakvelden zijn terug te vinden in de onderscheidende programma's van de programmabegroting.

Visie op het sociaal domein

In 2014 zijn in BMW E de visie en uitgangspunten op het sociaal domein vastgesteld.

Onze maatschappelijke ambitie, het wenkend perspectief is dat zoveel mogelijk inwoners actief participeren. Ieder naar vermogen en op een manier die bij hen past - als vrijwilliger, ouder, buren, mantelzorger of professional. Mensen zijn actief op scholen, in de buurt, kerk of werkplaats of bij een vereniging of sportclub. Daarbij handelen wij in ons doen en laten vanuit de volgende waarden:

- *Gemeenschapszin*: Wij hechten eraan dat mensen omzien naar elkaar;
- *Participatie*: Wij vinden het van belang dat inwoners deelnemen aan het sociale leven;
- *Samenwerking*: Wij werken samen (met inwoners, instellingen, bedrijven) vanuit een gezamenlijke maatschappelijke verantwoordelijkheid;
- *Vertrouwen*: Wij luisteren naar inwoners en geven ruimte aan professioneel handelen;
- *Gelijkwaardigheid*: Maatschappelijke instellingen zien wij als gelijkwaardige samenwerkingspartners;
- *Verantwoordelijkheid*: Wij vinden dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie over hun eigen leven moeten voeren;
- *Toegankelijkheid*: De toegang tot hulp is laagdrempelig en daarmee voor iedereen vrij toegankelijk;
- *Keuzevrijheid*: Inwoners kunnen kiezen voor hulp die bij hun situatie past.

Deze visie is vertaald naar een aantal uitgangspunten in het sociaal domein van de BMW E-gemeenten die als fundament dienen voor de transformatie. In het kort samengevat :

- Zelfredzame inwoners, ingebed in sociale omgeving
- Integrale ondersteuning door (maatschappelijke) instellingen, aanvullend op eigen kracht, door middel van het bieden van maatwerk in samenspraak met de burger en zijn/haar netwerk, dichtbij de leefomgeving van de burger.
- De BMW E-gemeenten voeren regie vanuit de wettelijke kaders, in partnerschap met de betrokken instellingen en burgers.

Integrale aanpak

Integrale dienstverlening

De BMW-gemeenten werken sinds een aantal jaren samen bij de vormgeving van het sociaal domein, georganiseerd per decentralisatie (WMO, Jeugd en Participatie). Dit gebeurt op basis van de 'Visie 3D BMW' uit 2014 en de in januari 2017 vastgestelde 'Kadernota, werken in Integrale teams in BMW'. In 2016 en 2017 is op kleine schaal en in kleine teams ervaring opgedaan met integraal werken binnen de drie domeinen Wmo, Jeugd en Participatie. In deze pilotteams waarin ook ketenpartners vertegenwoordigd zijn, worden complexe casussen besproken en integraal opgepakt.

De ervaring met de pilotteams wordt gebruikt als basis voor de doorontwikkeling van het de integrale dienstverlening. Hierbij worden de principes van "De Nieuwe Route" gehanteerd. De nieuwe route gaat over de weg die naar ondersteuning en zorg leidt. Daarin behoudt de inwoner de regie en bepalen de professionals dus niet langer alleen en is er een nieuwe kijk op het sociale netwerk/de omgeving. Het is een nieuwe route die leidt tot een gedragen plan van allemaal.

Inkoop

Jeugdhulp

Voor wat betreft de inkoop speelden er in 2017 twee ontwikkelingen. Allereerst heeft de RIGG gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in een aanvulling op de aanbesteding hoogstnoodzakelijke wijzigingen in de aanbestede producten door te voeren. Het doel van deze aanvulling op de aanbesteding was:

- het verbeteren van de in 2016 aanbestede producten;
- het aanvullen van ontbrekende producten in het jeugdhulplandschap;
- binnen de budgettaire ruimte van 2017 in te kopen;
- vermindering van de (administratieve) lasten door alleen hoogstnoodzakelijke wijzigingen in producten door te voeren.

Het betrof geen nieuwe aanbesteding maar een aanvulling op de aanbesteding van de jeugdhulp 2016/2017, waarbij er zowel voordelen voor de gemeenten als voor de jeugdhulpaanbieders behaald worden.

De tweede ontwikkeling betrof wel een nieuwe aanbesteding, voor de periode vanaf 2018. In 2017 is daarom gestart met de procedure om de jeugdhulp vanaf 2018 in te kopen. Dit is gebeurd via de methode 'Open House'. Kenmerkend aan deze inkoopmethode dat in principe elke aanbieder wordt toegelaten, mits de aanbieder aan alle kwaliteitseisen voldoet. Een belangrijk gevolg van de nieuwe werkwijze is dat inwoners zelf moeten aangeven van welke aanbieder ze de jeugdhulp willen ontvangen.

Ontwikkelingen per domein

Jeugdhulpverlening

Naast het inkopen van jeugdhulp voor de komende jaren (zie hierboven) is via de RIGG in 2017 ook inhoudelijk aan de transformatie gewerkt. Zo is er een uitvoeringsplan opgesteld dat gemeenschappelijke kwaliteitseisen beschrijft, waar alle Groninger gemeenten zich aan hebben gecommitteerd. Het uitvoeringsplan gaat op hoofdlijnen in op de onderwerpen veiligheid, casusregie, toeleiding naar jeugdhulp en de sturing op kwaliteit. Het uitvoeringsplan is als uitgangspunt genomen voor het maken van een verdere professionaliseringsslag van ons CJG (zie hieronder). Daarnaast is er een werkproces vastgesteld hoe om te gaan met jeugdhulpverzoeken door andere wettelijke verwijzers zoals huisarts en medisch specialisten.

In 2017 is besloten om de financiële solidariteit tussen Groninger gemeenten vanaf 2018 grotendeels los te laten. Inhoudelijk blijven de Groninger gemeenten wel solidair. Gemeenten hebben aangegeven voort te willen bouwen op wat in het Groninger Functioneel Model is afgesproken. Onderdelen van het Groninger Functioneel Model zijn o.a. het versterken van eigen kracht, het versterken van het lokale veld en het transformeren van de intensieve hulp.

In 2017 is het groeiscenario voor het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) geïmplementeerd. Bij het CJG hebben jongeren toegang tot preventieve ondersteuning, lichte ondersteuning en intensieve ondersteuning. In 2017 signaleerde het CJG een toename van het aantal meldingen. Dit kwam niet alleen doordat het aantal jongeren met hulpvragen stijgt, maar ook doordat ouders, scholen en zorginstellingen eerder problemen signaleren.

Het afgelopen jaar stond in het teken van het maken van een kwalitatieve professionaliseringsslag, met als doel de transformatiedoelstellingen te realiseren. CJG medewerkers hebben verschillende trainingen gevolgd, waaronder het werken via de richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp. Ook zijn de contacten met huisartsen en het onderwijs in 2017 geïntensiveerd. Bij vier huisartsenpraktijken in de BMW regio zijn Ondersteuners Jeugd en Gezin (OJG'ers) aangesteld. Deze OJG'ers werken in de huisartsenpraktijken, en staan in nauwe verbinding met het CJG. In het onderwijs is onder andere het traject Taskforce Thuiszitters gestart. Deze overlegtafel heeft tot doel om het aantal thuiszitters in onze regio terug te dringen (of te voorkomen dat leerlingen uitvallen op school). Aan deze overlegtafel nemen verschillende partijen uit onderwijs en gemeente/ CJG deel. Vaak gaat het hier om complexe zaken waarbij zowel problemen thuis als op school spelen.

Wmo Basisondersteuning

Beweegruimte in de basisondersteuning

Naast de noodzakelijke aandacht voor de uitvoering, wilden we in 2017 stevig inzetten op onze transformatieopgave. We hebben een intensief inkooptraject doorlopen voor de basisondersteuning. Mensenwerk Hogeland (Tinten Welzijnsgroep) heeft de aanbesteding gewonnen en voert vanaf 2018 de basisondersteuning in de BMW-regio uit. Het gaat dan om de diensten maatschappelijk werk en welzijnswerk, cliëntenondersteuning en het jongerenwerk. Mensenwerk Hogeland biedt deze ondersteuning integraal aan onder de noemer van Sociaal werk.

Preventie, voorliggende ondersteuning

In 2017 wilden we ons richten op de vraag hoe preventie en voorliggende ondersteuning georganiseerd kunnen worden. Onze pijlerpartners hebben hier vanuit het Ommelander samenwerkingsmodel een belangrijke rol in. De samenwerking tussen gemeenten en deze pijlerpartners is in 2017 verbeterd. De gesprekken met de drie pijlerpartners over de transformatie zijn geïntensiveerd. Gezamenlijk zijn speerpunten voor ontwikkeling benoemd. Deze zijn uitgewerkt in een jaarplan 2017. De doelen die de pijlerpartners zich voor 2017 hadden gesteld, zijn ten dele behaald. Uitvoerders geven aan dat zij de toegevoegde waarde van de pijlerpartners lang niet altijd zien. Een ander knelpunt is dat de pijlerpartners geen doorzettingsmacht hebben. Het pijlerpartnerschap is in ontwikkeling en moet doorontwikkeld worden. Hiervoor moeten we blijven investeren in de samenwerking tussen pijlerpartners, uitvoerders, consultants en beleidsmedewerkers. Transformeren (waaronder het ontwikkelen van algemene voorzieningen) blijft een punt van discussie met uitvoerders. Een aantal uitvoerders blijft leunen op initiatieven van de pijlerpartners en gemeenten als het gaat om het ontwikkelen van ideeën en neemt geen eigen initiatief.

Ondersteunen van mantelzorgers

In 2017 is uitvoering gegeven aan het actieplan ‘Hoe helpen wij u te helpen?’. De steunpunten mantelzorg hebben, naast hun reguliere werkzaamheden, rondom de Dag van de Mantelzorger activiteiten georganiseerd voor de mantelzorgers. Zij konden zelf kiezen aan welke activiteit in één van de vier gemeenten ze wilden meedoen. Ook hebben mantelzorgers die dit wilden, net als vorig jaar weer een cadeaubon ontvangen. We hebben deze vorm van waardering eerst geëvalueerd door mantelzorgers zelf te vragen of ze dit een goede manier van waarderen vinden. Dit bleek bij het overgrote deel van de gevraagde mantelzorgers het geval. We hebben structureel aandacht voor communicatie rondom mantelzorg; in de zorgkrant 2017 is uitgebreid aandacht geweest voor mantelzorg. Bij het maken van afspraken over de collectieve zorgverzekering is rekening gehouden met mantelzorgers (cursussen in het aanvullend pakket). Tot slot hebben we de regels voor kortdurend verblijf aangepast, waardoor mantelzorgers nu langer aaneengesloten kunnen worden ontlast waardoor ze bijvoorbeeld even op vakantie kunnen.

Ondersteuning van vrijwilligers

In de vier gemeenten zijn de steunpunten vrijwilligerswerk actief. Het steunpunt in Bedum houdt met het opheffen van Stichting Welzijn Bedum met ingang van 1 januari 2018 op te bestaan. We hebben hiervoor een tijdelijke oplossing gevonden. Het vrijwilligerssteunpunt voor Winsum en De Marne gaat de taken voor Bedum voor het jaar 2018 op zich nemen.

In 2017 is ook een begin gemaakt met een beleidsnotitie vrijwilligersondersteuning. Deze notitie wordt in 2018 afgerond.

Eigen risico

In 2017 hebben we de regeling Compensatie Eigen Risico uitgevoerd zoals die in 2016 was opgesteld. Inwoners met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm kunnen een compensatie krijgen voor het Eigen Risico op grond van de zorgverzekeringswet. Dit wordt gefaseerd uitgevoerd. In het eerste jaar bedraagt de vergoeding 50% van het Eigen Risico, in het tweede jaar 75% en in het derde jaar wordt 100% van het Eigen Risico vergoed. Deze regeling is eind 2017 geëvalueerd. Gebleken is dat er minder gebruik is gemaakt van de regeling dan was begroot. Voor de uitvoering bleek de regeling lastig uitvoerbaar door het tragsgewijze

model. Op basis daarvan wordt nu gewerkt aan een voorstel hoe de regeling nog verder aan te passen is zodat de doelgroep maximaal en structureel ondersteund wordt. Financieel moet dit voorstel nog nader worden uitgewerkt door het college.

Maatwerkvoorzieningen

Hulp in het huishouden

Eind 2017 liepen de convenanten met onze aanbieders van Huishoudelijk Ondersteuning af. In aanloop naar de nieuwe inkoop van deze vorm van ondersteuning is in overleg met aanbieders gewerkt aan de nieuwe convenanten voor 2018 en verder. Deze zijn eind 2017 afgesloten en gaan in per 1 januari 2018. In 2017 is uitvoering gegeven aan de wijzigingen in uitvoering als gevolg van de uitspraken van de CRvB op het gebied van de HO.

Begeleiding en dagbesteding

In 2017 hebben de colleges besloten om de bestaande overeenkomsten van het Ommelander Samenwerkingsmodel met één jaar te verlengen. De bestaande uitvoerdersovereenkomsten met de aanbieders Wmo Begeleiding (Zorg in Natura) en de overeenkomsten met Pijlerpartners zijn hiermee tot 1 januari 2019 verlengd. Ook is de overeenkomst met de gemeente Oldambt voor contract- en leveranciersmanagement voor de duur van 1 jaar verlengd.

Beschermd wonen

In november 2017 is het Gezamenlijk plan Groninger gemeenten Van Beschermd Wonen en Opvang naar wonen met begeleiding op maat: op weg naar 2020 opgeleverd. De centrumgemeente Groningen heeft in afstemming met de regio BMWE de taken rond de toegang tot beschermd wonen en opvang uitgevoerd.

Participatie

In 2016 is de gewijzigde uitvoeringsorganisatie GR Participatie Noord Groningen (Werkplein Ability) tot stand gekomen. Vanuit de drie sporen, het WSW/beschut werk en het minimabeleid is er zorg voor mensen die gebruik maken van de geboden voorzieningen. Het beleid is gericht op het leiden naar werk. Daar waar dit niet kan is het beleid er op gericht om inwoners op een andere wijze te laten participeren in de samenleving. Inwoners met een minimuminkomen worden gestimuleerd om gebruik te maken van de beschikbare regelingen. Belangrijk is verder dat financiële problemen bij inwoners zo vroeg mogelijk worden aangepakt, teneinde problematische schulden te voorkomen. Op grond van het beleidsplan Integrale schuldhulpverlening is veel aandacht voor preventie van schulden. Hiervoor is een voorlichting over budgettering opgesteld door de VKB en de GKB gezamenlijk. Alle nieuwe bijstandsgerechtigden krijgen deze voorlichting aangeboden. In 2017 zijn de minimaregelingen geëvalueerd en herzien. Er is een nieuwe nota Mee doen! 2017-2019 vastgesteld door de vier colleges. De vier raden hebben hier input voor geleverd. Kinderen hebben in deze nota nog meer aandacht gekregen. Er is geld voor een kinderfeestje, zwemles, schoolspullen, computers en goede ideeën voor kinderen. Daarnaast is er budget om jongeren met schulden te helpen.

Strategisch beleidskader

Tot en met 2018 loopt het huidige Strategische beleidskader Werk en Inkomen. Jaarlijks wordt door de raden het strategisch beleidskader bijgesteld. De 11 gestelde kaders bevinden zich binnen de maatschappelijke, financiële en de organisatorische opgaven. De organisatie rapporteert per kwartaal aan de colleges en de raden. Daarnaast kunnen de raden hun gevoelens meegeven over de jaarrekening en de begroting. In 2017 heeft de behandeling van alle stukken tot veel discussie geleid. De belangrijkste reden hiervoor is het oplopende tekort door het teruglopen van de rijkssubsidies. Eind 2017 hebben de raden daarom gevraagd om een nadere analyse van het Strategisch beleidskader Werk en Inkomen. Begin mei zal hiervoor een raadsbijeenkomst worden georganiseerd. De nadere analyse zal in 2018 aan de raden worden voorgelegd.

De overheidswerkgevers hebben met de minister van BZK afgesproken samen 25.000 banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Het gestelde doel is om in 2018 een aantal van 6 banen te hebben gerealiseerd binnen de gemeentelijke organisaties van de BMWE gemeenten. In 2017 zijn er 10 afspraakbanen gerealiseerd. Een medewerker is aan de slag gegaan bij de gemeente Eemsmond, 8 mensen zijn in een afspraakbaan geplaatst bij Werkplein Ability, Industrie en Diensten en 1 persoon is aan het werk gegaan bij het Werkplein in Winsum.

Vanuit de G11 aardbevingsgemeenten wordt ingezet op meer werk voor onze inwoners. Veel inwoners zijn laag en middelbaar geschoold. Voor inwoners met deze opleidingen is te weinig werk. Door het inzetten van beleid dat gericht is op werk, wordt door middel van SROI bij grote projecten van de gemeenten gekeken hoeveel mensen uit de kaartenbakken naar werk kunnen worden geleid.

Daarnaast levert de aantrekkende economie, de grote vraag in bouw en techniek en de naar beneden bijgestelde eisen van werkgevers, grotere kansen voor mensen met een uitkering om werk te krijgen. Daarom is in Uithuizen gestart met het project Noorderhuizen, mede ook ter voorbereiding van scholing van werkzoekenden voor het 1000-banenplan. Ultimo 2017 waren 15 deelnemers gelijktijdig bij het project Noorderhuizen aan de slag.

Vangnet/BUIG

Bij het opstellen van de begrotingen van de vier gemeenten wordt jaarlijks bekeken welke uitgaven verwacht worden voor de uitkeringen op grond van de Participatiewet. Deze uitgaven zijn de afgelopen jaren flink uit de pas gelopen met het beschikbare budget van het rijk (BUIG).

Over de jaren 2015 en 2016 zijn aanvragen voor een Vangnetuitkering ingediend voor de gemeenten Bedum, Winsum en De Marne. Beide jaren bleek alleen Eemsmond als enige voldoende budget te hebben ontvangen. De vangnetuitkeringen over het jaar 2015 en 2016 zijn inmiddels allemaal ontvangen.

In een tussentijdse rapportage is aangekondigd dat de verwachting bestond dat ook in het jaar 2017 een tekort zou gaan ontstaan op het BUIG-budget. De nadere analyse per gemeente van dit tekort is het derde kwartaal opgesteld en is in het vierde kwartaal aan de raden voorgelegd (Analyse tekort inkomensdeel en verbeterplan 2017 inkomensanalyse). Uiteindelijk vallen de tekorten van de vier gemeenten ten opzichte van de opgestelde analyse mee. De verwachte stijging in het aantal uitkeringsgerechtigden bleef uit. Desondanks hebben alle vier BMW-gemeenten een dermate hoog te kort waardoor ze in aanmerking komen om de aanvullende uitkering aan te vragen. Deze aanvragen dienen uiterlijk 15 augustus 2018 ingediend te zijn bij de toetsingscommissie.

In onderstaande tabel wordt een vergelijking gemaakt tussen de in het najaar opgestelde analyse (prognose) en de voorlopige cijfers 2017 welke ontleend zijn aan de cijfers die in het kader van de Beeld van de Uitvoering op 8 februari 2018 zijn aangeleverd aan het ministerie.

Bedum

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	2.449.000	2.408.317	-40.683
(Voorlopig) BUIG-budget *	1.826.601	1.844.250	17.649
Tekort inkomensdeel *	-622.399	-564.067	58.332
Vangnetuitkering *	335.650	274.503	-61.147
Tekort na aftrek vangnetuitkering *	-286.749	-289.564	-2.815

De Marne

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	4.073.000	3.953.400	-119.600
(Voorlopig) BUIG-budget	3.458.284	3.491.698	33.414
Tekort inkomensdeel	-614.716	-461.702	153.014
Vangnetuitkering	312.116	156.178	-155.938
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-302.600	-305.524	-2.924

Winsum

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	4.241.000	4.077.327	-163.673
(Voorlopig) BUIG-budget	3.647.492	3.682.734	35.242
Tekort inkomensdeel	-593.508	-394.593	198.915
Vangnetuitkering	274.352	105.228	-169.124
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-319.156	-289.365	29.791

Eemsmond

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	6.475.000	6.354.405	-120.595
(Voorlopig) BUIG-budget	5.806.203	5.861.881	55.678
Tekort inkomensdeel	-668.797	-492.524	176.273
Vangnetuitkering	189.243	99.715	-89.528
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-479.554	-392.809	86.745

BMWE

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	17.238.000	16.793.449	-444.551
(Voorlopig) BUIG-budget	14.738.580	14.880.563	141.983
Tekort inkomensdeel	-2.499.420	-1.912.886	586.534
Vangnetuitkering	1.111.361	635.624	-475.737
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-1.388.059	-1.277.262	110.797

*) in de inkomensanalyse was abusievelijk een onjuist voorlopig BUIG-budget opgenomen voor Bedum. In deze vergelijking is dit aangepast.

Budgettaire ontwikkelingen Sociaal Domein

In de derde kwartaalrapportage is een financiële prognose afgegeven voor het jaar 2017. Conform het beeld bij andere gemeenten werd er een tekort gepresenteerd bij de Jeugdwet en een overschot bij de decentralisatie Wmo. Per saldo was er een sprake van een tekort € 99.000. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door het verwachte tekort in de Jeugdzorg ad € 1,181 miljoen (Geraamd provinciaal tekort van € 14 miljoen).

Het werkelijke provinciaal tekort over 2017 is uiteindelijk opgelopen tot 23,5 miljoen. Hierdoor is het tekort op decentralisaties voor de BMW-gemeenten in 2017 verder opgelopen. Dit tekort is verwerkt in het rekeningsaldo. Zie de programmarekening voor verdere financiële analyse.

Solidariteit Jeugd

Op het gebied van Jeugdhulpverlening zijn de BMW-gemeenten een provinciale solidariteit aangegaan voor zowel de Zorg in Natura alsook de PGB-uitgaven. In 2017 hebben de gemeenteraden ingestemd met het wijzigen van de solidariteit ingaande 2018.

Over 2017 is het tekort op de jeugdzorg opgelopen naar 23,5 miljoen. Naast de decentralisatiemiddelen hebben de BMW-gemeenten 1,982 miljoen verantwoord aan Jeugdzorg uitgaven. Met deze hogere last was geen rekening gehouden in de begroting. Het tekort over 2017 wordt gedekt vanuit de overschotten van 2015 en 2016.

Uitvoeringsbegroting Sociaal Domein BMW

De uitvoeringsbegroting sociaal domein BMW is in het voorjaar 2017 geactualiseerd en vastgesteld door de gemeenteraden.

De begroting had voor 2017 een omvang van 3,4 miljoen (2,4 structureel en 1,0 miljoen incidenteel. De totale uitgaven voor bedroeg € 3,3 miljoen. De posten van de uitvoeringsbegroting zijn geheel met decentralisatiemiddelen gefinancierd.

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen?

Jeugd

<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen inwoners in het gebruikmaken van hun eigen kracht en het eigen netwerk	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is verankerd in de werkwijze van de uitvoerende partners van het CJG. Wij monitoren dit met het contractbeheer. • Evalueren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Werkwijze is verankerd. • Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang (opgesteld door de RIGG) is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • We de-medicaliseren, ontzorgen en normaliseren zoveel mogelijk vragen en problematiek rondom opgroei en opvoeden	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is verankerd in de werkwijze van de uitvoerende partners van het CJG. Wij monitoren dit met het contractbeheer. Zorgdragen voor de veiligheid van jeugdige en gezin (RIGG project) • Evalueren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Werkwijze is verankerd. • Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • We bieden eerder (jeugd)hulp op maat aan	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkelen van een goede basisondersteuning en toegang tot jeugdhulp (RIGG project) • Inkoop jeugdhulp 2018 • De toegankelijkheid van het CJG verbeteren en bekendheid vergroten. • Evalueren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Basisondersteuning is doorontwikkeld. • Inkoop jeugdhulp is uitgevoerd • Toegankelijkheid CJG is verbeterd • Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • We bieden meer ruimte aan professionals en zorgen voor een vermindering van regeldruk	<ul style="list-style-type: none"> • Evalueren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen voor een optimale samenwerking met huisartsen, voorschoolse voorzieningen en het onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • We monitoren en evalueren van de zorgroutes met het onderwijs. • We ontwikkelen zorgroutes met de huisartsen.	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgroutes onderwijs en huisartsen is uitgevoerd • Het Uitvoeringsplan Professionalisering

	<ul style="list-style-type: none"> • Evalueren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019 	Toegang is uitgevoerd.
--	---	------------------------

Wmo

<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning van vrijwilligers 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling van vrijwilligersbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling vrijwilligersbeleid is doorgeschoven naar 2018
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning van mantelzorgers 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering actieplan Mantelzorgondersteuning 	<ul style="list-style-type: none"> • Actieplan is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> • Zorg en ondersteuning bereikbaar houden/ maken voor financieel kwetsbare inwoners 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling eigen bijdrage en eigen risico 	<ul style="list-style-type: none"> • Gedaan
<ul style="list-style-type: none"> • De cliënt, onze inwoner centraal door beweegruimte te realiseren rondom eigen kracht, zorg en ondersteuning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organiseren van de basisondersteuning met daarin onder andere de cliëntondersteuning, OGGz-coördinatie en laagdrempelige huishoudelijke ondersteuning (LHO) geborgd en beweegruimte rondom eigen kracht, zorg en ondersteuning is geregeld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgevoerd. • Inkooptraject voor 2018 e.v. afgerond
<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding op maat voor mensen met een psychiatrische aandoening en die intensievere ondersteuning nodig hebben in bijvoorbeeld de vorm van beschermd wonen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van een plan van aanpak "Van beschermd wonen naar begeleiding op maat 	<ul style="list-style-type: none"> • Plan voor de toekomst is opgeleverd en begeleiding is via centrumgemeente geleverd.

Participatie

<ul style="list-style-type: none"> • Een goed werkende uitvoeringsorganisatie voor werk inkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> • We gaan in 2017 het strategisch beleidsplan evalueren inzake het jaar 2016. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is uitgevoerd in september 2017 en voorgelegd aan de raden
<ul style="list-style-type: none"> • Meer werk voor onze inwoners 	<ul style="list-style-type: none"> • We komen met aangepaste strategische beleidskader voor 2018 	<ul style="list-style-type: none"> • Begin mei 2018 vindt een raadsbijeenkomst plaats met de raden over de opgaven in het Strategisch beleidskader. Daarna zal een aangepaste nota aan de raden ter besluitvorming worden aangeboden.
<ul style="list-style-type: none"> • Onze inwoners meer laten participeren in de samenleving 	<ul style="list-style-type: none"> • We komen met een nieuw minimabeleid voor de periode 2018-2021. 	<ul style="list-style-type: none"> • De nota Mee Doen! 2017-2019 is in november 2017 door de vier colleges vastgesteld.

Beleidsindicatoren

Bij de invoering van het huidige Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) in 2004 lag de nadruk op het vergroten van de transparantie van het proces van begroting- en verantwoording en het versterken van de positie van raad. Er zijn ruim 10 jaar na invoering van het BBV diverse ontwikkelingen die vragen om vernieuwing van het BBV. In de periode tussen 2014 en 2015 heeft een commissie onder aanvoering van wethouder Stef Depla een advies uitgebracht inzake de vernieuwing BBV. In maart 2016 is het wijzigingsbesluit BBV in de Staatscourant gepubliceerd. Dit heeft tot gevolg dat de gemeente voor het eerst in de begroting 2017 dienen te voldoen aan de wijzigingen in de BBV. Een van de wijzigingen betreft het opnemen van een verplichte set aan beleidsindicatoren. Deze beleidsindicatoren worden door het rijk beschikbaar gesteld via www.waarstaatjegemeente.nl. De beleidsindicatoren inzake de decentralisaties staan hieronder opgenomen.

Onderdeel Taakvelden	Participatie 6.3 Inkomensregelingen 6.4 Begeleide participatie 6.5 Arbeidsparticipatie-instrumenten gericht op toeleiding naar werk						
Inhoud We begeleiden, door sociaal beleid uit te voeren, werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden naar de arbeidsmarkt. Zij kunnen dan zij zelfstandig en zonder hulp van de overheid in hun eigen levensonderhoud voorzien. Voor inwoners die dat niet kunnen, zorgen we voor een financieel vangnet en maatschappelijke ondersteuning. We stimuleren zelfredzaamheid en actief meedoen in onze samenleving. Binnen dit programma valt ook de inburgering van nieuwkomers.							
Beleidsindicatoren							
Naam indicator	Eenheid	Periode	Indicator (download 19 februari 2018)				
			Bedum	de Marne	Winsum	Eemmond	Landelijk
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar *	2016	446,9	589,1	425,3	544	744
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar **	2015	5,05%	5,64%	3,88%	6,88%	6,58%
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking ***	2016	66%	61,8%	64,3%	62,8%	65,8%
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen **	2015	2,24%	2,79%	1,83%	2,33%	1,52%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners ***	2017	26,4	42,9	32	45,3	41,9
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar ***	2017	45,5	77,4	65,1	84,2	27,1

*) bron: LISA (Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen)

**) Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

***) CBS (Centraal Bureau voor de statistiek)

Onderdeel Taakvelden	Jeugdwet en WMO 2015 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie 6.2 Wijkteams 6.6 Maatwerk-voorzieningen (WMO) 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ 6.82 Geëscaleerde zorg 18-						
Inhoud							
Jeugd							
<p>Vanaf 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp, van bescherming tot reclassering en van opvoedingsondersteuning tot geestelijke gezondheidszorg.</p> <p>We willen dat de jeugd mogelijkheden krijgt om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. Jeugdigen moeten gezond en veilig kunnen opgroeien tot zelfstandige en evenwichtige volwassenen. Als ondersteuning, hulp of zorg nodig is, moet deze hulp zo vroeg mogelijk geboden worden, in de lichtste vorm, zo snel mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Wij willen bevorderen dat er vanuit de ouders, de school, de buurt en de samenleving aandacht voor en betrokkenheid bij de (zorg voor) jeugdigen is. Ruimte voor eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van jeugdigen en ouders staan hierbij voorop. Bij ernstige gedrags- of ontwikkelingsproblematiek moet er gespecialiseerde hulp in de buurt van het kind en de ouders zijn.</p>							
Wmo							
<p>Onze maatschappelijke ambitie is dat zoveel mogelijk inwoners actief participeren. Ieder naar vermogen en op een manier die bij hen past – als vrijwilliger, ouder, buren, mantelzorger of professional. Mensen zijn actief op scholen, in de buurt, kerk of werkplaats of bij een vereniging of sportclub. Daarbij handelen we in ons doen en laten vanuit de volgende waarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gemeenschapszin: Wij hechten eraan dat mensen omzien naar elkaar; - Participatie: Wij vinden het van belang dat inwoners deelnemen aan het sociale leven; - Samenwerking: Wij werken samen (met inwoners, instellingen, bedrijven) vanuit een gezamenlijke maatschappelijke verantwoordelijkheid; - Vertrouwen: Wij luisteren naar inwoners en geven ruimte aan professioneel handelen; - Gelijkwaardigheid: Maatschappelijke instellingen zien wij als gelijkwaardige samenwerkingspartners; - Verantwoordelijkheid: Wij vinden dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie over hun eigen leven moeten voeren; - Toegankelijkheid: De toegang tot hulp is laagdrempelig en daarmee voor iedereen toegankelijk; - Keuzevrijheid : Inwoners kunnen zoveel mogelijk kiezen voor hulp die bij hun situatie past. <p>In onze gemeente zijn de meeste inwoners zelfredzaam en nauw verbonden met de samenleving waaraan zij actief deelnemen. Wij zorgen samen met hen voor de inwoners die ondersteuning nodig hebben.</p>							
Beleidsindicatoren							
Naam indicator	Eenheid	Periode	Indicator (download 19 februari 2018)				
			Bedum	de Marne	Winsum	Eemsmond	Landelijk
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen *	2015	0,93%	1,49%	0,51%	1,04%	1,45%
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar **	2016	12,3%	13,3%	11,9%	14%	10,8%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar **	2016	1,4%	0,8%	0,5%	1,3%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar **	2015/2016	0,6%	0,8%	0%	0,5%	0,5%
Clënten met een maatwerkarrangement t WMO	Aantal per 1.000 inwoners **	2017	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	54

*) Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

**) CBS (Centraal Bureau voor de statistiek)

4. Jaarrekening 2017

4.1 Inleiding

Op de volgende bladzijden treft u de jaarrekening 2017 aan. De opzet van de jaarrekening 2017 wijkt niet af van de opzet van de jaarrekening 2016.

De jaarrekening 2017 sluit ook aan bij de wijze van presenteren van de begroting 2017 en voldoet aan de eisen van het BBV (Besluit Begroten en Verantwoorden).

De jaarrekening 2017 sluit met een batig saldo van € 1.233.567. Hiervan betreft € 1.167.655 een overheveling van geormerkte budgetten.

4.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties), dient wel een verplichting opgenomen te worden. Dit laatste was het geval in 2016. Met de invoering van het Individueel KeuzeBudget (IKB) per 1 januari 2017 wordt het vakantiegeld in het vervolg uitgekeerd in het jaar waarin het is opgebouwd. Hierdoor hebben de medewerkers van de gemeente Bedum in 2017 voor 19 maanden vakantiegeld ontvangen (juni – dec. 2016 en jan. – dec. 2017). Daarmee konden we in 2016 niet meer spreken van een jaarlijks vergelijkbaar volume en daarom was het opgebouwde vakantiegeld 2016 opgenomen als een ‘nog te betalen-post’ in de jaarrekening 2016.

Vaste activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut.

Investerings die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten, zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend, is niet relevant voor de classificatie.

Nota waardering en afschrijving vaste activa gemeente Bedum

In de raadsvergadering van 21 september 2017 is de Nota waardering en afschrijving vaste activa gemeente Bedum (opnieuw) vastgesteld. De in deze nota vastgestelde richtlijnen zijn gehanteerd bij de opstelling van de jaarrekening 2017.

Materiële vaste activa

In erfpacht uitgegeven gronden.

Onze gemeente heeft geen gronden in erfpacht uitgegeven. Wel worden gronden verpacht.

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering of het inzamelen van huishoudelijk afval, dan worden deze investeringen voortaan op de balans opgenomen in een aparte categorie: Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Overige investeringen met economisch nut en Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut (met ingang van 2017)

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij geen rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut (geactiveerd voor 2017) .

Infrastructuurle werken in de openbare ruimte, zoals bijv. wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken werden onder aftrek van bijdragen derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kon bij raadsbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij raadsbesluit wordt het actief lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven). Voor zover in voorkomende gevallen een snellere budgettaire dekking mogelijk is, mag op dergelijke activa (resultaatafhankelijk) extra worden afgeschreven. De boekwaarden moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien.

Afschrijvingstermijnen

In hoofdstuk 4, onderdeel 4.4. van de nota “Waardering en afschrijving vaste activa gemeente Bedum”, vastgesteld op 21 september 2017, zijn de volgende te hanteren afschrijvingstermijnen opgenomen:

1. Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief en het saldo van agio en disagio worden lineair in 4 jaar afgeschreven.
2. Kosten voor het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.
3. De materiële vaste activa, zoals bedoeld in artikel 35 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, worden lineair afgeschreven:
  - a. in 60 jaar: oude schoolgebouwen;
  - b. in 40 jaar: nieuwbouw woonruimten, bedrijfsgebouwen en nieuwe schoolgebouwen en algehele renovatie woonruimten en (bedrijfs)gebouwen mits gemotiveerd aangegeven kan worden dat het gerenoveerde nog een gebruiks-periode/economische levensduur heeft van 40 jaar;
  - c. in 25 jaar: renovatie, restauratie en aankoop woonruimten en bedrijfsgebouwen;
  - d. in 15 -20 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen;

- e. in 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen; telefooninstallaties; kantoormeubilair; schoolmeubilair; aanleg tijdelijke terreinwerken; nieuwbouw tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen; groot onderhoud woonruimten en bedrijfsgebouwen;
  - f. in 5-10 jaar: zware transportmiddelen; aanhangwagens; personenauto's; lichte motorvoertuigen;
  - g. in 3-5 jaar: automatiseringsapparatuur en software;
  - h. in 10-15 jaar:abri's en fietsenstallingen;
  - i. in 25 jaar: kunstgrasvelden;
  - j. in 20 jaar: bebording/verkeersborden;
  - k. niet: gronden en terreinen.
  - l. overeenkomstig de uitgangspunten in het Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV 2014-2018: rioleringen, vrijvervalriolen, bouwkundig gedeelte van gemalen en van mechanische riolering, persleidingen, IBA's bouwkundig, mechanisch/electrisch gedeelte van gemalen en van mechanische riolering, mechanisch/electrisch gedeelte grondwatermaatregelen;
  - m. overeenkomstig de uitgangspunten in het Beleidsplan Openbare verlichting: openbare verlichting, armaturen;
  - n. overeenkomstig de uitgangspunten in het Beheerplan wegen 2014-2018: aanleg wegen, reconstructies wegen, herinrichtingen;
  - o. overeenkomstig de uitgangspunten in het Beheerplan kademuuren en beschoeiingen 2017-2026: beschoeiingen, damwanden, betuiningen;
  - p. overeenkomstig de uitgangspunten in het Beheerplan bruggen 2016-2020: nieuwe bruggen, algehele renovatie bruggen, bewegingsmechanisme bruggen, loop- en fietsbruggen, steigers.
4. De afschrijvingsduur voor de immateriële vaste activa is als volgt.
- kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio: afschrijvingsduur is maximaal gelijk aan de looptijd van de lening;
  - kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief: afschrijvingsduur is ten hoogste vijf jaar;
  - bijdragen aan activa in eigendom van derden: afschrijvingsduur is maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.

De genoemde afschrijvingstermijnen zijn op hoofdlijnen opgesteld. Bij de uitvoering kan discussie ontstaan over de vraag wat de juiste termijn is. De te hanteren termijn wordt dan in overleg met de interne deskundige bepaald waarbij uitgangspunt de gebruiksperiode is.

Financiële vaste activa

Leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken.

Bijdragen aan activa van derden worden conform het raadsbesluit op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Op grond van artikel 36 BBV worden in de balans onder de financiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- Kapitaalverstrekkingen aan:

- *deelnemingen*
- *gemeenschappelijke regelingen*
- *overige verbonden partijen*

- Langlopende leningen aan:

- *deelnemingen*
- *woningbouwcorporaties*
- *overige verbonden partijen*

- Overige langlopende leningen.

- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

- Bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Het begrip rentetypische looptijd verdient een toelichting. Het gaat bij dit begrip om de definitie vanuit de Wet fido en is ingegeven door beheersing van renterisico's. De definitie luidt: het tijdsinterval gedurende de looptijd van een geldlening, waarin op basis van de leningsvoorwaarden van de geldlening sprake is van een door de verstrekker van de geldlening niet beïnvloedbare constante rentevergoeding.

Voor een uitzetting die een looptijd kent van tien jaar met een vaste rente, geldt dat deze altijd als vast activum dient te worden opgenomen, ook al resteert er minder dan 1 jaar van de oorspronkelijke looptijd. Van een "deelneming" is krachtens artikel 1d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingprijs of lagere marktwaarde. De rente wordt bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden.

De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddelde betaalde inkoopprijs.

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voorzover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Oninbare vorderingen worden afgeboekt. Voor het risico van oninbaarheid is een voorziening "dubieuze debiteuren" gevormd.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Passiva

Nota reserves en voorzieningen

In de raadsvergadering van 21 september 2017 is de “Nota reserves en voorzieningen” (opnieuw) door uw raad vastgesteld. Met het beleid zoals vastgelegd in deze nota is rekening gehouden bij de opstelling van de rekening 2017.

Voorzieningen

Voorzieningen worden, voor zover mogelijk, gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De onderhoudsegualisatievoorziening stoelt op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf “onderhoud kapitaalgoederen”, die is opgenomen in het jaarverslag, is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

4.3 Balans per 31 december 2017

	31-12-2017	31-12-2016
ACTIVA		
<i>Immatriële vaste activa</i>	23.925	25.520
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	23.925	25.520
<i>Materiële vaste activa</i>	17.608.550	19.148.925
- Investerings met een economisch nut		
- gronden uitgegeven in erfpacht	0	0
- overige investeringen met een economisch nut	8.346.846	10.468.244
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	5.287.314	5.293.141
- Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	3.974.390	3.387.540
<i>Financiële vaste activa</i>	5.185.513	5.857.917
- Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	63.405	63.405
- gemeenschappelijke regelingen	0	0
- overige verbonden partijen	14.215	14.215
- Leningen aan:		
- openbare lichamen, als bedoeld in art 1, a, Fido	0	0
- woningbouwcorporaties	2.744.473	2.944.972
- deelnemingen	249.271	249.271
- overige verbonden partijen	12.409	20.742
- Overige langlopende leningen u/g	2.101.741	2.565.313
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar	0	0
Totaal vaste activa	22.817.988	25.032.362
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>	3.928.592	4.826.525
- Grond en hulpstoffen		
- niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0
- overige grond- en hulpstoffen	0	0
- Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	3.925.059	4.823.990
- Gereed product en handelsgoederen	3.533	2.535
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	7.130.475	6.339.508
- Vorderingen op openbare lichamen	1.788.519	1.399.905
- Verstrekte kasgeldleningen	0	0
- Rekening-courantverhoudingen met niet financiële instellingen	5.759	2.803
- Uitzettingen in s Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	4.455.492	3.937.571
- Overige vorderingen	880.705	999.230
- Overige uitzettingen	0	0
<i>Liquide middelen</i>	61.614	295.483
- Kassaldi	2.696	4.318
- Bank- en girosaldi	58.918	291.165
<i>Overlopende activa</i>	2.278.883	2.209.511
Totaal vlottende activa	13.399.564	13.671.028
Afrondingsverschillen		
Totaal generaal	36.217.552	38.703.390

	31-12-2017	31-12-2016
PASSIVA		
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	12.820.798	14.929.475
- Algemene reserve	5.392.041	6.518.233
- Bestemmingsreserves		
- voor egalisatie tarieven	0	0
- overige bestemmingsreserves	6.195.204	5.790.619
- Gerealiseerd resultaat	1.233.553	2.620.623
<i>Voorzieningen</i>	4.678.333	4.251.034
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	1.997.442	1.832.286
- Onderhoudsegalisatievoorzieningen	922.216	866.218
- Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	1.758.675	1.552.530
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer</i>	13.715.150	15.045.076
- Obligatieleningen	0	0
- Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen/verzekeringsinstellingen	0	0
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	13.715.150	15.045.076
- binnenlandse bedrijven	0	0
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1,a, Wet Fido	0	0
- overige binnenlandse sectoren	0	0
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	0	0
- Waarborgsommen	0	0
Totaal vaste passiva	31.214.281	34.225.585
Vlottende passiva		
<i>Nettovlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	1.686.125	1.589.062
- Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1,a, Fido	0	0
- Overige Kasgeldleningen	0	0
- Bank- en girosaldi	162.327	2
- Overige schulden	1.523.798	1.589.060
<i>Overlopende passiva</i>	3.317.145	2.888.743
Totaal vlottende passiva	5.003.270	4.477.805
Afrondingsverschillen	1	
Totaal generaal	36.217.552	38.703.390
Gewaarborgde geldleningen	27.059.000	27.255.000

4.4 Toelichting op de balans

ACTIVA

Vaste activa

Immatriële vaste activa

De post immatriële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investe- ringen	Desinv.	Aflossingen/af schrijvingen	Afwaard./ Voorz.	Boekwaarde 31-12-2017
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	25.520	0	0	1.595	0	23.925
Totaal	25.520	0	0	1.595	0	23.925

Toelichting immatriële vaste activa

De bijdrage aan activa in eigendom van derden, betreft een bijdrage die de gemeente heeft gedaan in de modernisering van de Zijlvesterhoek in Onderdendam.

Vanwege gewijzigde regelgeving worden de bijdragen aan activa in eigendom van derden met ingang van 2016 gepresenteerd onder de immateriële vaste activa. Voorheen stonden deze onder de financiële vaste activa.

Materiële vaste activa

De post materiële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2017
In erfpacht uitgegeven gronden	0						0
Overige investeringen met een economisch nut	10.468.244	698.069	1.523.940	529.727	765.800	0	8.346.846
Investeringen met een economisch nut, waavoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	5.293.141	161.602	0	167.429	0	0	5.287.314
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	3.387.540	768.749	0	171.899	10.000	0	3.974.390
Totaal	19.148.925	1.628.420	1.523.940	869.055	775.800	0	17.608.550

Toelichting materiële vaste activa

Er zijn geen gronden in erfpacht uitgegeven. Wel zijn er gronden verpacht.

De afschrijvingen hebben conform besluitvorming van de raad plaatsgevonden.

De investering over 2017 bedraagt € 1.628.420. Deze investering heeft betrekking op diverse investeringen ter uitvoering van raadsbesluiten. De bijdragen van derden bedragen in totaal € 775.800.

De totale desinvestering bedraagt € 1.523.940. Dit betreft verkoop gronden en terreinen € 500.480 en de sloop van twee scholen € 1.023.461.

In de navolgende overzichten is het verloop per onderdeel weergegeven met aansluitend een specificatie van de investeringen in 2017 gesaldeerd met de bijdragen van derden. Deze overzichten geven daarnaast inzicht in de restantkredieten.

De “Overige investeringen met een economisch nut” kunnen uitgesplitst worden in:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings- Vermeerder.	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	2.523.732	104.906	500.480	17.361	0	0	2.110.798
Woonruimten	0	0	0	0	0	0	0
Gebouwen	6.212.669	493.888	1.023.461	308.763	765.800	0	4.608.532
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	397.503	0	0	27.120	0	0	370.383
Vervoermiddelen	576.624	0	0	79.390	0	0	497.233
Machines, apparaten en installaties	618.851	94.409	0	70.906	0	0	642.354
Overige materiële vaste activa	138.866	4.865	0	26.187	0	0	117.545
Totaal	10.468.244	698.069	1.523.940	529.727	765.800	0	8.346.845

De investeringen zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	Uitgaaf / Inkomst	Begr. wijz.	Raming	Totaal vrgnd jaren	Stand begin 2017	Mutatie 2017	Stand eind
Gronden en terreinen							
Voormalig gasfabrieklocatie Bedum						395.574-	
Totaal							

Omschrijving	Uitgaaf / Inkomst	Begr. wijz.	Raming	Totaal vrgnd jaren	Stand begin 2017	Mutatie 2017	Stand eind
Gebouwen							
Verbouw Horizon	U	5e/16	550.000	5.322	544.678	2.460	542.218
Verbouw Walfridus	U	5e/16	310.000	5.693	304.307	1.394	302.913
Nieuwbouw Togtemaarschool	U	5e/16	250.000	19.084	230.916	216.260	14.656
Nieuwbouw Togtemaarschool	I	5e/16	250.000	-	250.000	462.800	212.800-
Verbouw Regenboog	U	5e/16	250.000	60.619	189.381	117.701	71.680
Verbouw Regenboog	I	5e/16	250.000	-	250.000	-	250.000-
Nieuwbouw Groenland	U	5e/16	150.000	23.166	126.834	133.722	6.889-
Nieuwbouw Groenland	I	5e/16	150.000	-	150.000	303.000	153.000-
Toren Noordwolde voegwerk MJOP	U	2e/14	8.323	-	8.323	-	8.323
Gebouw buitendienst -8 overheaddeuren	U	2e/17	49.616	-	49.616	22.350	27.266
Schuifdeuren buitendienst	U	2e/16	41.330	-	41.330	-	41.330
Totaal						271.912-	

Omschrijving	Uitgaaf / Inkomst	Begr. wijz.	Raming	Totaal vrgnd jaren	Stand begin 2017	Mutatie 2017	Stand eind
Vervoermiddelen							
Vervanging Citroen Jumpy 2017	U	2e/17	19.118	-	19.118	-	19.118
Vervanging busje 2017	U	2e/17	21.612	-	21.612	-	21.612
Totaal						-	

Omschrijving	Uitgaaf / Inkomst	Begr. wijz.	Raming	Totaal vrgnd jaren	Stand begin 2017	Mutatie 2017	Stand eind
Machines, apparaten en installaties							
Heaters sporthal Beemden MJOP	U	2e/11	88.069	77.503	10.566	1.895	8.670
Luchtheaters/gevelkachel buitendienst MJOP	U	2e/12	10.719	-	10.719	-	10.719
De Beemden fase 2 MJOP	U	2e/12	191.015	26.199	164.816	39.124	125.692
CV-ketels De Vliet MJOP	U	2e/13	13.960	4.447	9.513	-	9.513
CV-ketels voetbal Bedum MJOP	U	2e/14	14.868	2.662	12.206	-	12.206
CV-ketels gymzaal Schoolstraat MJOP	U	2e/14	17.176	-	17.176	-	17.176
Installatie zwembad	U	2e/13	395.000	311.207	83.793	21.445	62.348
Vervanging Captor toegang en tijdregistratie	U	2e/14	10.482	-	10.482	8.662	1.820
Geluidsinstallatie raadzaal	U	2e/11	12.605	-	12.605	-	12.605
Aanpassing CV-installatie buitendienst	U	2e/14	6.611	-	6.611	-	6.611
MJOP CV-ketel O'dam 2016	U	2e/16	9.160	-	9.160	-	9.160
MJOP voegwerk toren Zuidwolde	U	2e/16	7.464	-	7.464	-	7.464
Maaier begraafplaats	U	9e/17	6.150	-	6.150	-	6.150
Basketbalinstallatie De Beemden	U	14e/17	9.500	-	9.500	9.500	-
Veldverlichting w N'wolde	U	12e/17	52.500	-	52.500	13.782	38.718
Veldverlichting w N'wolde	I	12e/17	11.000	-	11.000	-	11.000
Totaal						94.409	

Omschrijving	Uitgaaf / Inkomst	Begr. wijz.	Raming	Totaal vrgnd jaren	Stand begin 2017	Mutatie 2017	Stand eind
Overige materiële vaste activa							
Afrastering buitendienst	U	2e/13	11.730	6.385	5.345	842	4.503
Invoering zaakgericht en digitaal werken	U	8e/14 12e/15	36.666	32.411	4.255	4.023	232
Totaal						4.865	

De “Investerings met een economisch nut”, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, kunnen uitgesplitst worden in:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings Vermeerder.	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	5.282.181	161.602	0	161.949	0	0	5.281.834
Machines, apparaten en installaties	10.960	0	0	5.480	0	0	5.480
Overige materiële vaste activa	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	5.293.141	161.602	0	167.429	0	0	5.287.314

De investeringen zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	Uitgaaf / Inkomst	Begr. wijz.	Raming	Totaal vrgnd jaren	Stand begin 2017	Mutatie 2017	Stand eind
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken Econ. Nut							
BRP Noordwolderweg	U	8e/14 14e/17	-	-	-	-	-
BRP Herinrichting Kapelstraat/Coendersstraat	U	8e/14 14e/17	302.985	302.985	0-	-	0-
BRP woonwijk Uilenest	U	8e/14	46.625	23.284	23.341	-	23.341
BRP bergbezinkzak GR-park	U	8e/14 14e/17	20.000	-	20.000	1.350	18.650
BRP pompinstallaties 2014	U	8e/14	33.430	-	33.430	-	33.430
BRP maatregelen gemalen 2015	U	2e/15	33.430	8.845	24.585	-	24.585
BRP Tuinbouwstraat Zwolde	U	2e/15	194.750	2.993	191.757	-	191.757
BRP Van Berumstraat Zwolde	U	2e/15	66.000	2.993	63.007	-	63.007
BRP Industrieweg Bedum	U	2e/15	10.000	-	10.000	-	10.000
BRP Ter Laan 3 Bedum	U	2e/15	42.500	-	42.500	-	42.500
BRP Centrumplan Bedum 2015	U	2e/15	20.000	3.841	16.159	12.171	3.989
BRP herinrichting Stationsgebied Bedum	U	2e/15	175.000	-	175.000	2.501	172.499
BRP bergbezinkzak GR-park	U	2e/15 14e/17	5.629	5.629	0	-	0
BRP afkoppelen ihkv KRW/WB21 2015	U	2e/15 14e/17	27.705	-	27.705	27.705	-
BRP Akkerstraat Zwolde	U	2e/16	108.000	-	108.000	-	108.000
BRP Centrumplan Bedum 2016	U	2e/16 14e/17	11.258	11.258	0	-	0
BRP Afkoppelen ihk KRW/WB21 2016	U	2e/16 14e/17	25.027	14.621	10.406	10.406	0-
BRP maatregelen 2016	U	2e/16	33.430	2.684	30.746	-	30.746
BRP Boterdiep Bedum 2017	U	2e/17	470.000	-	470.000	-	470.000
BRP Centrumplan Bedum 2017	U	2e/17 14e/17	133.617	-	133.617	40.398	93.219
BRP Maatregelen 2017	U	2e/17	212.200	-	212.200	-	212.200
Rioolreconstructie Waldadriest	U	14e/17	600.000	-	600.000	-	600.000
Rioolreconstructie De Vliet	U	14e/17	1.276.000	-	1.276.000	67.072	1.208.928
Totaal						161.603	

De “Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut” kunnen uitgesplitst worden in:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.320.967	768.749	0	160.852	10.000	0	3.918.863
Machines, apparaten en installaties	66.573	0	0	11.047	0	0	55.526
Totaal	3.387.540	768.749	0	171.899	10.000	0	3.974.390

De investeringen zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	Uitgaaf / Inkomst	Begr. wijz.	Raming	Totaal vrgnd jaren	Stand begin 2017	Mutatie 2017	Stand eind
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken Maatsch. Nut							
Cofinanciering uitvoering ILG (2007)	U	2e/07	35.176	-	35.176	35.176	0
Cofinanciering uitvoering ILG (2009)	U	2e/09	60.000	36.826	23.174	2.708	20.466
Uitvoering verkeersveiligheidsplan 2009	U	2e/09	45.000	32.487	12.514	-	12.514
Reconstructie Molenweg	U	2e/10	100.000	-	100.000	7.587	92.413
Cofinanciering uitvoering ILG (2010)	U	2e/10	33.338	-	33.338	18.766	14.572
ILG cofinanciering uitvoering (2011)	U	2e/11	60.000	3.508	56.492	-	56.492
Openbare verlichting 2014	U	2e/14	326.000	273.030	52.970	48.829	4.141
Uitvoering Bederawalda	U	9e/14 9e/17	1.294.175	399.048	895.127	50.289	844.838
Uitvoering Bederawalda	I	9e/14 9e/17	120.400	250.585	130.185-	10.000	140.185-
Openbare verlichting 2015	U	2e/15	127.500	16.794	110.706	12.792	97.915
Reconstructie Waldadriest	U	2e/15 2e/17	1.430.548	124.794	1.305.754	149.166	1.156.588
Stoomcleaner buitendienst 2016	U	2e/16	3.493	-	3.493	-	3.493
Openbare verlichting 2016	U	2e/16	127.500	11.258	116.242	-	116.242
Brug Nije Draai Zwolde	U	9e/16	69.666	-	69.666	-	69.666
Openbare verlichting 2017	U	2e/17	127.500	-	127.500	-	127.500
Reconstructie Boterdiep OZ Bedum	U	2e/17 14e/17	340.000	-	340.000	28.675	311.325
Herinrichting Stationsgebied	U	9e/17	155.000	-	155.000	7.544	147.456
Herinrichting De Vliet en Versplein	U	9e/17	1.120.000	-	1.120.000	407.218	712.782
Herinrichting De Vliet en Versplein	I	9e/17	120.000	-	120.000	-	120.000
Totaal						758.749	

Financiële vaste activa

De post financiële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investe- ringen	Desinv.	Aflossingen/af schrijvingen	Afwaard./ Voorz.	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekkingen aan:						
deelnemingen	63.405	0	0	0	0	63.405
gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0	0
Overige verbonden partijen	14.215	0	0	0	0	14.215
Leningen aan:						
openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, a, Fido	0	0	0	0	0	0
woningbouwcorporaties	2.944.972	0	0	200.499	0	2.744.473
deelnemingen	249.271	0	0	0	0	249.271
overige verbonden partijen	20.742	0	0	8.333	0	12.409
Overige langlopende leningen	2.565.313	7.039	0	470.611	0	2.101.741
Overige uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal	5.857.918	7.039	0	679.443	0	5.185.513

Toelichting financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

Er is aan de volgende organisaties kapitaal verstrekt:

- deelneming stichtingskapitaal Trefcentrum	€ 45.378,02
- deelneming "Vordering op Enexis"	€ 14,24
- deelneming "Verkoop Vennootschap BV"	€ 14,24
- deelneming "Publiek Belang Elektr.prod.BV"	€ 5.309,23
- deelneming "CBL Vennootschap BV"	€ 14,24
- deelneming "Claim Staat Vennootschap BV"	€ 14,24
- deelneming "Enexis Holding NV"	€ 12.660,47
Totaal per 31-12-2017	€ 63.404,68

De gemeente heeft geen kapitaal verstrekt aan gemeenschappelijke regelingen.

Kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen

5.265 aandelen A BNG à € 2,50	€ 11.945,76
5 aandelen Waterleidingmaatschappij	€ 2.268,91
	€ 14.214,67

Leningen aan woningbouwcorporaties

Door de woningbouwcorporatie is conform de leningsovereenkomsten een bedrag van €135.839 afgelost op de verstrekte geldleningen. Daarnaast is nog € 63.846 extra afgelost in 2017. Er zijn in 2017 geen nieuwe leningen verstrekt.

Leningen aan deelnemingen

De gemeente heeft een lening aan deelnemingen:

- lening aan deelneming "Vordering op Enexis BV", tranche D € 249.271

Leningen aan overige verbonden partijen

Er zijn aan 4 organisaties 4 leningen verstrekt. De totale boekwaarde van deze leningen per 31-12-2017 bedraagt € 12.409. In 2017 is door deze organisaties een bedrag van € 8.333 afgelost op de verstrekte leningen conform de leningsovereenkomsten. Er zijn in 2017 geen nieuwe leningen verstrekt.

Overige langlopende leningen u/g

De “Overige langlopende leningen u/g” kunnen uitgesplitst worden in:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investe- ringen	Desinves- teringen	Aflossingen/af- schrijvingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2017
Leningen ambtenaren	2.476.545	0	0	458.540	0	2.018.005
Startersleningen	85.418	0	0	2.956	0	82.462
Fietsproject	3.350	7.039	0	9.115	0	1.274
Totaal	2.565.313	7.039	0	470.611	0	2.101.741

Vlottende activa

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

	Boekwaarde 31-12-2016	Vermeer- dering	Verminde- ring	Mutatie Voorziening i.v.m. verwacht verlies	Boekwaarde 31-12-2017
<i>Grond- en hulpstoffen:</i>					
- overige grond- en hulpstoffen	0	0	0		0
Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	4.823.990	657.055	1.484.995	70.991	3.925.059
Gereed product en handelsgoederen	2.535	7.302	6.304		3.533
Totaal	4.826.525	664.357	1.491.299	70.991	3.928.592

Toelichting voorraden

Onder de boekwaarde “onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie” per 31-12-2017 valt:

- Bouwgrond Bedrijventerrein fase 1	€ 272.861
- Bouwgrond Bedrijventerrein fase 2	€ 577.087
- Bouwgrond Ter Laan 4	€ 3.591.375
- Bouwgrond Vogelzanglocatie/kwekerij	-/- € 121.960
	€ 4.319.363

Bedrijvenpark

Het verwachte verlies bij de exploitatie van Bedrijvenpark fase I bedraagt € 109.483 en bij de exploitatie van Bedrijvenpark fase II € 284.821. In totaal een verwacht verlies van € 394.304.

Voor dit bedrag is (conform de voorschriften BBV) een voorziening gevormd die in mindering moet worden gebracht op de boekwaarde.

Ter Laan 4

Het tempo van realisatie van de verkoop van de kavels is bepalend voor de uitkomst van de exploitatieopzet. De onzekerheden betreffende deze verkooprealisatie betekenen derhalve ook onzekerheden in de uitkomst van de exploitatie. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de exploitatie sluitend blijft.

Boekwaarde

De boekwaarde per 31-12-2017 van de voorraden onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie bedraagt:

Boekwaarde 31-12-2017 € 4.319.363

Voorziening bouwgrond Bedrijvenpark fasen I&II   -/- €   394.304
Balans 31-12-2017   €   3.925.059

De voorraad gereed product en handelsgoederen betreft de voorraad eigen verklaringen en VVV bonnen.

Het totaal van de voorraden op de balans op 31-12-2017 bedraagt: € 3.928.592.

Uitzettingen korter dan één jaar

De balansspecificatie van de uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar ziet er als volgt uit:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vorderingen op openbare lichamen	1.788.519	1.399.904
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet Fido	0	0
Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0
Rekening-courantverhoudingen met niet fin.instellingen	5.759	2.803
Overige vorderingen	880.705	999.230
Overige uitzettingen	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	4.455.492	3.937.571
Totaal	7.130.475	6.339.508

Toelichting uitzettingen korter dan één jaar

De openstaande “overige vorderingen” betreffen:

- belastingkohieren t/m 2017:	€ 121.042
- debiteuren sociale zaken:	€ 403.403
- debiteuren algemeen	€ 512.791
Totaal	€ 1.037.236

Dubieuze debiteuren

In verband met dubieuze debiteuren (exclusief debiteuren sociale zaken) is een voorziening getroffen ad € 77.503,58. Dit bedrag is in mindering gebracht op de balanspost “overige vorderingen” per 31-12-2017. In verband met dubieuze debiteuren sociale zaken is een voorziening getroffen ad € 79.027,14. Dit bedrag is ook in mindering gebracht op de balanspost “overige vorderingen” per 31-12-2017.

Balans 31-12-2017 Overige vorderingen

Boekwaarde 31-12-2017	€ 1.037.236
Voorziening dubieuze debiteuren	€ 77.504
Voorziening dubieuze debiteuren SoZa	€ 79.027
	€ 880.705

Van de totale vordering per 31-12-2017 (exclusief debiteuren sociale zaken) ad € 2.422.352 staat op het moment van de opstelling van de jaarrekening (half april 2017) nog een bedrag van € 1.986.057 open. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

- vorderingen op de belastingdienst	€ 1.331.856
- belastingkohieren t/m 2017	€ 105.500
- vordering op Min Sozawe (vangnetuitkering 2016)	€ 192.328
- overige posten	€ 356.373

Uitzettingen in 's Rijks schatkist

Het bedrag aan middelen, bedoeld in artikel 2, vierde lid, van de Wet financiering decentrale overheden, dat in het kader van het drempelbedrag buiten 's Rijks schatkist is aangehouden, bedraagt voor elk kwartaal in 2017 € 250.000.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	250			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	108	124	117	102
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	142	126	133	148
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	22.817			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	22.817			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	9.751	11.297	10.729	9.427
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	108	124	117	102

Liquide middelen

De balansspecificatie van de liquide middelen ziet er als volgt uit:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kassaldi	2.696	4.318
Bank- en giroaldi	58.918	291.165
Totaal	61.614	295.483

De specificatie van de bank- en giroaldi is als volgt:

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Bank Nederlandse Gemeenten	(*)	250.376
Rabobank	58.918	40.789
Totaal	<u>58.918</u>	<u>291.165</u>

(*) Het saldo van de Bank Nederlandse Gemeenten was per 31-12-2017 € 162.327 negatief en is derhalve opgenomen onder de vlottende passiva.

Overlopende activa

De balansspecificatie van de overlopende activa ziet er als volgt uit:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Nog te ontvangen bedragen	2.233.541	2.154.495
Vooruitbetalingen	45.342	55.016
Totaal	2.278.883	2.209.511

	137	
--	-----	--

Het saldo van de post “Nog te ontvangen bedragen” bestaat uit:

- nog te ontvangen t/m 2017	€ 1.948.939
- overlopende activa Overheidsgelden	€ 284.602
Totaal	€ 2.233.541

Het saldo van de post “nog te ontvangen” bestaat uit:

- salariskosten SoZa 2017	€ 396.900
- vangnetuitkering 2017	€ 274.503
- suppletie BTW/BCF 2017	€ 135.924
- doorbelasting kosten herindeling	€ 469.492
- doorschuif BTW	€ 100.541
- declaratie samenwerking sociaal domein	€ 57.484
- afrekening BMW-P&O 2017	€ 160.151
- huren sportaccommodaties	€ 28.523
- De Beemden	€ 61.447
- integrale clientondersteuning BMW	€ 47.097
- huisvestingslasten en afrekening verbouwkosten Schoolstr 3	€ 32.750
- ASB 2017	€ 17.114
- mantelzorg BMW 2017	€ 12.383
- declaratie kosten brugbediening	€ 18.769
- leges diverse omgevingsvergunningen	€ 59.798
- begraafrechten	€ 15.967
- jaarafrekening 2017 warmtelevering	€ 5.234
- marktgelden en energiekosten markt 2017	€ 6.614
- diverse posten	€ 48.248
Totaal	€ 1.948.939

Overlopende activa Overheidsgelden

Op grond van het BBV moeten de door ons uitgegeven bedragen, waarvoor later subsidies van Nederlandse of Europese overheidslichamen worden ontvangen (zogenaamde voorfinanciering), als een afzonderlijk onderdeel binnen de balanspost Overlopende activa worden verantwoord.

Voor 2017 betreffen dit de volgende posten:

	Boekwaarde 31-12-2016	Vermeer- dering	Verminde- ring	Boekwaarde 31-12-2017
Vangnetuitkering 2015	31.633	0	31.633	0
Subsidie toegankelijk maken bushaltes	90.080	0	0	90.080
Vangnetuitkering 2016	192.328	0	0	192.328
BBZ 2016	149.635	0	149.635	0
Declaratiedeel Bbz 2017	0	2.194	.	2.194
Totaal	463.676	2.194	181.268	284.602

De boekwaarde van de vooruitbetaalde bedragen per 31-12-2017 bedraagt € 45.342. Het gaat hier om in 2017 betaalde bedragen die betrekking hebben op 2018. Te denken valt hierbij aan verzekeringspremies, contributies, abonnementen, contracten e.d.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen Eigen Vermogen bestaat uit de volgende posten.

	Boekwaarde 31-12-2016	Vermeer- dering	Verminde- ring	Boekwaarde 31-12-2017
Algemene reserve:				
- niet vrij aanwendbaar	1.566.657	0	24.368	1.542.289
- vrij aanwendbaar	4.951.576	314.682	1.416.506	3.849.752
Bestemmingsreserves:				
- voor egalisatie tarieven	0	0	0	0
- overige bestemmingsreserves	5.790.619	2.556.590	2.077.318	6.269.891
Gerealiseerd resultaat	2.620.623	1.233.567	2.620.623	1.233.567
Totaal	14.929.475	4.104.839	6.138.815	12.895.499

Toelichting eigen vermogen

In paragraaf 3.2.2 “Weerstandsvermogen” wordt ingegaan op het eigen vermogen van de gemeente. Onderstaand is een specificatie van de diverse mutaties in de reserves opgenomen. Daarbij is ook aangegeven wat de aard en reden van de reserve is.

Algemene reserve

Algemene reserve (niet-vrij aanwendbaar)

Algemeen doel: de algemene reserve, niet vrij aanwendbaar, is nodig als buffer ter afdekking van risico's.

Specifiek doel: door de raad is op 22-9-2005 besloten om de reservering voor de bouw van het gemeentehuis toe te voegen aan deze reserve. Vanuit deze reserve wordt jaarlijks een bijdrage aan de exploitatie gegeven gedurende 40 jaar.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 1.566.657,26
bijdrag afdekking kapitaallast gemeentehuis	€ 24.368,00	
saldo 31-12-2017		€ 1.542.289,26
<u>Claim</u>		
uitbreiding gemeentehuis 706.696 (bijdr. ter afdekking kapitaallast gemeentehuis tot en met 2046)		

Algemene reserve (vrij aanwendbaar)

De algemene reserve is de buffer om niet voorzienbare uitgaven en risico's af te kunnen dekken. Daarnaast wordt de algemene reserve gebruikt om nieuwe beleidskeuzes financieel uitvoerbaar te maken.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 4.951.575,96
batig saldo 2016		€ 314.681,96
Bijdr ABR 2017 aan wederopbouw St Maarten	€ 10.470,00	
Bijdr ABR 2017 in kosten herindeling	€ 342.256,00	
Bijdr ABR 2017 afb boekw ivm sloop Walfridussch	€ 610.119,94	
Bijdr ABR 2017 afb boekw ivm sloop Schildersch.	€ 413.340,59	
Bijdr ABR 2017 in proj Het Groene Ommetje	€ 10.850,00	
Bijdr ABR 2017 in uitv. info beveiliging BMW	€ 29.469,60	
Totaal	€ 1.416.506,13	

Saldo 31-12-2017	€ 3.849.751,79
-------------------------	-----------------------

Claims

Vj.nota 2010: realisatie midoffice en KCC	€ 116.948,28
Co-financiering ILG 2011-2018 (meerjarenraming) (100.000/5 jaar vanaf 2014 t/m 2018)	€ 20.000,00
Verkeersveiligheidsplan	€ 6.225,00
Incidentele posten begroting 2018	€ 410.210,00
Waar staat je gemeente onderzoek	€ 7.500,00
Kosten herindeling (restant budget 2017 en budget 2018)	€ 955.800,00
Informatiebeveiling BMW (bw nr 04/2017)	€ 12.270,40
Revitalisering en onvorming De Lijnbaan (bw nr 11/2017)	€ 90.000,00
Projectleiding bouwkundige versterking onderwijshuisvestiging (bwn 13/2015)	€ 12.680,00
Programmaplan onderwijshuisvestiging (afboeken boekwaarden in verband met sloop)	€ 568.539,47
Niet Automatisch Bev. Spoorwegovergangen (NASB)	€ 100.000,00
	€ 2.300.173,15

Saldo vrij aanwendbare algemene reserve na claims	€ 1.549.578,64
---	----------------

Bestemmingsreserves

Gemeentelijk monumentenbeleid

Buffer voor de uitvoering van het monumentbeleid.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 11.600,56
subsidie kerkgebouw Onderdendam	€ 10.000,00	
saldo 31-12-2017		€ 1.600,56

Onderhoud begraafplaatsen

Reserve voor het toekomstig onderhoud van de begraafplaatsen (waaronder onderhoud graven).

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 467.338,93
bijdrage aan exploitatie onderhoud graven	€ 25.000,00	
saldo 31-12-2017		€ 442.338,93

Scholen programma

saldo 01-01-2017	€	-
mutaties vorming bestemmingsreserve	€	760.086,00
saldo 31-12-2017	€	<u><u>760.086,00</u></u>

Bevingsschade

saldo 01-01-2017	€	-
mutaties vorming bestemmingsreserve	€	222.340,00
saldo 31-12-2017	€	<u><u>222.340,00</u></u>

Overlopende budgetten

Het veiligstellen van budgetten uit een bepaald jaar waarvan de uitgaven in een volgend jaar plaatsvinden.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017	€	-
toevoeging inz. bestemming rekening resultaat 2016	€	1.323.529,00
onttrekking ivm gebruik budgetten 2017	€ 1.323.529,00	
saldo 31-12-2017		€ <u><u>-</u></u>

Frictie personeelskosten

Het opvangen van schommelingen in de personeelskosten als gevolg van ziekte, vacatures, incidentele werkzaamheden etc.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 265.413,11
Onttr BR Frictie pers.kn inz expl.saldo 2017	€ 242.822,29	
Toev'17 lumpsum NCG		€ 130.051,00
saldo 31-12-2017		€ <u><u>152.641,82</u></u>

Onderhoud wegen

Doel is om de jaarlijkse fluctuaties in de kosten van onderhoud wegen op te kunnen opvangen.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 1.545.853,02
Onttr best.res onderhoud wegen inz expl.saldo 2017	€ 82.187,67	
saldo 31-12-2017		€ <u><u>1.463.665,35</u></u>

Kinderopvang

Budget voor financiële afdekking van het beleid t.b.v. kinderopvang in de breedste zin van het woord.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 27.657,98
mutaties		€ -
saldo 31-12-2017		€ <u><u>27.657,98</u></u>

Groot onderhoud dorpshuizen

Reserve om bijdragen te kunnen verstrekken in het groot onderhoud van dorpshuizen en verenigingsgebouwen.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 38.379,50
Jaarlijkse toevoeging 2017		€ 5.000,00
saldo 31-12-2017		€ <u><u>43.379,50</u></u>

Instrumenten/Uniformen

Vorming van een reserve om bijdragen te kunnen verstrekken aan muziekverenigingen voor de aanschaf van instrumenten en uniformen.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 23.328,95
Onttt. Instrum/Uniform in subsidie Wilhelmina	€ 2.000,00	
Jaarlijkse toevoeging 2017		€ 1.951,00
saldo 31-12-2017		€ 23.279,95

Bruggen

Middelen voor planmatig onderhoud van de gemeentelijke bruggen.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 102.496,68
onttrekking i.v.m. exploitatiesaldo 2017	€ 16.074,06	
saldo 31-12-2017		€ 86.422,62

Sociaal Domein

Reserve voor overschotten en tekorten op de invoering/uitvoering van regelingen in het sociale domein (Participatiewet, Jeugdzorg, WMO).

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 1.205.023,00
Onttrekking inzake exploitatie saldo 2017	€ 298.984,27	
saldo 31-12-2017		€ 906.038,73

Ontsluiting Bedum

Reservering voor onze gemeentelijke bijdrage in een rondweg ter ontlasting van de Wilhelminalaan en de Stationsweg.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 1.000.000,00
mutaties		€ -
saldo 31-12-2017		€ 1.000.000,00

Spaarverlof

Budget om in geval van opname van gespaard verlof door medewerkers externe ondersteuning te kunnen aantrekken.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 30.435,45
mutaties 2017		€ -
saldo 31-12-2017		€ 30.435,45

Bovenwijkse kosten Ter Laan 4

Bovenwijkse voorzieningen t.g.v. Ter Laan 4

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 117.902,50
mutaties		€ -
saldo 31-12-2017		€ 117.902,50

Bovenwijkse kosten Vogelzanglocatie

Bovenwijkse voorzieningen t.g.v. locatie Vogelzang.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 15.121,00
mutaties		€ -
saldo 31-12-2017		€ 15.121,00

Herstructureringsfonds

Vorming van een reserve voor het verrichten van onderzoeken en het bijdragen in herstructureringsprojecten binnen de gemeente Bedum.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 940.068,36
Toev'17 BR Herstr budg Centr.pl onderuitputt kapln		€ 113.633,19
Ontt. Bijdr'17 Herstruct inz Planontwikkeling Centrum	€ 1.408,00	
Onttr'17 BR Herstructurering in proj De Plank	€ 150.000,00	
	€ 151.408,00	
saldo 31-12-2017		€ 902.293,55
<u>Claims:</u>		
Bijdrage gasfabriek locatie	€ 360.000,00	
Planontwikkeling Centrum	€ 63.500,00	
Plannen Bederawalda/Centrum	€ 7.812,00	
Planontwikkeling Folkerdstraat	€ 63.318,00	
Saldo na claims		€ 407.663,55

Gerealiseerd resultaat

Het nog te bestemmen resultaat ad € 2.620.637 (resultaat jaarrekening 2016) is verdeeld conform het besluit van uw raad d.d. 21 september 2017.

Ten aanzien van de bestemming van het resultaat 2017 ad € 1.233.567 dient uw raad nog een besluit te nemen. We verwijzen naar het collegevoorstel in de inleiding.

Voorzieningen

De balansspecificatie van de voorzieningen ziet er als volgt uit:

	Boekwaarde 31-12-2016	Vermeer- dering	Verminde- ring	Boekwaarde 31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	1.832.286	165.156	0	1.997.442
Onderhoudsegalisatie-voorzieningen	866.218	184.059	128.061	922.216
Door derden beklemden middelen met een specifieke aanwendingsrichting	1.552.530	243.041	36.896	1.758.675
Totaal	4.251.034	592.256	164.957	4.678.333

Toelichting voorzieningen

Onderstaand is een specificatie van de diverse mutaties in de voorzieningen opgenomen. Daarbij is ook aangegeven wat de aard en reden van de voorziening is. Voor een nadere doelomschrijving van de voorzieningen, alsmede de bepaling van de boven- en ondergrens, wordt verwezen naar de "Nota reserves en voorzieningen", vastgesteld in de raadsvergadering van 21 september 2017. Binnen de meerjarenraming 2016-2019 zijn de voorzieningen toereikend. Ten aanzien van de 'door derden beklemden middelen met een specifieke aanwendingsrichting' merken we op dat dit de voorziening 'egaliserings afvalstoffenheffing' (art. 44, lid 2 BBV) en de voorziening 'egaliserings rioolheffing' (art. 44, lid 2 BBV) betreft.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Wethouders pensioenen

Wethouders zijn niet aangesloten bij een pensioenfonds. Gemeenten moeten voor hun pensioen sparen. Het doel van de voorziening wethouderspensioenen is het vormen van een buffer om te kunnen voldoen aan de toekomstige pensioenverplichtingen.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 1.832.286,00
herijking n.a.v. actuariële berekening		€ 165.156,00
saldo 31-12-2017		€ 1.997.442,00

Door derden beklemd middelen met een specifieke aanwendingsrichting

Egalisatie afvalstoffenheffing (o.b.v. art 44 lid 2 BBV)

Voorziening voor het opvangen van schommelingen in de tarieven.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 157.305,23
saldo exploitatie 2017	€ 36.896,00	
saldo 31-12-2017		€ 120.409,23

Egalisatie rioolheffing (o.b.v. art 44 lid 2 BBV)

Het opvangen van de jaarlijkse fluctuaties in de kosten van onderhoud en vervanging riolerings.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 1.395.224,51
saldo exploitatie 2017		€ 243.041,00
saldo 31-12-2017		€ 1.638.265,51

Onderhoudsegalisatievoorzieningen

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Middelen voor het plegen van onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen.

	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
saldo 01-01-2017		€ 866.217,84
toevoeging 2017		€ 184.059,00
onderhoud gebouwen 2017	€ 128.061,13	
saldo 31-12-2017		€ 922.215,71

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Obligatieleningen	0	0
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen en Verzekeringsinstellingen	0	0
- binnenlandse banken en overige financiële Instellingen	13.715.150	15.045.076
- binnenlandse bedrijven	0	0
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	0	0
- overige binnenlandse sectoren	0	0
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	0	0
Waarborgsommen	0	0
Totaal	13.715.150	15.045.076

Specificatie onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen:

Stand 31/12/2016	opname geldleningen	aflossing normaal	aflossing vervroegd	stand 31/12/2017
15.045.076	0	1.329.926	0	13.715.150

De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 662.286.

Vlottende passiva

Schulden met een looptijd korter dan één jaar

De balansspecificatie van de schulden met een looptijd korter dan één jaar ziet er als volgt uit.

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kasgeldleningen	0	0
Bank- en giroaldi	162.327	2
Overige schulden	1.523.798	1.589.060
Totaal	1.686.125	1.589.060

Toelichting schulden met een looptijd korter dan één jaar

Er zijn geen kasgeldleningen opgenomen gedurende 2017. Het saldo is daardoor per 31 december 2017 nul.

Het totaalsaldo van de Bank Nederlandse Gemeenten was per 31-12-2017 € 162.327 negatief en is derhalve opgenomen onder de vlottende passiva.

Bij de overige bankinstellingen, waar rekeningen worden aangehouden, zijn in rekening-courant per 31-12-2017 geen schulden. Zie voor het inzicht in de diverse saldi de toelichting op de post "Liquide middelen" onder de vlottende activa.

De overige schulden bestaan uit diverse crediteuren 2017. Op het moment van opstelling van de jaarrekening (half april 2018) staat nog € 46.281 open.

Overlopende passiva

De balansspecificatie van de overlopende passiva ziet er als volgt uit:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Overlopende passiva	3.317.145	2.888.743
Totaal	3.242.458	2.888.743

De specificatie van de boekwaarde per 31-12-2017 ziet er als volgt uit.

Nog te betalen bedragen:

- transitorische rente	€ 233.583
- vooruit ontvangen bedragen	€ 5.421
- nog te betalen 2015/2016/2017	€ 3.075.782
- bedragen buiten rekening	€ 2.101
- afrekening BTW 2017	€ 258
- overlopende passiva “nog te besteden Overheidsgelden”	€ -
Totaal	€ 3.242.458

Het saldo van de post “nog te betalen 2015/2016/2017” bestaat uit:

- suppletie BCF2010-2014	€ 40.454
- kosten samenwerking sociaal domein	€ 540.788
- kosten bedrijfsvoering SoZaWe-BMW	€ 377.527
- bijdrage in tekort RIGG 2017	€ 350.515
- afrekening I&A	€ 282.099
- kosten jeugdzorg (RIGG)	€ 201.297
- aflossing en rente vaste geldleningen	€ 152.684
- kosten leerlingenvervoer	€ 25.248
- afr Klijnsmagelden	€ 48.648
- bijdrage WP en CJG	€ 33.975
- zorgkosten WMO	€ 155.964
- eindheffing WKR 2017	€ 22.066
- mantelzorgondersteuning	€ 15.272
- kosten afvalverwerking nascheiding	€ 51.731
- afrekening afvalbeheer	€ 32.289
- kosten afvalverwerking	€ 19.227
- kosten re-integratie	€ 185.486
- PGB	€ 31.378
- kosten leerplicht	€ 34.385
- subsidie gymonderwijs	€ 28.540
- Loonheffing SoZa	€ 39.900
- regiotaxi	€ 17.292
- informatiebeveiliging	€ 12.165
- kosten herindeling	€ 61.731
- Vennootschapbelasting 2016	€ 10.000
- diverse posten	€ 305.121
Totaal	€ 3.075.782

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Het gaat daarbij met name om leasecontracten voor hard- en software en kopieermachines. De verplichtingen die uit deze contracten voortvloeien zijn als last in de exploitatie opgenomen.

Het betreft:

- huurcontract diverse kopieermachines (loopt van 1-1-'13 tot 1-5-'18) € 11.800 per jaar;

Gewaarborgde geldleningen

Het in de balans opgenomen bedrag kan als volgt gespecificeerd worden.

	stand 31/12/17	stand 31/12/16
Waarborgfonds Sociale Woningbouw	27.059.000	27.255.000

De gemeente Bedum heeft de borgstelling/garanties ondergebracht bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waaraan de gemeente ook deelneemt. Deze regeling houdt in dat de garantieverplichting berust bij het waarborgfonds met een achtervang van de deelnemende gemeente als het waarborgfonds in financiële problemen komt. Volgens opgave van het Waarborgfonds bedraagt ons achtervangrisico op 31 december 2017 € 27.059.000. De gelden zijn uitgeleend aan woningstichting Wierden en Borgen.

Overzicht gewaarborgde geldleningen 31 december 2017							
Financier	Code	Hoofdsom	Percentage lenings-bedrag borg	Schuldrestand per 1-1-2017	Schuldrestand per 31-12-2017	Totaalbedrag betalingen uit hoofde garantiestelling t/m 31-12-2017	Afloop
Bank Nederlandse Gemeenten 4,55%	83749	526.684,20	50%	341.249,43	309.723,27	216.960,93	2025
Bank Nederlandse Gemeenten 3,65%	83750	509.093,52	50%	337.534,94	305.180,04	203.913,48	2025
Gemeente Bedum 4,86%	72513	2.608.000,00	100%	1.746.051,86	1.671.403,11	936.596,89	2032
Gemeente Bedum 3,84%	72512	1.761.000,00	100%	1.130.186,38	1.073.069,52	687.930,48	2031
ABN AMRO N.V. 4,0%	241955491	4.500.000,00	100%	4.500.000,00	4.500.000,00	-	2027
ABN AMRO N.V. 4,10%	241955483	1.500.000,00	100%	1.500.000,00	1.500.000,00	-	2037
Nederlandse Waterschapsbank 4,32%	20026324	7.500.000,00	100%	7.500.000,00	7.500.000,00	-	2019
Aegon Levensverzekering N.V. 3,7%		10.200.000,00	100%	10.200.000,00	10.200.000,00	-	2052
Totaal		29.104.777,72		27.255.022,61	27.059.375,94	2.045.401,78	

Overige

Er loopt een procedure bij de rechtbank van de woningbouwcorporatie tegen de aanslag rioolheffing. De uitkomsten zien we met vertrouwen tegemoet, we verwachten niet dat afwikkeling van deze procedure leidt tot een financieel nadeel voor de gemeente.

4.5 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

	Raming			Raming		
	begrotingsjaar voor			begrotingsjaar na		
	wijziging			wijziging		
Omschrijving programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Algemeen bestuur	189.107	1.370.405	-1.181.298	190.808	1.496.729	-1.305.921
Overhead	67.135	2.467.184	-2.400.049	222.186	3.155.382	-2.933.196
Openbare orde en veiligheid	0	570.974	-570.974	0	648.623	-648.623
Verkeer, vervoer en waterstaat	102.029	1.571.480	-1.469.451	102.041	1.741.771	-1.639.730
Economische zaken	94.191	91.662	2.529	79.148	126.956	-47.808
Onderwijs	25.482	571.757	-546.275	25.655	696.978	-671.323
Cultuur en recreatie	201.693	2.147.770	-1.946.077	202.945	2.077.011	-1.874.066
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	2.393.652	10.240.984	-7.847.332	2.365.316	10.682.108	-8.316.792
Volksgezondheid en milieu	2.558.052	2.472.089	85.963	2.649.887	2.736.460	-86.573
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	577.817	805.204	-227.387	574.554	1.841.709	-1.267.155
Financiën	6.500	481.030	-474.530	-1	292.095	-292.096
Subtotaal programma's	6.215.658	22.790.539	-16.574.881	6.412.539	25.495.822	-19.083.283
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen						
Lokale heffingen	1.957.236	0	1.957.236	1.970.226	0	1.970.226
Algemene uitkeringen	14.453.578	0	14.453.578	14.582.149	0	14.582.149
Dividend	94.415	0	94.415	94.415	0	94.415
Saldo financieringsfunctie	0	0	0	0	0	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	16.505.229	0	16.505.229	16.646.790	0	16.646.790
Onvoorzien	0	26.083	-26.083	0	15.613	-15.613
Saldo van baten en lasten	22.720.887	22.816.622	-95.735	23.059.329	25.511.435	-2.452.106
Subtotaal mutaties reserves	104.923	6.951	97.972	2.525.722	137.002	2.388.720
Resultaat	22.825.810	22.823.573	2.237	25.585.051	25.648.437	-63.386

	Realisatie			Verschil saldi
	begrotingsjaar			begroting na wijziging
				met realisatie
Omschrijving programma	Baten	Lasten	Saldo	
Algemeen bestuur	215.304	1.440.153	-1.224.849	81.072
	247.904	3.170.698	-2.922.794	10.402
Openbare orde en veiligheid	0	563.882	-563.882	84.741
Verkeer, vervoer en waterstaat	118.006	1.656.526	-1.538.521	101.209
Economische zaken	172.729	164.062	8.667	56.475
Onderwijs	38.957	1.735.323	-1.696.366	-1.025.043
Cultuur en recreatie	227.633	2.147.636	-1.920.003	-45.937
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	2.528.381	10.964.135	-8.435.753	-118.962
Volksgezondheid en milieu	2.388.479	2.636.454	-247.975	-161.403
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	1.070.777	1.352.898	-282.121	985.034
Financiën	14	105.675	-105.661	186.435
Subtotaal programma's	7.008.183	25.937.443	-18.929.259	154.024
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen				
Lokale heffingen	1.935.947	0	1.935.947	-34.279
Algemene uitkeringen	14.781.710	0	14.781.710	199.561
Dividend	102.925	0	102.925	8.510
Saldo financieringsfunctie	0	0	0	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	16.820.582	0	16.820.582	173.792
Onvoorzien	0	0	0	15.613
Saldo van baten en lasten	23.828.765	25.937.443	-2.108.677	343.429
Subtotaal mutaties reserves	6.213.516	2.871.272	3.342.244	953.524
Resultaat	30.042.282	28.808.715	1.233.567	1.296.953

4.6 Toelichting op het Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

In 4.5 is in één overzicht weergegeven wat de realisatie per programma is geweest. De verklaringen van de verschillen per programma zijn opgenomen bij de programma's zelf.

In onderstaande tabel geven we aan waar de verschillenverklaring is opgenomen:

Programma	Verschillenverklaring
Algemeen bestuur	Pagina 17
Openbare orde en veiligheid	Pagina 22
Verkeer, vervoer en waterstaat	Pagina 26
Economische zaken	Pagina 30
Onderwijs	Pagina 33
Cultuur en recreatie	Pagina 37
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	Pagina 42
Volksgezondheid en milieu	Pagina 46
Ruimtelijke ordening en volkhuysvesting	Pagina 51
Financiën	Pagina 54

Lokale heffingen

Lokale heffingen	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	verschil saldi begroting na wijziging met realisatie
OZB niet woningen	628.451	661.060	661.070	-32.610
OZB woningen	1.250.972	1.252.173	1.239.173	-1.201
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten	2.511	1.453	1.453	1.058
Hondenbelasting	54.014	55.540	55.540	-1.526
Totaal	1.935.947	1.970.226	1.957.236	-34.279

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 3.2.1 Lokale heffingen.

Algemene uitkering

Algemene uitkering	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	verschil saldi begroting na wijziging met realisatie
Algemene uitkering	9.280.953	9.081.392	8.864.315	199.561
AU sociaal domein	5.500.757	5.500.757	5.589.263	0
Totaal	14.781.710	14.582.149	14.453.578	199.561

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 3.1.11 Algemene dekkingsmiddelen.

Dividend en rente

Dividend en rente	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Aandelen BNG	8.635	3.000	3.000	5.635
Enexis N.V.	76.345	80.000	80.000	-3.655
Enexis B.V.	17.945	11.415	11.415	6.530
Totaal	102.925	94.415	94.415	8.510

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 3.1.11 Algemene dekkingsmiddelen.

Onvoorzien

Onvoorzien	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	0	0	0	0
Lasten	0	15.613	26.083	-15.613
Totaal	0	-15.613	-26.083	15.613

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 3.1.12 Onvoorzien.

Mutaties in de reserves

Mutaties in de reserves	Realisatie	Raming	Raming	verschil saldi
	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begrotingsjaar	begroting na wijziging
		na wijziging	voor wijziging	met realisatie
Baten	6.138.829	2.525.722	104.923	3.613.107
Lasten	2.871.272	137.002	6.951	2.734.270
Totaal	3.267.557	2.388.720	97.972	878.837

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf 4.4.

De gerealiseerde toevoegingen en onttrekkingen per programma zijn als volgt.

Mutaties per programma

Omschrijving programma	Realisatie begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo
Algemeen bestuur			
onttrekking AR ter afdekking kapitaallast gemeentehuis	24.368		
onttrekking AR tbv uitv info beveiliging BM WE	29.470		
onttrekking AR tbv kosten herindeling	342.256		
onttrekking AR tbv wederopbouw St Maarten	10.470		
	<u>406.564</u>	<u>0</u>	<u>-406.564</u>
Openbare orde en veiligheid			
	<u>0</u>	<u>0</u>	
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Verkeer, vervoer en waterstaat			
mutaties bestemmingsreserve wegen	82.188		
mutaties bestemmingsreserve bruggen	16.074		
	<u>98.262</u>	<u>0</u>	<u>-98.262</u>
Economische zaken			
	<u>0</u>	<u>0</u>	
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Onderwijs			
onttrekking AR ivm afboeking boekwaarden scholen (ivm sloop)	1.023.461		
	<u>1.023.461</u>	<u>0</u>	<u>-1.023.461</u>
Cultuur en recreatie			
onttrekking BR tbv subsidie kerk O'dam	10.000		
onttrekking AR tbv Het Groene Ommetje	10.850		
mutaties bestemmingsreserve instrumenten/uniformen	2.000	1.951	
	<u>22.850</u>	<u>1.951</u>	<u>-20.899</u>
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening			
mutaties bestemmingsreserve groot onderhoud dorpshuizen		5.000	
mutaties bestemmingsreserve Sociaal Domein	298.984		
	<u>298.984</u>	<u>5.000</u>	<u>-293.984</u>
Volksgezondheid en milieu			
mutaties bestemmingsreserve onderhoud begraafplaatsen	25.000	0	
	<u>25.000</u>	<u>0</u>	<u>-25.000</u>
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting			
mutaties bestemmingsreserve herstructureringsfonds	151.408	113.633	
	<u>151.408</u>	<u>113.633</u>	<u>-37.775</u>
Financiën			
bestemming rekeningresultaat 2016	2.620.637	314.682	
mutaties overlopende budgetten	1.323.529	1.323.529	
vorming bestemmingsreserve scholenprogramma		760.086	
vorming bestemmingsreserve herstel bevingsschade		222.340	
mutaties frictie personeelskosten	242.822	130.051	
	<u>4.186.988</u>	<u>2.750.688</u>	<u>-1.436.300</u>
Totaal generaal	<u>6.213.516</u>	<u>2.871.272</u>	<u>-3.342.244</u>

Overzicht structurele mutaties reserves

Overzicht structurele mutaties reserves		
	<u>Onttrokken:</u>	<u>Toegevoegd:</u>
<u>Algemene reserve</u>		
<i>Niet vrij aanwendbaar</i>		
Bijdrage ter afdekking kapitaallast gemeentehuis (t/m 2046)	€ 24.368,00	
<u>Bestemmingsreserves</u>		
Onderhoud begraafplaatsen		
onttrekking tgv exploitatie	€ 25.000,00	
Instrumenten/Uniformen		
Jarlijkse toevoeging		€ 1.951,00
Groot onderhoud dorpshuizen		€ 5.000,00
Jarlijkse toevoeging		
Onderhoud wegen	€ 82.188,00	
Onttrekking obv beheerplan wegen (t/m 2018)		

Overzicht van baten en lasten per taakveld per programma

		baten	baten	lasten	lasten
		Begrotingcijfers	Realisatie	Begrotingcijfers	Realisatie
		na wijziging	begrotingsjaar	na wijziging	begrotingsjaar
Programma 0 Algemeen Bestuur					
Taakveld 0.1 Bestuur		0	8.447	1.157.328	1.049.596
Taakveld 0.2 Burgerzaken		190.808	206.857	291.426	332.369
Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		0	0	47.975	58.188
Taakveld 0.4 Overhead, ondersteuning en organisatie		222.186	247.904	3.155.382	3.170.698
Totaal programma 0		412.994	463.208	4.652.111	4.610.851
Programma 1 Openbare orde en veiligheid					
Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer		0	0	520.398	497.744
Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid		0	0	128.225	66.138
Totaal programma 1		0	0	648.623	563.882
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat					
Taakveld 2.1 Verkeer, wegen en water		102.041	118.006	1.674.409	1.614.733
Taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen		0	0	64.451	38.749
Taakveld 2.5 Openbaar vervoer		0	0	2.911	3.044
Totaal programma 2		102.041	118.006	1.741.771	1.656.526
Programma 3 Economische Zaken					
Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		71.725	165.897	78.216	123.543
Taakveld 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen		7.051	6.462	14.136	14.294
Taakveld 3.4 Economische promotie		372	369	34.604	26.225
Totaal programma 3		79.148	172.729	126.956	164.062
Programma 4 Onderwijs					
Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting		0	0	256.192	1.260.760
Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		25.655	38.957	440.786	474.562
Totaal programma 4		25.655	38.957	696.978	1.735.323
Programma 5 Cultuur en recreatie					
Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering		0	18.685	114.550	135.808
Taakveld 5.2 Sportaccommodaties		201.328	202.514	814.294	836.099
Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		0	0	159.462	148.332
Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed		0	1.715	31.212	37.938
Taakveld 5.6 Media		0	0	210.657	212.547
Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie		1.617	4.719	746.836	776.912
Totaal programma 5		202.945	227.633	2.077.011	2.147.636

		baten	baten	lasten	lasten
		Begrotingcijfers na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Begrotingcijfers na wijziging	Realisatie begrotingsjaar
Programma 6 Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke dienstverlening					
Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		5.000	5.378	1.206.570	474.942
Taakveld 6.2 Wijkteams		0	0	88.539	91.881
Taakveld 6.3 Inkomensregelingen		2.198.787	2.199.615	3.144.130	3.154.348
Taakveld 6.4 Begeleide participatie		0	0	1.305.019	1.293.504
Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie		0	218.398	340.242	353.493
Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		0	0	328.012	266.147
Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		154.219	104.790	1.658.521	2.047.772
Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		0	200	2.497.942	3.207.943
Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+		0	0	22.729	19.131
Taakveld 7.1 Volksgezondheid		7.310	0	90.404	54.974
Totaal programma 6		2.365.316	2.528.381	10.682.108	10.964.135
Programma 7 Volksgezondheid en milieu					
Taakveld 7.1 Volksgezondheid		0	0	366.448	380.384
Taakveld 7.2 Riolering		1.314.994	1.031.327	926.430	854.075
Taakveld 7.3 Afval		1.194.610	1.198.091	969.830	1.034.854
Taakveld 7.4 Milieubeheer		0	0	225.969	152.815
Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematie		140.283	159.062	247.783	214.326
Totaal programma 7		2.649.887	2.388.479	2.736.460	2.636.454
Programma 8 Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting					
Taakveld 8.1 Ruimtelijke ontwikkeling		225.000	238.500	1.097.059	430.192
Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)		32.689	223.860	268.010	453.444
Taakveld 8.3 Wonen en bouwen		316.865	608.416	476.640	469.261
Totaal programma 8		574.554	1.070.777	1.841.709	1.352.898
Programma 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen					
Taakveld 0.10 Mutaties reserves		2.525.722	6.213.516	137.002	2.871.272
Taakveld 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten		0	0	0	1.233.566
Taakveld 0.5 Treasury		114.415	102.939	-239.214	-95.256
Taakveld 0.61 OZB woningen		1.252.173	1.250.972	137.014	121.776
Taakveld 0.62 OZB niet-woningen		661.060	628.451	68.249	50.795
Taakveld 0.64 Belastingen overig		56.993	56.525	14.653	16.982
Taakveld 0.7 Algemene uitkering en ov. uitker. gemeentefonds		14.582.149	14.781.710	0	0
Taakveld 0.8 Overige baten en lasten		-1	0	311.393	11.378
Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting		0	0	0	0
Totaal programma 9		19.192.511	23.034.112	429.097	4.210.514
Totaal		25.605.051	30.042.281	25.632.824	30.042.281

Overzicht incidentele baten en lasten

De incidentele baten en lasten zijn reeds op diverse plaatsen in de toelichting aangegeven. Onderstaand wordt in grote lijnen inzicht gegeven in de gerealiseerde incidentele baten en lasten.

In onderstaand overzicht zijn niet meegenomen de incidentele baten en lasten die een gevolg zijn van een normale bedrijfsvoering, zoals bijdragen van en aan reserves en voorzieningen, bijdragen en subsidies bestemmingsplannen of aangepaste bekostigingsstelsels.

Incidentele Baten en Lasten per Programma		Incidentele Baten	Incidentele Lasten
Incidenteel voor bestemming			
Algemeen Bestuur			
Informatiebeveiliging			29.470
Wederopbouw St Maarten			10.470
Invoering Zaaksysteem			31.399
Bijdrage herindeling			342.256
Totaal Algemeen Bestuur			413.595
Verkeer, vervoer en waterstaat			
Inspectie kademuren			18.600
Totaal Verkeer, vervoer en waterstaat			18.600
Onderwijs			
Afb boekwaarden sloop Walfridusschool en schildersschool			1.023.461
Totaal Onderwijs			1.023.461
Cultuur en recreatie			
Het Groene Ommetje			9.169
Subsidie Wilhelmina muziekinstrumenten			2.000
Beplanting Ommelandersdrift			41.211
Inventarisatie bomen			11.935
Weerstandsvermogen zwembad de Beemden			70.000
Cultuursubsidies			6.375
Totaal Cultuur en recreatie			140.690
Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting			
Centrumplan			19.122
De Plank			18.147
Subsidie Kerkgebouw Onderdendam			10.000
Ministerie en streekarchitecten beeldbepalende objecten	35.000		
Woonvisie			11.700
Inzet Leefbaarheidsgelden werkzaamheden de Vliet			74.619
Grootschalige Basiskaart			7.322
Invoering Omgevingswet			2.078
Totaal Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting	35.000		142.988
Financiën			
WOZ algehele herwaardering			39.200
Totaal Financiën			39.200
Totaal Incidenteel voor bestemming	35.000		1.778.533
Reservemutaties Incidenteel			
Resultaat 2016	2.620.637		
Bestemming rekening resultaat 2016 aan ABR			314.682
Bestemming rekening resultaat 2016 Bevingsschade herstel gemeentelijke gebouwen			222.340
Bestemming rekening resultaat 2016 scholenprogramma			760.086
Bestemming rekening resultaat 2016 overlopende budgetten			1.323.529
Onttrekking overlopende budgetten 2016	1.323.529		
Onttrekking ABR Project het groene ommetje	10.850		
Onttrekking ABR afboeking boekwaarden gesloopte schoolgebouwen	1.023.461		
Onttrekking ABR Informatiebeveiliging BMW	29.470		
Onttrekking ABR Bijdrage Herindeling	342.256		
Onttrekking reserve Herstructurering Centrumplan	151.408		
Onttrekking reserve Wilhelmina muziekinstrumenten	2.000		
Onttrekking reserve Subsidie Kerkgebouw Onderdendam	10.000		
Totaal Reservemutaties Incidenteel	5.524.081		2.620.637
Totaal Incidenteel	5.559.081		4.399.170

Overzicht afwijkingen ten behoeve van het begrotingscriterium

In de raadsvergadering van 14 december 2017 is het controleprotocol 2017 vastgesteld. Hierin zijn de richtlijnen voor de accountant vastgelegd met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2017.

In het kader van de oordeelsvorming met betrekking tot de rechtmatigheid is het begrip “begrotingscriterium” in het protocol genoemd. Hiermee wordt bedoeld dat uitgaven binnen de door uw raad beschikbare programmabudgetten dienen te blijven. Overschrijding is in strijd met het budgetrecht van uw raad.

Overschrijdingen dienen goed herkenbaar in de jaarrekening te worden opgenomen. Door vaststelling van de jaarrekening door uw raad worden deze overschrijdingen alsnog geautoriseerd.

Bij de programma's hebben wij de afwijkingen al toegelicht.

Uit de gepresenteerde programmarekening (zie paragraaf 4.5) blijkt dat bij de volgende programma's het saldo van de inkomsten en uitgaven hoger zijn uitgekomen dan in de begroting geraamd.

- Onderwijs (toelichting; zie pagina 31);
- Cultuur en recreatie (toelichting, zie pagina 37)
- Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening (toelichting, zie pagina 42)
- Volksgezondheid en milieu (toelichting, zie pagina 46)

4.7 Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen

(Single Information Single Audit (Sisa-bijlage))

Met het Besluit (AmvB) van 4 juli 2006 is het principe van single information en single audit van kracht geworden: dit geldt met ingang van verantwoordingsjaar 2006.

Het doel is om de verantwoording over- en de controle op de specifieke uitkeringen van het rijk naar medeoverheden te vereenvoudigen.

Er hoeft niet speciaal meer een aparte verantwoording voor het rijk worden opgesteld, maar het eigen jaarverslag kan worden gebruikt. Er kan worden volstaan met een verantwoording in de jaarrekening/-verslag door middel van een verplichte bijlage.

In deze bijlage bij de jaarrekening wordt de verantwoordingsinformatie opgenomen over specifieke uitkeringen die het Rijk nodig heeft om de specifieke uitkeringen te kunnen beoordelen. De controle door de accountant wordt onderdeel van de reguliere controle van de jaarrekening.

Door middel van deze bijlage is de Sisa formeel onderdeel van de jaarrekening/-verslag.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeen tedeel 2017 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 2.075.285	€ 28.459	€ 283.102	€ 7.020	€ 16.045	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G2 / 12</i>
			€ 37.779	€ 1.137	€ 0	€ 32.722	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2017 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 10.833	€ 0	€ 684	€ 8.851	€ 4.109	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3 / 09</i>			
			€ 0	€ 0	Ja			

IenW	E6B	Bodemsanering (excl. Bedrijvenregeling) 2005-2009 (SiSa tussen medeoverheden) Tussen provincie en gemeenten afgesloten convenanten/overeenkomsten voor onderzoek en sanering van ernstig verontreinigde locaties Gemeenten (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen of Wgr+ middelen	Besteding (jaar T) aan samenloop	Besteding (jaar T) exclusief samenloop	Aandeel provincie in de besteding (jaar T) na aftrek van de lasten van samenloop	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen of Wgr+ middelen tot en met (jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E6B / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 06
			1 ovk 23-06-2009	€ 0	€ 0	€ 114.121	€ 0	€ 400.000
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding aan samenloop tot en met (jaar T)	Cumulatieve besteding exclusief samenloop tot en met (jaar T)	Cumulatief aandeel provincie in de besteding na aftrek van de lasten van samenloop tot en met (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 07	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 08	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 09	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 10	Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor het komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E6B / 12
IenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05	
			1 2008-15199	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			2 2010-18891	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10	
			1 2008-15199	€ 68.998	€ 0	nvt	Nee	
			2 2010-18891	€ 200.000	€ 1.032.671	nvt	Nee	

4.8 Overzicht bezoldiging topfunctionarissen

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Gemeente Bedum van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor Gemeente Bedum € 181.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

Functiegegevens	Gemeentesecretaris R.Wiltjer		Griffier HP Reijsoo	
	2017	2016	2017	2016
Omschrijving	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Periode				
Omvang dienstverband (in fte)	100%	100%	83%	72%
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
WNT individueel maximum	€ 181.000	€ 179.000	€ 150.230	€ 128.880
Beloning (inclusief belastbare onkostenvergoedingen)	€ 108.386	€ 98.171	€ 58.670	€ 47.440
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.041	€ 11.599	€ 8.218	€ 6.027
Totaal bezoldiging	€ 122.427	€ 109.770	€ 66.888	€ 53.467
Verplichte motivering indien overschrijding	NVT	NVT	NVT	NVT

5. Controleverklaring

6. Vaststellingsbesluit

Vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente Bedum;

Gelet op artikel 198 van de Gemeentewet;

B e s l u i t:

--

Het jaarverslag en de jaarrekening voor het dienstjaar 2017 vast te stellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Bedum,
gehouden op 12 juli 2018.

drs. E. van Lente, voorzitter,

H. Kastermans, waarnemend griffier,

7. Bijlagen

Overzicht begrotingswijzigingen 2017

NR.	OMSCHRIJVING	BEDRAG in €
1	Aanpassingen gemeentelijke tarieven	122.635,00
2	Voorgenomen investeringen	1.752.884,00
3	Het Groene Ommetje	10.850,00
4	Informatiebeveiliging BMW	41.740,00
5	Het Plank	150.000,00
6	Budgetoverheveling van 2017 naar 2018	1.364.524,00
8	Actualisatie grex	-
9	Voorjaarsnota	-
10	Herindelingskosten	437.500,00
11	Revitalisering en onvorming de Lijnbaan	90.000,00
12	Veldverlichting vv Noordwolde	52.500,00
13	Renovatie dorpshuis " De kern"	50.000,00
14	Najaarsnota	-
		4.072.633,00

Over te hevelen budgetten

Grootboeknr.	Omschrijving	Over te hevelen lasten	Over te hevelen baten	Motivering
600001 – 434600	Studiefaciliteiten personeel	€ 44.000,00		Naast lopende opleidingen, dient het budget beschikbaar te blijven voor scholing in 2018, o.a. in het kader van de herindeling.
600003 - 434751	Ondernemingsraad	€ 12.000,00		Standaardafpraak om het restantbudget over te hevelen.
600009 – 434317	Overhead: automatisering nog uit te voeren projecten	€ 22.500,00		Verskillende ICT projecten moeten nog worden uitgevoerd. Budget moet derhalve beschikbaar blijven.
600009 – 434880	Overhead: automatisering informatiebeveiliging	€ 12.270,00	€ 12.270,00	De vormgeving van informatiebeveiliging in onze gemeente is nog in volle gang. Restant budget moet derhalve beschikbaar blijven.
600100 – 434701	Raad & Commissies :raadsexkursie	€ 6.600,00		Voorgesteld wordt dit bedrag naar 2018 over te hevelen voor een "grotere" educatieve excursie en/of het afscheid van de raad.
600100 – 434702	Raad & Commissies :kindergem.raad	€ 5.000,00		Budget overhevelen naar 2018 voor de kinder gemeenteraad.
601200 - 434368	Rechtskundige bijstand	€ 13.000,00		Budget overhevelen naar 2018 in verband met nog lopende jaaroverstijgende procedures.
601300 – 434300	Voorlichting algemeen: Uitvoering Communicatienota	€ 15.000,00	€ 7.500,00	Dekking van € 7.500,-- tlv Algemene reserve.
601300 – 434901	Voorlichting algemeen: inhuur derden	€ 16.100,00		Betreft vervanging/ondersteuning 2018 ten behoeve van de herindeling .
602900 - 434380	Kosten herindeling	€ 120.644,00	€ 120.644,00	Budget is beschikbaar voor kosten in het kader van de herindeling en ondersteuning in het aardbevingsdossier. Deze zullen in 2017/2018 verantwoord worden. Dekking ten laste van de Algemene Reserve.
602910 – 434704	Representatie Internationale contacten	€ 3.000,00		Het restantbudget voor representatie internationale contacten dient, vanwege fluctuaties en een taakstellende bezuiniging, voor dit doel beschikbaar te blijven. Daarom wordt voorgesteld dit bedrag naar 2018 over te hevelen.
602950 – 434955	Kosten rekenkamer	€ 9.200,00		Beschikbaar houden budget rekenkamer, t.b.v. Rkc onderzoeken.
606500 – 434320	Veiligheidsmonitor	€ 10.000,00		Wordt in 2018 uitgevoerd.
606500 - 434377	Leefbaarheids gelden NAM	€ 50.000,00		Bij de Voorjaarsnota 2016 heeft uw raad besloten een bedrag van 50.000 beschikbaar te stellen voor co-financiering van leefbaarheidsprojecten in het kader van de bevingproblematiek. Dit is in 2017 nog niet besteed. Budget moet wel beschikbaar blijven.
607050 – 433336	Revitalisering en omvorming De Lijnbaan	€ 90.000,00	€ 90.000,00	Voor revitalisering en omvorming van de Lijnbaan heeft uw raad een krediet beschikbaar gesteld van € 90.000. Dit project zal worden uitgevoerd in 2018. Dekking t.l.v. de Algemene Reserve.
607700 – 434754	Straatmeubilair enabri's	€ 26.000,00		Budget reserveren voor uitbreiding fietsenstalling Schoolstraat. Uitvoering gelijktijdig met aanpak Waldadrift. Werken zijn uitgesteld en worden uitgevoerd in 2018.

Grootboeknr.	Omschrijving	Over te hevelen lasten	Over te hevelen baten	Motivering
610000 - 434700	Onderhoud beschoeiing	€ 22.000,00		Extra inspecties en onderhoud zullen in 2018 verder uitgevoerd worden.
615200 - 434871	Vervanging sport- en spel materiaal gymloolalen	€ 9.500,00		Budget overhevelen ivm vervanging groot materiaal gymzaal Schoolstraat in 2018.
619000 - 430020	Huisvesting bijzonder basisonderwijs - inhuur derden bevingen	€ 12.680,00	€ 12.680,00	Restant budget overhevelen voor inhuur projectleiding voor de bouwkundige versterking van onderwijsgebouwen. Dekking uit de Algemene Reserve.
621200 - 442517	Uitvoering Wet OKE/Voor- en Vroegschoolse educatie	€ 3.600,00		Budget is bestemd voor projecten die nodig zijn om te voldoen aan de Wet OKE en Voor- en Vroegschoolse Educatie (Kids2B en GGD). Tezamen met Biblionet is het VVE project "Boekenpret" opgezet. In 2016 is voor € 15.600 beschikt. Dit zal uitbetaald worden in 2017 (€ 5.800), 2018 en 2019 (€ 4.900 jaarlijks).
625100 - 434861	Verlichting lichtmasten sportveldencomplex Bedum	€ 6.500,00		Uitvoering van de in 2017 geplande vervanging van de lichtmasten langs het trainingsveld geschiedt in het voorjaar van 2018.
625700 - 434871	Vervanging sport- en spel materiaal sporthal	€ 2.200,00		Restant budget overhevelen t.b.v. voorziening vloervergrendeling van de nieuwe basketbaltorens "centre court" sporthal.
632000 - 433300	Speelterreinen	€ 3.500,00		Voor de inspectie en eventuele aanschaf (afhankelijk van burgerinitiatieven) moet het budget beschikbaar blijven voor uitgaven in 2018. Voorts is een aantal werken uitgesteld en worden uitgevoerd in 2018.
647700 - 434314	Gemeentelijke milieuzorg	€ 9.000,00		Budget voor energielabels gemeentelijke gebouwen (najaarsnota 2015). Uitvoering in 2018.
647700 - 434700	Gemeentelijke milieuzorg	€ 24.500,00		In 2007 t/m 2010 zijn van de VNG bedragen ontvangen uit het afvalfonds. Deze bedragen zijn gereserveerd voor milieuverbeterprojecten.
647800 - 434700	Klimaatbeleid	€ 34.305,00		Betreft de overheveling beschikbaar budget meerjarig klimaatbeleid. Beschikbaar budget heeft een directe relatie met de 50% cofinanciering van het gemeentelijk klimaatbeleid met als basis de regeling Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven (SLOK).
649000 - 434765	Begraafplaatsen - werken door derden	€ 75.000,00		Betreft bij de Voorjaarsnota 2017 beschikbaar gestelde krediet t.b.v. het aanbrengen van een ander type verharding op de begraafplaatsen. Dit zal in 2018 worden uitgevoerd.

Grootboeknr.	Omschrijving	Over te hevelen lasten	Over te hevelen baten	Motivering
650000 – 433101	Ruimtelijke ontwikkeling: Plantontwikkeling Centrum	€ 63.500,00	€ 63.500,00	Betreft meerjaring project, loopt door in 2018. Dekking ten laste van de bestemmingsreserve Herstructurering.
650000 – 433115	Plannen Bederawalda/Centrum	€ 7.812,00	€ 7.812,00	Project loopt door in 2018. Dekking uit bestemmingsreserve Herstructurering.
650000 – 434314	Overige kosten ruimtelijke ontwikkeling	€ 29.000,00		Bestemmingsplan karakteristieke panden: wordt in 2018 afgerond. Pilot "programmatische aanpak agrarische inrichtingen": in 2017 geen plan ontwikkeld, doorgeschoven naar 2018. Ontwikkelen streekeigen architectuur invulling Onderdendam: loopt door in 2018,
650000 – 434330	Invoering omgevingswet	€ 22.900,00		Project loopt door in 2018,
650000 - 434377	Leefbaarheids gelden NAM	€ 412.900,00		Betreft de in 2015 van de NAM ontvangen leefbaarheids gelden die nog niet zijn besteed. Het restant budget zal worden ingezet t.b.v. het Centrumplan, voor inhuur derden, advieskosten etc.
650000 - 434379	Substantieel project RGA	€ 233.000,00		Betreft in 2016 van de Regio Groningen Assen ontvangen regiofondsbijdrage die nog grotendeels moet worden besteed. Deze zullen worden ingezet t.b.v. het Centrumplan.
655000 - 434378	Besteding gelden St. Landarbeiderswet	€ 47.750,00		Betreft de opbrengst van de liquidatie van de Stichting Landarbeiderswet. Overhevelen naar 2018 t.b.v. Gebiedsplan Zuidwolde.
660200 - 433103	Algemene herwaardering Wet WOZ	€ 4.400,00		Betreft nog uit te voeren werkzaamheden voor verwerken 3D inhoudcontrole.
Subtotaal		1.482.061,00	314.406,00	
Saldo			1.167.655,00	
Totaal		1.482.061,00	1.482.061,00	